

UNIVERZITA KARLOVA
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra pastorálních oborů a právních věd

Matěj Jirsa

**Synodalita – jak jít společně
v každodennosti české církve?**

Diplomová práce

Vedoucí práce: Bc. Josef Prokeš

Praha 2022

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 11. května

Matěj Jirsa

Bibliografická citace

Synodalita – jak jít společně v každodennosti české církve? [rukopis] : diplomová práce / Matěj Jirsa; vedoucí práce: Josef Prokeš. — Praha, 2022. — 104 s.

Anotace

Cílem diplomové práce je odpovědět na otázku, jak má česká církev ve své každodennosti odpovědět na výzvu po synodalitě, kterou po církvi žádá papež František. Konkrétněji se práce zabývá tzv. *synodálním životním stylem*. Klade si za cíl tento styl definovat, teologicky podložit a formulovat jeho základní stavební kameny. Na základě kvalitativního výzkumu pak chce přinést impulsy pro pastorální teologii, aby dopomohla tomuto stylu zapustit kořeny v životě české církve tam, kde je to potřeba. Práce je rozdělena do pěti kapitol. V první kapitole jsou představené subjekty teologické debaty osynodalitě s důrazem na poslední církevní dokumenty a postavu papeže Františka. V druhé kapitole jsou představena hlavní teologická východiska, z nichž vychází základní stavební kameny synodálního životního stylu, které jsou představeny v kapitole třetí. Ve čtvrté kapitole je představen a analyzován kvalitativní výzkum, jenž proběhl formou reflexe domácí duchovní obnovy. Vrchol práce představuje poslední pátá kapitola, ve které se syntézou analýzy kvalitativního výzkumu a základních stavebních kamenů synodality formulují impulsy pro pastorální teologii.

Klíčová slova

Synodalita, synoda, papež František, česká církev

Abstract

Title: „Synodality - how walk together in daily life of the czech church“

The aim of this thesis is to answer the question of ‘how the Czech Church in its everyday life should respond to the call on synodality, which Pope Francis asks of the Church’. More specifically, the thesis deals with the so-called *synodal lifestyle*. It aims to define this style, to theologially ground it and to formulate its basic building blocks. On the basis of qualitative research, it then wants to provide impulses for pastoral theology to help this style take root in the life of the Czech Church where it is needed. The thesis is divided into five chapters. The first chapter introduces the subjects of the theological debate on synodality, with an emphasis on recent Church documents and the teachings of

Pope Francis. The second chapter introduces the main theological premises underlying the building blocks of the synodal lifestyle, which will later be presented in chapter three. Chapter four focuses on the qualitative research conducted in the form of a reflection on home spiritual retreat as presented and analysed. The highlight of the thesis is chapter five, in which, impulses for pastoral theology are formulated by synthesizing the analysis of the qualitative research and the basic building blocks of synodality.

Keywords

Synodality, synod, pope Francis, Czech church

Počet znaků (včetně mezer): 213 830

Poděkování

Děkuji Josefu Prokešovi za pečlivé, trpělivé a inspirativní vedení této práce. Děkuji také respondentům, kteří se zapojili do domácí duchovní obnovy o synodalitě, i všem ostatním, kteří mě při psaní práce podporovali.

Obsah

ÚVOD	9
1. UVEDENÍ DO PROBLÉMU	11
1.1 Synodalita v teologickém diskurzu	11
1.2 Papež František.....	14
1.3 Dokument Mezinárodní teologické komise	15
1.4 Přípravný dokument a Vademecum k synodě o synodalitě	19
1.5 Syntéza, předběžná definice synodality a vymezení problému.....	21
2. TEOLOGICKÁ VÝCHODISKA	25
2.1 Trinitární východisko - jednota v mnohosti	25
2.2 Královské kněžství všech pokřtěných	28
2.3 Sensus fidei.....	34
2.4 Každému byl dán dar ke společnému prospěchu	38
2.5 Eucharistie	40
2.6 Boží lid cizincem a poutníkem.....	41
3. ZÁKLADNÍ STAVEBNÍ KAMENY	
SYNODÁLNÍHO ŽIVOTNÍHO STYLU	44
3.1 Slavení - víc než jen parlamentní demokracie.....	44
3.2 Naslouchání a dialog	45
3.3 Rozlišování.....	50
3.4 Odvaha ke změně	52
3.5 Synodální nakládání s autoritou v církvi.....	55
4. KVALITATIVNÍ VÝZKUM	59
4.1 Sebereflexe respondentů ve vztahu k vlastnímu duchovnímu životu	60
4.1.1 Pocity nedostatečnosti a selhání	60
4.1.2 Pozitivní zkušenosti s Božím působením.....	62
4.1.3 Shrnutí	64
4.2 Kontakt se světem mimo církev	64
4.2.1 Vyznání, evangelizace, služba.....	64
4.2.2 Obohacení okolním světem	66

4.2.3 Konflikt se světem a dialog	67
4.2.4 Shrnutí.....	68
4.3 Kontakt s tradicí církve.....	69
4.3.1 Srozumitelnost vs. nesrozumitelnost	69
4.3.2 Propojenost s životem.....	70
4.3.3 Shrnutí.....	72
4.4 Praktické fungování církve	72
4.4.1 Poslání církve.....	72
4.4.2 Církevní struktury	74
4.4.3 Shrnutí.....	75
4.5 Rozlišování, povolání, změna	75
5. SYNTÉZA A IMPULSY PRO PASTORÁLNÍ	
TEOLOGII	78
5.1 Sebevědomí Božích dětí	78
5.2 Překonat metlu klerikalismu	80
5.3 Svět je dobrý	82
5.4 Jazyk a srozumitelnost	84
5.5 Rozlišování a změna	86
ZÁVĚR.....	88
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	90
SEZNAM LITERATURY	91
PŘÍLOHY	99

Úvod

Jak jít společně jako česká církev? Tuto otázku jsem si začal klást intenzivně v souvislosti s německou synodální cestou, která odstartovala v roce 2019, a v souvislosti s dokumentem Mezinárodní teologické komise o synodalitě v životě a poslání církve, který byl uveřejněn ve stejném roce. Slovo *synodalita* v české církvi v té době rozhodně nepatřilo mezi nejfrekventovanější. Nejčastější asociace, které jsem v rozhovorech s nejrůznějšími lidmi v naší církvi na to téma zaznamenal, se týkaly převážně předsudků ohledně synodální snahy právě německé církve. Přiblížit relevantní teologická východiska a solidní definici synodality mi přišlo jako nanejvýš potřebný počín. K tomu také původně směřovala tato diplomová práce. V průběhu psaní se však situace dramaticky měnila pod rukama. Papež František vyhlásil pro církev na jaře 2021 tříletý celosvětový synodální proces, což do českého prostředí přineslo daleko větší počet textů zabývajících se tímto tématem. Zacílení této diplomové práce tak muselo projít revizí. Postupným pronikáním do tématu se přede mnou začaly otevírat daleké horizonty a brzy bylo jasné, že nebude v možnostech jedné diplomové práce obsáhnout všechny. Jako ústřední téma jsem si tedy vybral takzvaný synodální životní styl.

S čím máme jako česká církev vyrazit na cestu do dalších let? Co vzít s sebou, co naopak nebrat, co zahodit, co změnit, co zanechat? Co to znamená, když se mluví o tom, že životní styl církve třetího tisíciletí by měl být synodální? Dá se tento poměrně abstraktní pojem konkretizovat a lze z něj vyvodit uchopitelné pastorační důsledky, které se budou opírat o kvalitní teologii? Jak tento styl obstojí v konfrontaci se situací českého věřícího? Nemůžu zamlčet ani osobní předznamenání: Mám-li se stát aktivním činitelem v české katolické církvi, a žádá-li se po mně tento synodální životní styl, co to pro mě má v mém působení znamenat?

Cíl práce je tedy vlastně dvojitý: Zaprvé teologicky podloženě definovat, co onen synodální životní styl vlastně znamená a co jsou jeho základní stavební kameny. Zadruhé přinést impulsy pro pastorální teologii, jak růst tohoto synodálního životního stylu mezi českými věřícími podpořit.

V úvodní kapitole chci čtenáře přeci jen trochu obsírněji uvést do tématu synodality. Odkud tento pojem pochází a u jakých autorů se s ním můžeme setkat? Protože bylo téma synodality v českém prostředí důkladně zpracováno začátkem nultých let pracemi Petra Hrušky a Miloše Rabana, detailněji se zaměřím na texty posledních let a na postavu papeže Františka. Papež František a jeho vize synodality pro mě bude klíčová v celé práci,

poněvadž se domnívám, že jeho přínos z posledních let může dobře doplnit právě zmiňované práce Petra Hrušky a Miloše Rabana, které ho logicky reflektovat nemohly. Zároveň se v první kapitole pokusím na základě církevních dokumentů vytvořit uspokojivou definici synodality a synodálního životního stylu a objevit zásadní teologická východiska.

Druhou kapitolu věnuji teologickým východiskům synodality a jejich detailnějšímu rozpracování. Tím si připravím půdu pro třetí kapitolu, aby základní stavební kameny synodálního životního stylu, které si syntézou dokumentů definují, stály na pevném teologickém podloží. Právě třetí kapitola se stane základem pro kvalitativní výzkum, který probíhal formou domácí duchovní obnovy, jejíž analýzu představím v kapitole čtvrté. Poté, co ve třetí kapitole představím ideál synodálního životního stylu, budu mít dobrou možnost porovnat, nakolik tento ideál koreluje s realitou věřících v české církvi. A tato syntéza se stane základním kamenem pro poslední kapitolu, ve které vytipuji některé oblasti života církve, kterým by bylo dobré věnovat pastorační pozornost, aby postupně vrůstala do synodálního životního stylu, který po ní papež František žádá.

1. Uvedení do problému

Psát diplomovou práci o synodalitě se v situaci, kdy zrovna probíhá papežem Františkem vyhlášený celosvětový synodální proces, jeví jako velmi náročný úkol. Synoda na jedné straně stimuluje práci a přemýšlení (nejen) teologů po celém světě tak, že je k dispozici nepřeberné množství aktuálních podnětů, na druhé straně se ale to, co se jeden den zdá být velmi aktuální inovací, může jevit jen o chvíli později něčím překonaným. Už proto, že jsem se synodalitou začal zabývat před právě probíhající synodou, bych se nerad spokojil pouze s tím, že přispěji k právě probíhající synodě. Jestliže má být synodalita životním stylem církve třetího tisíciletí, je logické, že musí dalece přesahovat kontext jedné synody na to téma. Přesto je jasné, že se do značné míry i mé úvahy o společné cestě orientují právě probíhající synodou a dokumenty s ní bezprostředně souvisejícími, a také pro mě budou spolu s papežem Františkem (kterého lze právem považovat za otce této synody) základním, i když ne výlučně jediným vodítkem. Považuji za vhodné tedy na začátku velmi stručně nastínit základní linie, ve kterých se koncept synodality vyvíjel, představit tři nejnovější magisteriální dokumenty na toto téma a pokusit se formulovat předběžnou definici synodality s určením hlavních teologických východisek a také základních stavebních kamenů *synodálního životního stylu*, které budou poté zásadní pro celou práci.

1.1 Synodalita v teologickém diskurzu

Slovo synoda, které je podle dokumentu mezinárodní teologické komise *Synodalita v životě a poslání církve* „úctyhodným slovem v Tradici Církve, jehož význam vykresluje nejhlubší motivy Zjevení“¹, a jež je složením řeckých slov συν (s) a óδος (cesta, dílo), se vyskytuje v Tradici církve od samotného počátku. Jeho nejpřesnějším překladem by nejspíše bylo spojení *společná cesta*. Zatímco výrazy *synod* a *koncil*, jak byla synoda do latiny později překládána, jsou známé po staletí a principy takového spravování církevních záležitostí lze nacházet v celých dějinách církve, pojem „synodalita“ je neologismem až 2. poloviny dvacátého století, který odkazuje na teologii Druhého

¹ Mezinárodní teologická komise. *Synodalita v životě a poslání církve*. (Dále jen MTK: *Synodalita v životě a poslání církve*). Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2020, MTK: *Synodalita v životě a poslání církve*, 3

vatikánského koncilu, a který stále ještě potřebuje teologické vyjasnění a také růst porozumění v církevní praxi.²

Druhý vatikánský koncil přinesl velký důraz na teologii Božího lidu, tzv. ekleziologie komunie. O *synodalitě* jako o prvcích aplikace této ekleziologie komunie se mluví ve druhé polovině dvacátého století zejména v německy mluvící oblasti zásluhou teologů jako je Medard Kehl³, Walter Brandmüller, Kurt Koch nebo Paul Zulehner. V anglicky mluvících oblastech lze zmínit teology Avery Dullese⁴ nebo Dennise Doyle⁵. Ve Francii nelze opomenout Yvesa Congara, Henri De Lubaca, nebo poněkud mladšího Gilles Routhiera. Dále třeba Švýcara Eugenio Corecca nebo mnoho dalších. Obsáhlou bibliografií k teologickému rozpracování synodality v druhé polovině 20. století a zejména v devadesátých letech lze najít v publikaci Miloše Rabana.⁶

V českém katolickém teologickém diskurzu je synodalita výrazně tematizována především v období přelomu letopočtu v souvislosti s Plenárním sněmem Katolické církve, který se konal v letech 1997-2005.⁷ O teologickou reflexi se zasloužil především právě Miloš Raban, jehož monografie *Sněm české katolické církve - obnova synodality* je jakousi první čítankou o synodalitě v českém prostředí. Velmi důkladná a detailně propracovaná disertační práce Petra Hrušky *Pastorační rady farností v české církevní provincii jako realizace synodality v pastorační praxi* přináší cenné impulsy z anglicky mluvícího prostředí a spolu s prací Miloše Rabana by se dala považovat za studii těžko překonatelnou v jedné diplomové práci. Těžiště své práce proto budu směřovat především do reflexe soudobé teologicko-pastorační praxe se zásadním přihlédnutím k impulsům papeže Františka.

Synodalita pochopitelně není jen obsahem teologických reflexí v římsko-katolické církvi. Velmi významně je možné se se synodalitou potkat v životě protestantských církví, zejména v církvi anglikánské. Své zastoupení má ovšem i v tradici pravoslavné,

² Srov. MTK: Synodalita v životě a poslání církve, 5

³ Srov. např. KEHL Medard. *Synode, Synoden, Synodalität*. II. Systematisch-theologisch, in: Lexikon für Theologie und Kirche, sv. 9, Freiburg: Herder, 32000, sl. 1187n

⁴ Srov. např. DULLES Avery. *Models of the Church*. Expanded Edition. New York: Image Books Doubleday, 1987

⁵ DOYLE Dennis. *Communion Ecclesiology*. Visions and Version, Maryknoll, NY: Orbis Books, 2000.

⁶ RABAN, Miloš. *Sněm české katolické církve. Obnova synodality*. Praha: Vyšehrad, 2000. s. 140-152

⁷ Více o Plenárním sněmu Katolické církve lze dohledat včetně zpráv z jednotlivých zasedání na webových stránkách: [2022-05-06] <<http://snem.cirkev.cz>>.

kde bychom mohli za ekvivalent synodality považovat takzvanou *Sbornost'*. Alexej Chomjakov vykládá *sbornost'* jako *jednotu v mnohosti*. Bulgakov pak *sbornost'* popisuje jako „*velké a radostné bytí jednoho s druhým*“ a „*symfonickou harmonií*“ která je harmonizována „*plností božské lásky*“.⁸ Mimochodem podle *Evangelii gaudium* právě „*v dialogu s našimi pravoslavnými bratry máme my katolíci možnost přiučít se tomu, co to je biskupská kolegialita a jak prožívat synodalitu.*“⁹

V posledních letech představují cenné zdroje inspirace pro přemýšlení o synodalitě synodální procesy v Německu, Austrálii a Irsku, které začaly nezávisle na celosvětové synodě. Všechny tyto synodální procesy mají společné, že do jisté míry souvisí také s velikými sexuálními skandály, které se v místních církvích těchto zemí objevily. Australský synodální proces začal již v roce 2016 a z velkého konzultačního procesu vzniklo 6 hlavních otázek: Jak být církví, která je (1) misijní a evangelizující, (2) inkluzivní, participativní a synodální, (3) plná modlitby a eucharistická, (4) pokorná, uzdravující a milosrdná, (5) radostná, nadějeplná a služebným společenstvím, (6) otevřená obrácení, obnově a reformě.¹⁰ Inspirativním plodem pro uvažování o synodalitě, který v rámci Australského procesu vznikl, je dokument *The Light From The Southern Cross*.¹¹ Německý synodální proces byl zahájen v roce 2019 a stanovil si 4 hlavní témata: (1) Moc a rozdělení moci v církvi – společná účast a zapojení do misie, (2) Život v úspěšných vztazích - Živá láska v sexualitě a partnerství, (3) Kněžská existence dnes, (4) Ženy na ministerstvech a úřadech v církvi.¹² Irský synodální proces byl zahájen krátce před tím, než papež František vyhlásil celosvětový synodální proces

⁸ Srov. RABAN, Miloš. *Sněm české katolické církve. Obnova synodality*. s. 21

⁹ Papež FRANTIŠEK. *Evangelii gaudium: apoštolská exhortace o hlásání evangelia v současném světě* (dále jen EG). Praha: Paulínky, 2014, EG, 246

¹⁰ MCGREGOR, Peter John. *Synodality and the Catholic Church in Australia*. (20.1.2022) The Catholic World Reporter [2022-05-05].

<<https://www.catholicworldreport.com/2022/01/20/synodality-and-the-australian-catholic-church/>>.

¹¹ The Australian Catholic Bishops Conference and Catholic Religious Australia *The Light From The Southern Cross*. [2022-05-05].

<<https://static1.squarespace.com/static/5acea6725417fc059ddcc33f/t/5f3f79e41aac2871be0fba5c/1597995610389/The+Light+from+the+Southern+Cross+FINAL+%2815+August+2020%29.pdf>>.

¹² srov. German Bishop's Conference and Central Committee of German Catholics. *Statues of the Synodal Path*. [2022-05-05]

<https://www.synodalerweg.de/fileadmin/Synodalerweg/Dokumente_Redun_Beitraege/2019_Satzung-des-Synodalen-Weges-englisch.pdf>

na jaře 2021, a v první fázi jeho plánovaného pětiletého trvání se zaměřuje na témata celosvětové synody.¹³

1.2 Papež František

Když Papež František po svém zvolení požehnal naplněnému svatopetrskému náměstí, zakončil svůj výstup slovy: „*A nyní začněme tuto cestu. Cestu bratrství, lásky a důvěry.*“¹⁴ Jako by tím předeslal, že „společná cesta“ tedy synodalita, bude klíčovým tématem jeho pontifikátu. V roce 2015 u příležitosti padesátého výročí založení instituce biskupských synod pronesl řeč, která je chápána jako programové prohlášení o synodalitě v církvi pro další léta. František mluví o synodalitě jako o esenciální dimenzi církve, která vychází z její samotné podstaty, a říká, že „*je to právě tato cesta synodality, kterou Bůh očekává od církve třetího tisíciletí.*“¹⁵

Je svízelné v korpusu Františkových textů vytipovat několik zásadních témat, která pro něj jsou v souvislosti s fungováním církve důležitá a každý takový výtah bude vždy jen interpretací založenou na subjektivním předporozumění badatele. Přesto bych si dovolil navrhnout čtyři základní orientační témata, která jsou podle mého mínění pro Františka v souvislosti se synodalitou zásadní.

Prvním je klerikalismus jako „perverze“ v zacházení s mocí v církvi, jež je svým způsobem protikladem synodálnímu způsobu života.¹⁶ Druhým tématem je ústřední role Ducha svatého v životě církve¹⁷ a s tím spojený apel na to, aby se synodalita nestala

¹³ Více informací, zdrojů a dokumentů na oficiálních stránkách synody: [2022-05-06]. <<https://synod.ie>>.

¹⁴ Srov. Papež FRANTIŠEK. *Apostolic Blessing "Urbi et Orbi". First Greeting Of The Holy Father Pope Francis* (13.3.2013) [2022-05-05]

<http://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2013/march/documents/papa-francesco_20130313_benedizione-urbi-et-orbi.html>.

¹⁵ Srov. Papež FRANTIŠEK. *Ceremony Commemorating The 50th Anniversary Of The Institution Of The Synod Of Bishops* (17.10.2015) [2022-05-05].

<http://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2015/october/documents/papa-francesco_20151017_50-anniversario-sinodo.html>.

¹⁶ Srov. Papež FRANTIŠEK. *Adress Of His Holiness Pope Francis To Seminarians Of The Diocese Of Agrigento.* (24.11.2018) [2022-05-05].

<http://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2018/november/documents/papa-francesco_20181124_seminaristi-agrigento.html>.

¹⁷ Srov. Papež FRANTIŠEK. *Adress Of His Holiness Pope Francis To Members of The International Theological Commission.* (29.11.2019) [2022-05-05].

<http://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2019/november/documents/papa-francesco_20191129_commissione-teologica.html>.

pouhou parlamentní demokracií¹⁸. Třetí linkou všech papežových dokumentů je vize pestrobarevného světa a hodnota dialogu jako možnosti skládat z této mnohvrstevnosti světa mnohostěn, který bude víc než pouhým součtem jeho dílů.¹⁹ Čtvrtým bodem je evangelizace jako cíl každého společného putování církve.²⁰

Každé z uvedených témat ještě rozvinu v práci dále. Tato témata pro mě budou důležitým vodítkem při stanovení základních kamenů synodálního životního stylu.

1.3 Dokument Mezinárodní teologické komise

Téma synodality nezůstalo bez povšimnutí Mezinárodní teologické komise. Ta se k diskuzím nad úlohou synodality v životě a poslání církve scházela v letech 2014-2017. Závěrečný text byl schválen na plenárním zasedání v roce 2017 a zveřejněn 2. března 2018. Spolu s dokumentem *Sensus fidei v životě církve* stejné komise z roku 2014 se tak tento nový dokument s názvem *Synodalita v životě a poslání církve* stal důležitým vodítkem pro další přemýšlení o synodalitě. Do češtiny byl přeložen až o tři roky později na začátku léta 2021. Je příznačné, že zatímco ve světovém diskurzu se o synodalitě před zahájením synody o synodalitě již dlouze debatovalo, v Česku se synodalita stává tématem až těsně před zahájením synody. Dokument Mezinárodní teologické komise navíc v českém prostředí nerezonoval logicky tolik, protože vyšel v podstatě souběžně s *Přípravným dokumentem synody o synodalitě* a s *Vademecem synody o synodalitě*, které se vzhledem k jejich aktuálnosti těšily logicky mnohem větší pozornosti. Přesto, nebo možná právě proto, bych rád dokument Mezinárodní teologické komise krátce představil a shrnul. Dokument je rozčleněn do úvodu, čtyř kapitol a závěru.

Úvod představuje pojem synodality a přináší první definici toho, co synodalita vlastně znamená. Velký důraz je kladen na to, že synodální způsob života „vyvěrá z Ježíšova

¹⁸ Srov. například: ALLEN, John L. *Pope to U.S. bishops: no, synodality doesn't mean democracy*. (23.2.2020) CRUX now. [2022-05-05] <<https://cruxnow.com/news-analysis/2020/02/pope-to-us-bishops-no-synodality-doesnt-mean-democracy/>>.

¹⁹ Srov. např. EG 235

²⁰ Srov. GRECH, Mario. *Presentation Of The Programme For The Celebration Of The Upcoming Synod Approved By Pope Francis During His Audience With Cardinal Secretary General Of The Synod Of Bishops* (24.4.2021) [2022-05-05]. <<http://secretariat.synod.va/content/synod/en/news/document-of-the-synodal-process--xvi-ordinary-general-assembly-o.html>>.

evangelia.²¹ Právě zkoumání Písma a apoštolské tradici se věnuje první kapitola. Dokument postupně připomíná, že Bůh spolupovolává Adama a Evu, že povolání má komunitární charakter²², zabývá se smlouvou Hospodina s jeho lidem (ne s jednotlivcem!) a pokračuje k Ježíšovi, kterého popisuje jako „*poutníka, který vyhlašuje radostnou zvěst o Božím království a učí cestě Boží, jejíž směřování sám vytyčuje. Ba dokonce on sám je ta cesta.*“²³ Dále dokument pojednává o autoritě *ἐξουσία*, kterou obdrželi apoštolové, která „spočívá v udělování milosti“, a na které mají účast všichni příslušníci Božího lidu v síle křtu.²⁴ Veliké pozornosti se dostává tzv. Jeruzalémskému sněmu, který je (nejen v tomto dokumentu) uváděn jako typický příklad synodality v Novém zákoně, což shrnuje dokument následujícími slovy: „*Původní odlišnost mínění a živost diskuse směřují prostřednictvím společného naslouchání Duchu svatému, svědectví ohledně Božího působení a výměny vlastních názorů k jednotnému souhlasu (ὁμοθυμαδόν, Srov. Sk 15,25), který je plodem komunitního rozlišování a služby evangelizačnímu úsilí církve.*“²⁵ Synodalita obsažená již v Písmu je poté dle dokumentu očitá v apoštolské době prvotní církve a připomíná, že styl vedení církve, o kterém svědčí Cyprián z Kartága v sobě nese nejen „*nihil sine episcopo*“²⁶, ale také „*nihil sine consilio verstro*“²⁷ a „*nihil sine consensu plebis*“²⁸ a můžeme v něm tedy rozlišit jak synodální, tak episkopální princip, přičemž na tom episkopálním mají jednotlivci „*nezcizitelnou účast*“.²⁹ Nezdá se mi zásadní pro tuto práci představit do detailů spolu s dokumentem další a další doklady synodality v historii církve. Dokument tak činí poměrně pečlivě a směřuje až do současnosti, přičemž ukazuje stále větší potřebu obnovy synodality v posledních desetiletích.

Druhá kapitola dokumentu bude pro nás důležitá zejména v souvislosti s druhou kapitolou této diplomové práce. Mezinárodní teologická komise zde totiž rozebírá teologické základy synodality. Teologický horizont, ve kterém se synodalita napříc

²¹ MTK: Synodalita v životě a poslání církve, 9

²² MTK: Synodalita v životě a poslání církve, 13

²³ Tamtéž, 16

²⁴ Srov. Tamtéž, 17

²⁵ Tamtéž, 21

²⁶ „Nic bez biskupa“

²⁷ „Nic bez vašeho souhlasu“ - tím je v kontextu myšleno bez souhlasu kněží

²⁸ „Nic bez souhlasu lidu“

²⁹ Srov. MTK: Synodalita v životě a poslání církve, 25

historií uskutečňuje, musí podle ní mít rozměr „trinitární, antropologický, christologický, pneumatologický a eucharistický.“³⁰ Dokument tyto rozměry začleňuje podle svých slov do perspektiv *putujícího Božího lidu, do tajemství církve pojímané jako společenství a do jednoty, svatosti, katolicity a apoštolskosti*. Zároveň považuje za důležité promyslet „*poměr mezi účastí všech příslušníků Božího lidu na poslání církve a výkonem hierarchické autority*.“³¹ Ačkoliv v těchto otázkách přináší dokument cenné impulsy, jak ukázu později, přesto ponechává zvláště v otázce vyjasnění poměru mezi Božím lidem a dokument prostor pro další bádání a vyjasnění. Teologická východiska z této kapitoly budou znít jako refrén celou diplomovou prací, proto nepovažuji za nezbytné se jim věnovat důkladněji na tomto místě.

Důležitý pro nás může být 70. paragraf, kde dokument načrtává popis synodality jako ustavujícího rozměru církve rozčleněný do tří oblastí, které později připomíná také Přípravný dokument synody o synodalitě³², a jež volně korespondují také s Kehelovým rozdělením na emotivní, strukturální a efektivní rozměr synodality.³³ Dokument říká, že synodalita znamená „*styl, kterým se vyznačuje život a poslání církve*“, dále „*struktury a ty ekleziální procesy, jejichž prostřednictvím se synodalita církve vyjadřuje institucionálně*“ a konečně „*program těchto synodálních dění*“.³⁴

Třetí kapitola se věnuje popsání a prozkoumání momentů synodality, které jsou momentálně v církevním životě přítomny, aby bylo možno „*vystihnout jejich význam a potenciál*“ a současně, aby bylo možno „*nacházet teologické perspektivy příslušného rozvoje*“. Synodální nástroje, které jsou prezentovány v církvi na lokální, regionální i globální úrovni, mají být vždy místem harmonizace mnohosti, přičemž se vždy naráží na „*kruhový poměr mezi sensus fidei, jímž jsou vybaveni všichni věřící a s nímž je spjata rozlišování odehrávající se na různých úrovních synodality, a ministeriální službou zaměřenou na jednotu a řízení církve*.“³⁵ Opět se tak naráží na jeden z klíčových problémů celého tématu synodality, totiž na napětí mezi zapojení věřících a autoritou hierarchie, což ostatně dokument přiznává jako „*teologickou otázku, kterou je ještě*

³⁰ Tamtéž, 48

³¹ MTK: Synodalita v životě a poslání církve, 10

³² Srov. Generální sekretariát biskupské synody. *Za církev synodální: společenství, spoluúčast a poslání. Přípravný dokument synody o synodalitě* (dále jen Přípravný dokument synody o synodalitě). (2021). Přípravný dokument synody o synodalitě, 27

³³ srov. RABAN, Miloš. *Sněm české katolické církve. Obnova synodality*. s. 19-21

³⁴ Srov. MTK: Synodalita v životě a poslání církve, 70

³⁵ Tamtéž, 72

potřeba vyřešit.“³⁶ Za zmínku stojí také to, že si je dokument vědom nedostatečnosti stávajících synodálních struktur a s odkazem na papeže Františka upozorňuje na potřebu vytvoření nových struktur.³⁷

Poslední kapitola, která nese název *Změna smýšlení pro obnovenou synodalitu*, vychází z přesvědčení, že obnova církve spočívá ve věrnosti jejímu vlastnímu povolání.³⁸ Povolání pro církve je pak právě synodální způsob života. Je to dokonce citovanými slovy papeže Františka „podmínka následování Pána Ježíš a toho, abychom byli služebníky života.“³⁹ Synodální obnova církve se pak děje jednak revitalizací synodálních struktur, jednak formací v duchu spirituality společenství se zásadní důležitostí naslouchání, dialogu a komunitního rozlišování.⁴⁰ A právě k otázce formace k synodální spiritualitě přispívá kapitola řadou konkrétních impulsů, které je možné chápat také jako určité poznávací znamení přítomného synodálního životního stylu. Kapitola pro mě bude později v práci důležitá ve formulování „základních stavebních kamenů synodálního životního stylu“. Kromě výše zmíněného je pro dokument důležitá také ekumenická linie společné cesty (zmiňuje se dokument Komise pro víru a řád Světové rady církví, který podtrhuje, že synodalita nebo konciliarita odráží tajemství trojičního života, a že církevní struktury toto vyjadřují⁴¹) a linie sociální diakonie. Celý dokument končí naléhavým voláním po „naprosté svobodě v Duchu“ všech zúčastněných, která umožní „vstoupit do celé šíře Božího horizontu.“⁴²

³⁶ Srov. tamtéž, 117

³⁷ Srov. MTK: Synodalita v životě a poslání církve, 76

³⁸ Srov. Unitatis Redintegratio, 6 IN: MTK: Synodalita v životě a poslání církve, 104

³⁹ Papež FRANTIŠEK, *Pozdrav u příležitosti zahájení prací sedmdesátého generálního shromáždění Italské biskupské konference*, (22.5.2017) IN: MTK: Synodalita v životě a poslání církve, 120

⁴⁰ Srov. MTK: Synodalita v životě a poslání církve, 103

⁴¹ Srov. MTK: Synodalita v životě a poslání církve, 116: („(...)celá církev je pod vedením Ducha svatého synodální/konciliární na všech úrovních církevního života, tedy na rovině místní, regionální a univerzální. Synodalita nebo konciliarita odráží tajemství trojičního života Božího. Církevní struktury to vyjadřují proto, aby uskutečňovaly život ve společenství jakožto společenství.“ Komise pro víru a řád Světové rady církví. *Církev. Směrem ke společné vizi*, 2013, čl. 53.)

⁴² Papež FRANTIŠEK, *Proslov na Kongregaci pro biskupy (27.4.2014)* IN: MTK: Synodalita v životě a poslání církve, 121

1.4 Přípravný dokument a Vademecum k synodě o synodalitě

V souvislosti se synodou s názvem *Za církev synodální: společenství, spoluúčast a poslání*, která byla zahájena ve dnech 9. - 10. října 2021 v Římě, vzniklo mnoho textů, které by si zasloužily naši pozornost, ale bohužel není v možnostech rozsahu této práce věnovat se všem. Rád bych tedy krátce představil alespoň dva základní dokumenty, které se chtějí vzájemně doplňovat a sloužit výše zmíněné synodě. *Přípravný dokument* téma podporuje z obecnější roviny a věnuje se více teologicky-biblickému uchopení, *Vademecum* je pak především praktickou příručkou, která však možná o to více nabízí inspiraci, co konkrétně synodální životní styl církve může představovat.

Přípravný dokument je kratší a je rozčleněn do čtyř kapitol. Po představení hlavních cílů synody, mezi které patří zejména obnovení vztahů mezi členy křesťanských společenství a zjišťování, jak nastavit otázky moci a odpovědnosti v církvi tak, aby byla více synodální⁴³, dokument začíná u konkrétní charakteristiky současné situace, ze které je třeba vyjít, jak je pro papeže Františka typické. Vedle nemoci společnosti je zdůrazněno, že nemoci se netýkají jen společnosti okolo:

*Nemůžeme však skrývat, že i sama církev se musí vyrovnávat s chybějící vírou a existující korupcí ve vlastních řadách. (...) Příliš dlouho bylo volání obětí hlasem, kterému církev nedokázala dostatečně naslouchat. Tyto rány jsou velmi hluboké a žádné úsilí v prosbách o odpuštění způsobených zranění není dostatečné. (...) Celá církev je volána, aby se vypořádala se zátěží kultury prosáknuté klerikalismem, který je dědictvím dějin, a s takovým uplatňováním autority, na které byly navázány různé druhy zneužívání (moci, ekonomické zneužívání, zneužívání svědomí, sexuální zneužívání).*⁴⁴

V tomto kontextu je nutné vydat se vpřed, říká dokument, což je možné jen když se rozhodneme pro „*proces naslouchání, dialogu a komunitního rozlišování, do kterých budou všichni zapojeni*“⁴⁵. Vyrazení na společnou cestu může být prorockým znamením pro silně rozdělenou společnost.

Mezi hlavní teologická východiska Přípravného dokumentu patří *sensus fidei*, královské kněžství všech pokřtěných, rozmanité dary Ducha svatého a zdravé a plodné napětí mezi *sensus fidei* všech pokřtěných a mezi autoritou hierarchie.⁴⁶ Oproti dokumentu Mezinárodní teologické komise nově zaznívá, že společná cesta se netýká jen katolické církve nebo křesťanského ekumenického hnutí, ale že „*zahrnuje celé lidstvo*“.⁴⁷

⁴³ Srov. Přípravný dokument synody o synodalitě, 2

⁴⁴ Tamtéž, 6

⁴⁵ Tamtéž, 9

⁴⁶ Srov. Tamtéž, 10-15

⁴⁷ Tamtéž, 15

V biblické perspektivě, která tvoří jakési srdce celého dokumentu, nalézáme dva momenty z Písma, které opět dokumentují ono napětí mezi hierarchií a Božím lidem. První moment je přítomnost Ježíše, zástupu, apoštolů a ďábla, jako aktérů novozákonních příběhů, kteří mají různé role. Druhý moment je příběh z desáté kapitoly Skutků apoštolů o pokřtění setníka Kornélia. Zařazení tohoto příběhu je dle mého názoru velmi zásadní, protože dokument výslovně zmiňuje, v čem je pro synodální proces důležité danou scénu medítovat: Duch svatý promlouvá skrze pohana a zve k něčemu, co bylo odjakživa zakázané: „*To je skutečné obrácení, bolestný a nesmírně plodný krok, kterým opouští své kulturní a náboženské kategorie: Petr souhlasí a společně s pohany požívá pokrm, který odjakživa považoval za zakázaný, v němž rozpoznává nástroj pro život a společenství s Bohem a s druhými.*“⁴⁸ Tradiční pravidla nemusí být vždy přáním Ducha svatého.

Přípravný dokument se poté obrací ke konkrétní Synodě, kvůli které vznikl a postuluje „základní otázku“, která hledá, jak se již společné putování v církvi realizuje, a k jakým krokům církev volá Duch svatý, aby toto společné putování bylo intenzivnější.⁴⁹ Zároveň přidává deset tematických okruhů, které nazývá „odstíny žité synodality“, a které se mají stát odrazovým můstkem k diskuzím v místních církvích.⁵⁰ Dokument končí důležitým připomenutím, že cílem synody „*není vyprodukovat dokumenty, nýbrž dát vzkličít snům a probudit prorocství a vize.*“⁵¹

Druhým dokumentem, který v souvislosti se Synodou vznikl, je *Vademecum*. Oproti Přípravnému dokumentu se *Vademecum* zaměřuje na praktické otázky spojené s pořádáním synodálních procesů. Zabývá se zásady synodálního procesu, představuje konkrétně průběh synody, upřesňuje úlohy aktérů procesu a představuje základní črty pro metodologii synodálního procesu. *Vademecum* synodalitu vidí zejména jako proces, který navazuje na církevní *aggiornamento* druhého vatikánského koncilu, během kterého si mají jednotliví aktéři vzájemně naslouchat, a v tom zaslechnout hlas Ducha svatého, a Synodu o synodalitě jako prostor pro zakoušení synodality v církvi (doslova „*ochutnávka zkušenosti synodality*“⁵²) a prostor „*k obnově naší mentality a církevních*

⁴⁸ Přípravný dokument synody o synodalitě, 23

⁴⁹ Tamtéž, 26

⁵⁰ Srov. Tamtéž, 30

⁵¹ Tamtéž, 32

⁵² Generální sekretariát biskupské synody. *Za církev synodální: společenství, spoluúčast a poslání. Vademecum k synodě o synodalitě* (dále jen *Vademecum k synodě o synodalitě*). (2021), s. 11

*struktur, abychom mohli žít ve shodě s Božím povoláním pro církev uprostřed současných znamení doby.*⁵³ Synodalita je spojená s rozlišováním, přístupností, kulturním povědomím, inkluzí, partnerstvím, respektem, přesnou syntézou všech pohledů, transparentností a spravedlností, je určena všem pokřtěným a nikdo nemá být vyloučen. Zároveň se jedná o duchovní proces.

Co je pro obecné přemýšlení nad synodalitou nesporným vkladem Vademeca, jsou podkapitoly „Postoje při účasti na synodálním procesu“ a „Vyhnout se nástrahám“. Zde jsou velmi zřetelně a konkrétně pojmenované postoje, které jsou k plodnému synodální snažení potřeba, a nástrahy, do kterých by se naopak bylo snadné zachytit. Nejsou ničím překvapivým v kontextu ostatních dokumentů o synodalitě, ale zaujmou jasností a srozumitelností.

Z postojů, které jsou pro synodální proces nutné, můžeme vyzvednout „*nefalšovanou odvahu a upřímnost*“, která se musí projevit v odvaze mluvit i v odvaze naslouchat. Dále ochota měnit názory, překonat metlu klerikalismu a vyjít z pohodlnosti postoje, že se mají věci dělat tak, jak se dělaly vždycky.⁵⁴

Z pokušení, která na účastníky synodálního procesu číhají, lze zmínit například pokušení nechat se vést sebou a ne Bohem, pokušení vidět pouze problémy, zaměřit se pouze na struktury nebo pokušení zahledět se dovnitř církve, nevidět za její horizonty a naslouchat pouze těm, kteří jsou již zapojeni do církevních aktivit.⁵⁵

Přes některé velmi konkrétní instrukce ohledně synodálních setkání (např. že je důležité dělat v průběhu setkávání přestávky na kávu⁵⁶) namnoze konkrétnější instrukce ohledně synodálních aktivit v diecézích a farnostech chybí a ponechává se volná ruka jednotlivým koordinátorům.

1.5 Syntéza, předběžná definice synodality a vymezení problému

Z výše letmo načrtnuté diskuse o pojmu synodality a jejích principech a teologických východiscích lze vidět, že je dosti obtížné přednést jednu uspokojující definici synodality, stejně jako uspokojivě a celistvě pojednat teologická východiska, ze kterých myšlenka synodality vychází.

⁵³ Vademecum k synodě o synodalitě, s. 8

⁵⁴ Srov. Vademecum k synodě o synodalitě, s. 14

⁵⁵ Srov. Tamtéž, s. 16

⁵⁶ Srov. Tamtéž, s. 21

Synodalitu bych osobně definoval jako „konstitutivní dimenzi církve“⁵⁷, životní styl společné cesty, který se projevuje ve všech rovinách církevního života, a který se zásadní úlohou Ducha svatého smiřuje a zároveň podporuje různost a pestrost v legitimním teologickém, spirituálním i filosofickém pluralismu, přičemž v naslouchání Duchu svatému, které se děje na mnoha úrovních, stimuluje kroky do budoucnosti v harmonii synchronní i diachronní⁵⁸, horizontální i vertikální.

Jako teologická východiska bych rád v další kapitole důkladněji rozpracoval východisko Trinitární se zaměřením na jednotu v mnohosti a z toho plynoucí katolicitu, dále chápání účasti na Kristově kněžství sdílené celou církevní komunitou, ne pouze skupinou ordinovaných služebníků, dále tradici *Sensus fidei*, jež s královským kněžstvím všech zúčastněných úzce souvisí, a jež je důležitým vodítkem pro přemýšlení nad neomylností církve jako celku, dále přítomnost různých charismat, která konstituují v církvi různé služby, dále eucharistii jako pramen a cíl veškerého života církve, a konečně ekleziologické východisko církve jako putujícího Božího lidu napříč dějinami, které stále není v cíli.

Ještě důležitější pro tuto práci bude ale definování „synodálního životního stylu“, jak o něm mluví mimo jiné závěrečný dokument biskupské synody o mládeži, na kterém se otázky synodality staly významným i když ne všemi stoprocentně přijímaným tématem⁵⁹. V závěrečném dokumentu se píše: „*V diskusích a skrze svědectví poukázala synoda na některé základní rysy synodálního stylu, ke kterému máme všichni konvertovat.*“⁶⁰ Vademecum k synodě o synodalitě připojuje: „*Synodalita totiž není ani tak událost nebo slogan, jako spíše styl a způsob bytí, kterým církev žije své poslání ve světě.*“⁶¹

Jak ale tento synodální životní styl vlastně vypadá? Co jsou jeho základní stavební kameny? V této diplomové práci budu v návaznosti na teologicko-pastorální diskuzi předestřenou v předchozích kapitolách pracovat s pěti základními kameny, které podle mého názoru dobře vytyčují základní linie toho, co to znamená být synodální. Zprv je

⁵⁷ Srov. MTK: Synodalita v životě a poslání církve, 5

⁵⁸ Srov. MTK: Synodalita v životě a poslání církve, 52

⁵⁹ PENTIN, Edward. *Draft Of Final Document Thrusts Synodality To Be The Fore.* (26.10. 2018) NC Register [2022-05-05].

<<https://www.ncregister.com/blog/draft-of-final-document-thrusts-synodality-to-the-fore>>.

⁶⁰ Biskupská synoda. *Mladí lidé, víra a rozlišování povolání. Závěrečný dokument synody o mládeži* (dále jen Závěrečný dokument synody o mládeži). Vatikán, 2018, Závěrečný dokument synody o mládeži, 121

⁶¹ Vademecumu k synodě o synodalitě, s. 7

to slavení, přítomnost Ducha svatého, synodalita jako víc než jen parlamentní demokracie. Zadruhé je to naslouchání, dialog a nakládání s růzností a pestrostí. Zatřetí je to proces rozlišování, který navazuje na proces naslouchání. Začtvrté je to odvaha vyrazit na nové cesty a opouštět staré pozice, ukáže-li se to jako vůle Ducha svatého. A konečně zapáté je to synodální nakládání s autoritou v církvi.

Podle papeže Františka je výzvou církve třetího tisíciletí konvertovat k tomuto životnímu stylu. Můžeme se tím dostat k zásadní otázce v přístupu k celému tématu: Má se tato konverze dít primárně na úrovni struktur, nebo má spíše začít každý sám u sebe a čekat, že změna struktur bude přirozeným důsledkem osobního obrácení jednotlivců? Ačkoliv jsem původně chtěl tuto práci koncipovat jako přemýšlení o osobním obrácení každého jednotlivce k synodálnímu životnímu stylu, ukázalo se, že jedno nejde bez druhého a druhé není možné bez prvního. Ostatně už zmiňovaný závěrečný dokument synody o mládeži zmiňuje, že „*nestačí struktury, pokud se v nich neutvářejí skutečné vztahy.*“⁶² Papež František v *Evangelii gaudium* píše: „*Změna ve strukturách, která neplodí nová přesvědčení a postoje, způsobí, že se samy tyto struktury dříve či později stanou prohnílymi, těžkopádnými a neúčinnými.*“⁶³ Ve *Fratelli tutti*: „*Tohle všechno bude mít jen malý dopad, nepřijmeme-li, že je zapotřebí změna srdce, postojů a životního stylu.*“⁶⁴ A *Vademecum* k synodě o synodalitě zmiňuje mezi nástrahami, kterým je třeba se vyhnout, „*zaměření se pouze na struktury*“ s odvoláním na to, že k „*obrácení a obnově struktur dojde pouze díky trvalému obrácení a obnově všech členů Kristova těla.*“⁶⁵ Z druhé strany se ale nesmí rezignovat ani na snahu o změnu struktur, protože jak *Vademecum* v tom samém odstavci říká: „*Synodální proces bude přirozeně vyžadovat obnovu struktur na různých úrovních církve*“⁶⁶ a slovy přípravného dokumentu k synodě o synodalitě: „*Pokud synodální duch nepronikne do struktur a procesů, touhy a přání se zredukují na pouhá slova.*“⁶⁷

Zdá se tedy, že potřebné obrácení musí probíhat na obou úrovních zároveň, přičemž jedna bude povzbuzovat druhou. „*Tato společná cesta nás vybízí k obnově naší mentality*

⁶² Závěrečný dokument synody o mládeži, 128

⁶³ EG, 189

⁶⁴ Papež FRANTIŠEK. *Fratelli tutti: encyklika o bratrství a sociálním přátelství* (dále jen FT). Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2021, FT 166

⁶⁵ *Vademecum* k synodě o synodalitě, s. 16

⁶⁶ Tamtéž, s. 16

⁶⁷ Přípravný dokument synody o synodalitě, 27

*a církevních struktur, abychom mohli žít ve shodě s Božím povoláním pro církev uprostřed současných znamení doby.*⁶⁸ Obnova naší mentality a obnova církevních struktur v duchu synodálního životního stylu. Aby mohl zapustit kořeny v každodennosti života české církve, bude bezpochyby potřeba účinné analýzy současného stavu i překážek a formulování podnětů také pro trvalou formaci, kterou církev svým členům může prostřednictvím působení na různých úrovních církevního života nabídnout. Právě k formulaci těchto podnětů bude celá práce směřovat ve čtvrté a páté kapitole a právě to můžeme chápat jako odpověď na požadavek paragrafu 73. dokumentu mezinárodní teologické komise:

*(...) Je tudíž třeba překonávat překážky související s nedostatečnou formací a také s tím, jaký prostor se poskytuje věřícím laikům, aby se mohli vyjádřit a jednat, což má spojitost s klerikální mentalitou, která představuje riziko, že laici budou drženi na okraji církve. To vše vyžaduje, aby se ve formaci věnovala prvořadá péče utváření zdravého a dospělého církevního vědomí, které se na institucionální rovině musí promítat do zdravé synodální praxe.*⁶⁹

⁶⁸ Vademecum k synodě o synodalitě, s. 8

⁶⁹ MTK: Synodalita v životě a poslání církve, 73

2. Teologická východiska

2.1 Trinitární východisko - jednota v mnohosti

Prvním teologickým východiskem, které stojí v pozadí synodality, je bezpochyby tajemství Trojice. Jedná se i o první teologické východisko Mezinárodní teologické komise, podle které se „v uplatňování synodality konkrétně projevuje povolání lidské osoby k prožívání společenství, které se uskutečňuje prostřednictvím upřímného sebedarování v jednotě s Bohem i v jednotě s bratřími a sestrami v Kristu,“⁷⁰ přičemž „jednota Nejsvětější Trojice ve společenství tří božských osob se projevuje v křesťanské komunitě, povolané prožívat „jednotu v pravdě a lásce,“⁷¹ a slovy Vademeca „společenství, na němž máme podíl, svými nejhlubšími kořeny sahá k lásce a jednotě Trojice: Kristus nás smiřuje s Otcem a sjednocuje nás navzájem v Duchu Svatém.“⁷²

Pestrost a mnohost není v křesťanství nic nového. Už od počátku Ježíšovy činnosti se setkáváme s jeho inkluzivním přístupem, co se týče oslovování svých učedníků. I když se pochopitelně jeho radostná zvěst dotýká především chudých a marginalizovaných, mezi ty, kdo ho následují, patří lidé všech společenských postaveních, rozdílných názorů i proudů židovství té doby. Tuto velikou pestrost přístupů, pohledů i struktur pak můžeme pozorovat napříč celými církevními dějinami.

Také evangelijní zvěst je v Církvi předávána ve čtyřech různých verzích, které se ne vždy shodují, a někdy si dokonce odporují. I samotné uspořádání církve je již od počátku na různých místech rozmanité, přičemž svým uspořádáním reagovala také na místní specifické potřeby jednotlivých komunit.⁷³ Netřeba zmiňovat mnohé teologické školy a směry nebo veliké množství ritů, které se zachovaly především ve východní tradici Církve. A konečně i v římském ritu by mělo být podle 2. vatikánského koncilu „možné uplatnit oprávněné rozdíly a přizpůsobení vzhledem k různým společenstvím, krajům a národům“⁷⁴. Dále lze uvést nejrůznější řády a hnutí a instituty s vlastními osobitými apoštoláty a spiritualitami a důrazy. Tak by bylo možné pokračovat ve vyjmenovávání dalších případů z minulosti i současnosti. Je jisté, že různost teologická, liturgická,

⁷⁰ MTK: Synodalita v životě a poslání církve, 43

⁷¹ Tamtéž, 109

⁷² Vademecum k synodě o synodalitě, s. 9

⁷³ Srov. VOPŘADA, David. *Kněžství v prvních staletích církve I., 1.-3.století*. Praha: Krystal OP, 2018, s. 34

⁷⁴ SC 38

spirituální i misijní či pastorální je obsažena v církvi napříč dějinami natolik esenciálně, že i Tomáš Akvinský mohl zdůrazňovat že:

Mnohost a distinkce „pochází z úmyslu prvního hybatele“; toho, který chtěl, aby „to, co každé věci chybělo k tomu, aby prezentovalo božskou dobrotu, bylo kompenzováno jinými“; protože jeho dobrotu „nemůže vhodně prezentovat jedno jediné stvoření“ (S. Th. I, q. 47, 1). Proto potřebujeme chápat rozmanitost věci v mnohosti jejich vztahů (Srov. S. Th. I, q. 47, 2, ad 1; q. 47, 3)⁷⁵

Už samotný pojem *katolická církev* v sobě tuto všeobecnost zahrnuje. *Katholikos* lze přeložit jako univerzální, nebo všeobecný, přičemž všeobecnost je třeba vnímat nejen ve smyslu všeobecnosti kvalitativní (intenzivní), ale také kvantitativní (extenzivní), tedy takové, která je schopna zahrnout geografickou, lidskou, časovou i stavovou diverzitu. Církev, která je schopna zahrnout a obsáhnout všechny národy a všechny kultury, a sjednotit je v Kristu, aniž by došlo k unifikaci. Podle Pospíšila znamená katolicita „jednotu v rozličnosti“ a tato jednota v mnohosti církve, i co se týče jednoty v rozličnosti prožívání, vnímání a spiritualit, má základ v životě samotné Trojice.⁷⁶ A právě pozvednutí člověka do života Trojice je cílem života na Zemi, jak učí *Lumen Gentium*⁷⁷. Také podle *Gaudium et spes*: „*Je jakási podobnost mezi jednotou božských osob a jednotou Božích dětí v pravdě a v lásce.*“⁷⁸ Sdílení Trojičního života je totiž cíl, který se v církvi skrze Krista již začíná realizovat. Papež František ve *Veritatis Gaudium* definuje katolicitu církve takto:

Církev, zejména v přesvědčivé a prorocké harmonii s podněty Druhého vatikánského koncilu k její obnově a poslání v dějinách, je vyzvána k tomu, aby dávala okusit zkušenost, že katolictví, které ji charakterizuje jako pevný prvek jednoty v rozmanitosti a společenství ve svobodě, ze své povahy požaduje a upřednostňuje „polaritu mezi partikulárním a univerzálním, mezi jedním a mnohým, mezi jednoduchým a složeným. Vymazat toto napětí je proti životu Ducha“⁷⁹

Pospíšil na základě Trinitárního základu víry tvrdí, že pravověří má nekonečné množství odstínů⁸⁰ a že katolicita musí nutně tuto pestrost (stejně jako její sjednocování)

⁷⁵ Evangelii gaudium, poznámka pod čarou č. 44

⁷⁶ Srov. POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Jako v nebi, tak i na zemi: náčrt trinitární teologie*. Třetí vydání. V Praze: Krystal OP, s. 123

⁷⁷ Srov. LG 2

⁷⁸ GS 24

⁷⁹ Papež FRANTIŠEK. *Veritatis gaudium* (Dále jen *Veritatis gaudium*). Praha: Sekretariát České Biskupské Konference, 2020. *Veritatis gaudium*, 4

⁸⁰ Srov. POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Jako v nebi, tak i na zemi: náčrt trinitární teologie*. Třetí vydání. V Praze: Krystal OP, s. 123

obsahovat, protože i v Trojici není místo pro unifikaci a jednota v Trojici není jednota potřením pestrosti osob. Jak uvádí papež František ve *Fratelli tutti*, život Trojice je nejlepší model pro všechny život společnosti.⁸¹

Mnohost a pestrost je zkrátka v křesťanském pohledu nejen něčím trpěným, ale naopak samotnou podstatou a bohatstvím církve i lidstva. Jak už jsem zmiňoval výše, jedná se o jednu ze základních vizí papeže Františka, jehož obraz mnohostěnu předpokládá, že rozdílné pohledy, přístupy a rozdílná kulturní bohatství dohromady skládají jeden celek pravdy. Mimochodem konzumní globalizace je podle papeže Františka nebezpečná pro lidskou rodinu mimo jiné právě pro stírání rozdílů jednotlivých kultur a pro unifikaci v jeden monolitní celek. Zvláště toto téma rezonovalo na Amazonské synodě,⁸² kde v souvislosti s domorodými kmeny cituje František svá slova už z encykliky *Laudato si: „konzumistická vize lidské bytosti, která je podporována soukolím nynější globalizované ekonomie, vede ke stírání kulturních rozdílů a k redukci nesmírné kulturní rozmanitosti, která je pokladem lidstva.“⁸³ Úkolem křesťana tedy není různost pouze trpět, ale dokonce o ni pečovat a starostlivě ji opatrovat, protože „*Myšlenka monokulturního a monotónního křesťanství by neodpovídala logice vtělení.*“⁸⁴ Tato mnohost pak ovšem pochopitelně nesmí zůstat kakofonií, nýbrž se má sladit v „*mnohotvárnou harmonii*“.⁸⁵*

Péče o zachování pestrosti a mnohosti a zároveň péči o harmonizaci v každodenním životě nabývá zcela konkrétních a praktických rozměrů. Papež František si toho všímá, když mluví o „*sdílené mystice společného života*“⁸⁶, nebo o tom, že „*první oblastí, v níž jsme povoláni dosáhnout smíření růzností, je naše vlastní nitro.*“⁸⁷ Dokument Australské biskupské konference o plánovaném synodálním procesu v jejich zemi pak zdůrazňuje důležitost inkluzivního poslání církve.⁸⁸

⁸¹ Srov. FT 85

⁸² Srov. např. Papež FRANTIŠEK. *Querida Amazonia: posynodální apoštolská exhortace*. (Dále jen QA) Praha: Sekretariát České biskupské konference, 2020, QA 33-35

⁸³ LS 144 IN: QA 33

⁸⁴ EG 117

⁸⁵ EG 117

⁸⁶ EG 87

⁸⁷ Tamtéž, 229

⁸⁸ The Australian Catholic Bishops Conference and Catholic Religious Australia. *The Light From The Southern Cross*. [2022-05-05].

<<https://static1.squarespace.com/static/5acea6725417fc059ddcc33f/t/5f3f79e41aac2871be0fba5c/1597995610389/The+Light+from+the+Southern+Cross+FINAL+%2815+August+2020%29.pdf>>. s. 66-76

Jak je příznačné pro synodalitu a církev očima papeže Františka, nelze nezmínit zásadní roli Ducha svatého. „*Různost musí být vždy usmiřována s pomocí Ducha svatého. Jedině on může vzbuzovat různost, pluralitu, mnohost a zároveň uskutečňovat jednotu.*“⁸⁹ Různost tedy nemá být naší vlastní aktivitou. Má být plozena Duchem svatým. A zároveň ani jednota nemá být z velké části naší aktivitou, protože „*chceme-li my budovat jednotu podle svých lidských plánů, zavádíme nakonec uniformitu a homologaci.*“⁹⁰ Jednota má být uskutečňována Duchem svatým.

2.2 Královské kněžství všech pokřtěných

Vstupní branou do společenství Kristových učedníků je křest. Od něho se odvozuje také jeden ze zásadních teologických základů synodality, kterým je královské kněžství všech pokřtěných.⁹¹ Terminologie je napříč dějinami a národy odlišná, můžeme proto říci také kněžství všeobecné, či univerzální. Jedná se o podíl na Kristově kněžství, který pramení ze samotného křtu. Katechismus katolické církve uvádí, že „*Křtem se podílejí (věřící) na Kristově kněžství, na jeho prorockém a královském poslání.*“⁹² Lumen gentium k tomu přidává i poslání učitelské.⁹³ Co to znamená mít podíl na Kristově prorockém, učitelském a královském poslání? A jaký je rozdíl mezi tímto kněžstvím všech pramenícím ze křtu a mezi kněžstvím, které pramení ze svátosti svěcení (nebo lépe „uspořádání“⁹⁴)?

Pro lepší porozumění je třeba připomenout křesťanské vidění Ježíše Krista jako jediného a nejvyššího Velekněze. Ve Starém zákoně a vlastně ve všech kultických náboženstvích je zapotřebí kněží, kteří zprostředkovávají kontakt mezi bohem, bohy či transcendentnem na jedné straně a člověkem na straně druhé. Zvláště ve Starém zákoně je pak také důležité rozlišení na kněze a proroky. V křesťanství tato potřeba mizí příchodem Krista, který sám je prostředníkem i zjevovatelem.

V prvotním křesťanství byla nejdříve kněžská terminologie odmítnuta, protože byla spojena s oficiálními představiteli židovství. Pro oficiální představitele a činovníky

⁸⁹ EG 131

⁹⁰ Tamtéž.

⁹¹ srov. např. MTK: Synodalita v životě a poslání církve, 46, 55, 56 aj.

⁹² KKC 1268

⁹³ LG 35

⁹⁴ Srov. POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel. 2. vyd.* Kostelní Vydří: Krystal OP, 2010. s. 289

prvotní komunity se zaužívaly neknežské pojmy apoštol, presbyter, či obecně služebník (diakon). Teprve později se začala kněžská terminologie uchyťovat i uvnitř křesťanské tradice. Jako jediný a věčný kněz byl ovšem vnímán pouze Ježíš Kristus. Toto chápání přinesl zejména list Židům mluvící o Kristu jako o „*Knězi navěky podle řádu Melchizedechova*“⁹⁵. To Ježíš zprostředkoval spojení mezi člověkem a Bohem, přinesl sám sebe jako oběť, takže již není třeba žádných dalších kněží a obětí a rituálů, navíc on sám se stal prorokovaným slovem o Bohu.

Používá-li pak Nový zákon kněžskou terminologii pro někoho jiného, než pro Ježíše, je to pro komunitu jako celek. Jak učil sv. Augustin, jestliže jsme všichni údy jednoho těla Krista, který je knězem, jsme logicky všichni kněžími, resp. všichni máme jako údy kněžského těla podíl na tomto kněžství.⁹⁶ David Vopřada potvrzuje, že prvotní skupina křesťanů o kněžství přemýšlela zřejmě jenom jako o Ježíši Kristu, nebo o celé komunitě.⁹⁷

Proto v prvním listu apoštola Petra můžeme číst o církvi: „*Vy však jste ,rod vyvolený, královské kněžstvo, národ svatý, lid náležející Bohu*“⁹⁸, jejímž zadáním je „*přinášet duchovní oběti, milé Bohu pro Ježíše*“ a „*hlásat mocné skutky toho, kdo vás povolal ze tmy do svého podivuhodného světla*“. Přinášení oběti a vydávání svědectví jako úkol celé komunity. Mimochodem také dvě esenciální charakteristiky kněze podle Karla Rahnera v jeho eseji *Kněžská existence*.⁹⁹

Koncept královského kněžství lze objevit také například v knize *Zjevení*. Hojně jej diskutují také církevní otcové od Řehoře Velikého přes Klementa až po Origena. Je pravda, že v průběhu staletí zdůrazňováním kněžské důstojnosti vysvěcených služebníků církve začala hodnota královského kněžství všech pokřtěných zapadat. Naopak se církev ve své teologii jakoby začala vracet ke starozákonnímu a pohanskému vnímání vysvěceného kněze, což bylo jistě zapříčiněno i tím, že člověk v sobě má jisté archetypální tíhnutí k takovému vnímání kněze a radikální novost pojetí kněžství

⁹⁵ Žd 7, 17

⁹⁶ Srov. MINÁRIKOVÁ, Mária. *Pojem oběti v dokumentech druhého vatikánského koncilu ve světle vybraných děl svatého Augustina a svatého Tomáše Akvinského*. Bakalářská práce, Univerzita Palackého v Olomouci 2014., 33

⁹⁷ Srov. VOPŘADA, David. *Kněžství v prvních staletích církve. I. 1.-3. století*. Praha: Krystal OP, 2018, s. 14

⁹⁸ 1.Petr 2, 9

⁹⁹ RAHNER, Karl. *Priestly Existence. Theological Investigations III* (London: Darton, Longman & Todd, 1967)

u křesťanů se tak mohla uchytil stěží, jak připomíná například Pospíšil.¹⁰⁰ Významnou roli v tom sehrál také edikt milánský za císaře Konstantina, kdy se postupným spojováním křesťanství s vládnoucí mocí logicky začala tvořit přirozená distinkce mezi kněžími a laiky.¹⁰¹

To vše pochopitelně také bylo živnou půdou pro hluboké zakořenění klerikalismu, jak jsem o něm psal v souvislosti s papežem Františkem v první kapitole této práce. Jako jeden příklad za všechny mohu zmínit bulu papeže Bonifáce VIII., který dokonce neváhá napsat, že „*laici jsou odedávna nepřáteli kleriků.*“ Plné pochopení a docenění důstojnosti královského kněžství plynoucího ze křtu proto může být důležitým krokem na cestě odstraňování klerikalismu, jak zmiňuje například Donald Cozzens.¹⁰²

Velké kroky ke znovuobjevení tohoto konceptu udělal druhý vatikánský koncil, který mluví o církvi jako o jednom Božím lidu, „*ve kterém není žádná nerovnost*“¹⁰³ a důkladně zdůrazňuje účast laiků na všeobecném kněžství.¹⁰⁴ Jedná se o zásadní posun od do té doby všeobecně přijímaného učení o striktním rozdělení na „církve učící“ a „církve slyšící“¹⁰⁵. Přesto se nejedná o zavedení beztřídní církve. Jak upozorňuje například Fainche Ryan, v ekleziologii 2. vatikánského koncilu je stále přítomná jistá dichotomie, kdy jsou si na jednu stranu všichni rovni, na druhou stranu je reálná moc stále de facto ponechána v rukách ordinovaných služebníků.¹⁰⁶ V podstatě hned za odstavci pojednávajícími o královském kněžství všech pokřtěných dokument *Lumen Gentium* nabádá: „*Laici jako všichni věřící křesťané at' přijímají ochotně a s křesťanskou poslušností to, co stanoví duchovní pastýři jako Kristovi zástupci, jako učitelé a vedoucí církve. At' v tom následují příklad Krista, který svou poslušností až k smrti otevřel všem lidem blaženou cestu svobody Božích dětí.*“¹⁰⁷ V chodu církve pak podle stejného paragrafu nemají laici větší úlohu a moc, než poradní, nikdy však fakticky rozhodovací.

¹⁰⁰ srov. POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. 4. vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010. s. 283-289

¹⁰¹ srov. KAPLÁNEK, Michal. Místo teologicky vzdělaných křesťanů-laiků v pastoraci. *Studia Theologica* 2007, 9, č. 4 [30], s. 41-50, s. 43

¹⁰² Srov. COZZENS, Donald. *Don't put priests on a pedestal*. (1.10.2015) U.S. Catholic. [2022-05-05] <<https://uscatholic.org/articles/201510/dont-put-priests-on-a-pedestal/>>.

¹⁰³ LG 32

¹⁰⁴ Tamtéž 34-36

¹⁰⁵ Srov. MTK: Sensus fidei v životě církve, 4

¹⁰⁶ RYAN, Fainche. A Theology of Ministry. *The Furrow* 2009, Vol. 60, No. 11, s. 588-595.

¹⁰⁷ LG 37

Vynořuje se tak zásadní otázka, jestli všeobecný optimismus, se kterým je nauka druhého vatikánského koncilu o Božím lidu, není přehnaný, ba co víc, jestli tato nauka není pouze jakýmsi klerikalismem s lidskou tváří, či taktikou (jakkoliv vedenou dobrou vírou), jak lépe uplatnit své nároky ordinovaného služebníka. Například ze slov papeže Pavla VI. by to mohlo být snadno usouzeno: „*Chceme-li být pastýři, otci a učitelé lidí, musíme jednat jako jejich bratři.*”¹⁰⁸ Jakoby toto bratrství bylo jen bratrstvím naoko. Tento problém klerikalismu s lidskou tváří se zdá být také naprosto klíčovým tématem v procesu synodality. Například v německém katolickém diskurzu panuje velmi oprávněná obava, že celý proces Německé synodální cesty je stejně v konečném důsledku závislý na dobrozdání biskupů (a v mnohém na dobrozdání papeže), pročez samotný proces těžko může být něčím víc než oním vytvářením dojmu bratrství, aby mohlo být ještě lépe uplatněno otcovství. Nechci se teď pouštět do zodpovídání otázky, nakolik je takový přístup správný (a nakolik je cenné i samotné uznání, že také laici mohou přispívat do diskuze o dalším směřování církve), protože o tom budu více pojednávat v kapitole o postavení hierarchie v synodální církvi. Zdá se však, že se jedná o skutečně kruciální otázku celého tématu, bez jejíhož rozřešení se bude postupovat kupředu jen neskadno.

Na tomto místě snad ještě pomůže vyjasnit, v čem tedy spočívá ona distinkce mezi všeobecným kněžstvím všech pokřtěných a kněžstvím ordinovaných služebníků církve. Důležité je zdůraznit, že kněžství ordinovaných služebníků není něčím větším, či kvalitnějším, než kněžstvím plynoucím ze křtu. Karel Rahner tvrdí, že „*Univerzální kněžství všech pokřtěných stojí před oficiálním kněžstvím a zdaleka není jen jeho slabou reflexí*“¹⁰⁹. Albert Vanhoye dokonce tvrdí, že královské kněžství všech pokřtěných je více skutečným kněžstvím, než kněžství ordinovaných služebníků, které je kněžstvím méně skutečným.¹¹⁰ Henri De Lubac ve svém pojednání o církvi píše, že královské kněžství je „*mystickou skutečností, která ve svém řádu nemůže být překonána nebo prohloubena žádným případným ustanovením nebo posvěcením*“¹¹¹ a zdůrazňuje, že svátost svěcení není „*superkřtem*“, který by vytvářel „*superkřesťany*“.¹¹²

¹⁰⁸ Papež PAVEL VI. *Ecclesiam suae*. IN: PO 9

¹⁰⁹ RAHNER, Karl. *Priestly Existence*.

¹¹⁰ srov. VANHOYE, Albert. *Sacerdoce commun et sacerdoce ministériel*. *Nouvelle Revue Théologique* N°3, 1975, 193-207.

¹¹¹ DE LUBAC, Henri. *Meditace o církvi*. Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 65

¹¹² Tamtéž, s. 66

Lumen gentium říká, že se zmiňovaná dvě kněžství liší podstatou.¹¹³ Lubac vidí rozdíl zřejmě v tom, že hierarchické kněžství je „vnějším kněžstvím“, které koná navenek. Je určeno ke „speciální funkci“ a podle Lva Velikého k „veřejné službě“. Od toho se také občas odvozuje pojmenování „služebné kněžství“. Jak ovšem připomíná Wilhelm Zauner, také kněžství pramenící ze křtu má vést ke službě. Služebným kněžstvím jsou tak svým způsobem obě dvě kněžství a vyhradit označení „služebné“ pouze pro kněžství ordinovaných služebníků církve by proto nebylo úplně pravdivé.¹¹⁴ Svatý Tomáš vidí zásadní rozdíl v konsekraci. V průběhu mše kněz jedná *in persona omnium*, jen při konsekraci *in persona Christi*.¹¹⁵ Lubac proto tvrdí, že „svěcení, které (kněz) přijal je pro eucharistii a eucharistie je pro všechny“¹¹⁶ a rozdíl tedy spočívá v tom, že „hierarchická církev koná liturgii.“¹¹⁷ Je spravedlivé dodat, že ani Lubac neopomene po všech pasážích o bratrství a rovnosti všech věřících dodat, že tím vším „není setřen naprosto neopomenutelný rozdíl v situaci a moci kněží a laiků nebo mezi pastýři a věřícími.“¹¹⁸

Karel Rahner vidí největší rozdíl kněžství ordinovaných služebníků v jejich apoštolském hlásání. Opět připomíná, že po Ježíši Kristu již není možné být více prostředníkem mezi člověkem a Bohem. Tímto prostředníkem je jednou pro vždy Ježíš Kristus. Církev je pouze viditelným znamením této neviditelné skutečnosti, tedy svátostí.¹¹⁹ Svátostná aktivita kněze by tedy nebyla možná bez Církve, ani bez královského kněžství všech pokřtěných. Podstatný rozdíl tedy podle Rahnera bude spočívat spíše v hlásání evangelia, protože kněz „nevydává svědectví o svém vlastním křesťanském životě, (...), ale hlásá samotné slovo Krista jako takové.“¹²⁰

Vannoyha naopak považuje za zásadní rozdíl mezi kněžstvím ordinovaných služebníků a královským kněžstvím všech pokřtěných to, že ordinovaní kněží jsou svátostí Krista prostředníka, zatímco královské kněžství má kultický charakter.¹²¹

¹¹³ LG 10

¹¹⁴ Srov. ZAUNER, Wilhelm. *Laici v církvi*. dostupné online [2022-05-05]: <<https://www.pastorace.cz/Knihovna/8-Rozliseni-ale-jake.html>>.

¹¹⁵ Srov. DE LUBAC, Henri. *Meditace o církvi*, s. 68

¹¹⁶ Tamtéž, s. 68

¹¹⁷ Tamtéž, s. 66

¹¹⁸ Tamtéž, s. 68

¹¹⁹ RAHNER, Karl. *Priestly Existence*, s. 247.

Viz také LG 1: „Církev je totiž v Kristu jakoby svátost neboli znamení a nástroj vnitřního spojení s Bohem a jednoty celého lidstva.“

¹²⁰ RAHNER, Karl. *Priestly Existence*, s. 260

¹²¹ Srov. VANHOYE, Albert. *Sacerdoce commun et sacerdoce ministériel*.

Veliké zdůraznění úlohy kněze jako toho, kdo má pravomoc odpouštět hříchy a proměňovat¹²², které výrazně vykrytalizovalo na Tridentském koncilu, je oprávněné vidět jako snahu o protiakci v kontextu Lutherovo zdůrazňování absolutní rovnosti všech pokřtěných.¹²³

Sám bych se syntézou odvážil navrhnout takový koncept, že kněz je uvnitř církve čímsi jako svátostí samotné církve, viditelným znamením neviditelné kněžské skutečnosti celé církve. Stejnou intuici představuje i Pavel Vojtěch Kohut, který uvádí, že ordinovaní služebníci mají *reprezentativní* podíl na stejném kněžství Ježíše Krista, na kterém mají ostatní laici podíl *existenciální*.¹²⁴ Úlohou kněze je pak služba slova, hlásání evangelia a především služba jednotě.¹²⁵ V teologickém diskurzu se nicméně prosazuje myšlenka, že kněžství musí být nově promyšleno a definováno. Například rakouský teolog Paul Zulehner považuje papežovo “ne” ke svěcení ženatých mužů, tzv. *viri probati*, v Amazonii za signál k novému promyšlení konceptu kněžství za účasti celé světové církve.¹²⁶

Nic to ovšem nemění na tom, že královské kněžství všech pokřtěných dává účast všem pokřtěným na Kristově kněžské, prorocké a královské službě, a je tak velkým teologickým základem celého konceptu synodality.¹²⁷ Zároveň je teologickým základem, který se skutečně opírá o nejstarší tradici. Podle Congara je to právě podíl na prorockém úřadu Krista, které je základem pro *sensus fidei*¹²⁸, o kterém budu mluvit v následující kapitole.

Právě koncept královského kněžství všech pokřtěných vede také k bratrství. Máme jediného Otce (Mt 23,6), z toho plyne naše vzájemné sourozenectví.

¹²² Mimo jiné i v samotném obřadu svěcení: “Chceš k chvále Boží a k posvěcení věřících s vírou a oddaností podle tradice církve slavit Kristova tajemství, zvláště eucharistii a svátost smíření?”

¹²³ srov. KAPLÁNEK, Michal. *Místo teologicky vzdělaných křesťanů-laiků v pastoraci*, s. 43

¹²⁴ Srov. KOHUT: Sborový charakter slugebného kněžství, 153 IN: KOLEKTIV AUTORŮ: O služebném kněžství, Svitavy: Trinitas, 2006, 138–156

¹²⁵ Srov. Srov. POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*, s. 290

¹²⁶ Srov. DOODY, Cameron. *Austrian priest theologian asks new Bishops 'head for permanent "Church parliament" of laypeople and clergy*. Novena News. [2022-05-05] <https://novenanews.com/austrian-priest-theologian-asks-church-parliament/>

¹²⁷ srov. MTK: Synodlita v životě a poslání církve, 46

¹²⁸ Srov. MTK: Sensus fidei v životě církve, 43

2.3 Sensus fidei

Z konceptu královského kněžství všech pokřtěných vyplývá pro synodalitu další zásadní učení o *sensus fidei* všech křesťanů. Mezinárodní teologická komise k tomu říká:

*Pomazání Ducha svatého se projevuje v sensus fidei [smyslu pro víru] věřících. (...) Právě nastíněný postoj sjednocuje všechny příslušníky Božího lidu v době jejich pozemského putování. Je to klíčová záležitost jejich "společného putování".*¹²⁹

Výraz *sensus fidei* není obsažený v Písmu, dokonce ani v učení magisteria až do 2. vatikánského koncilu. Přesto se jedná o nauku implicitně v církevní tradici obsaženou, jak uvidíme níže. Papež František v *Evangelii gaudium* říká, že se jedná o „*přirozený smysl pro božské skutečnosti a moudrost*“,¹³⁰ o instinkt víry, který pomáhá rozpoznávat to, co je skutečně Boží. Zásadní pro nás je, že tento instinkt není vlastní pouze církevní hierarchii, která by tím získávala mandát oznamovat Boží pravdy prostému laickému lidu, nýbrž se jedná o instinkt vlastní celému celku věřících. Je to posvěcující moc Ducha svatého, která působí „*ve všech pokřtěných, od prvního do posledního*.“¹³¹ Nejen teologové, kněží či biskupové mohou rozeznávat, co je Boží. Tento instinkt a tato moc přísluší každému pokřtěnému. Respektive jak uvidíme později, není možné toto rozeznání, pokud nebude rozeznávat skutečně celek pokřtěných.

Hlubší a důkladnější porozumění *sensus fidei* určitě nalezneme v dokumentu Mezinárodní teologické komise z roku 2014 s názvem *Sensus fidei v životě církve*.

Dokument MTK uvádí, že je nauka o *sensus fidei* obsažena již ve Starém zákoně. Víra totiž dává člověku poznání, s kterým je schopný rozeznávat Boží pravdy.¹³² Prorok Jeremiáš pak ohlašuje novou smlouvu, ve které dojde ke „*zvnitřnění Božího slova*“.¹³³ Protože bude Boží zákon vepsán do srdce každého jednotlivce izraelského lidu, všichni budou Hospodina znát, a to doslova „*od nejmenšího do největšího z nich*.“¹³⁴ Toto proroctví ovšem není ve Starém zákoně ojedinelé. Dokument připomíná, že kupříkladu také Mojžíš si přál, aby se všichni členové jeho lidu stali proroky.¹³⁵

¹²⁹ MTK: Synodalita v životě a poslání církve, 56

¹³⁰ EG 119

¹³¹ Tamtéž.

¹³² Srov. MTK: Sensus fidei v životě církve, 12

¹³³ Srov. MTK: Sensus fidei v životě církve, 13

¹³⁴ Srov. Jr 31, 33-34

¹³⁵ Srov. Nu 11, 29

V Novém zákoně je tato skutečnost nové smlouvy potvrzena Ježíšovým příslibem, že sešle Ducha, který bude jeho učedníky „*uvádět do celé pravdy*“.¹³⁶ Nakolik poté církev žije v eschatologickém *již*, má také tuto moudrost celé pravdy. Dokument upozorňuje, že když sv. Pavel říká: „*My však mysl Kristovu máme*“¹³⁷, myslí oním „my“ celou komunitu.¹³⁸ Sv. Jan dokonce píše: „*nepotřebujete, aby vás někdo učil; jeho pomazání vás učí všemu, a je pravé a není to žádná lež.*“¹³⁹

Rozvoje konceptu *sensus fidei* v patristickém období se většinou omezuje navšeobecném přesvědčení, že „*svědectví, které vydává celý Boží lid, má určitým způsobem objektivní ráz,*“ protože od Boha celý lid obdržel pomazání Duchem svatým, který uděluje schopnost k rozpoznávání pravdy.¹⁴⁰ Například sv. Augustin zdůrazňuje, že Duch „*uschopňuje také laiky, obdobně jako pastýře, nejenom k přijímání pravdy zjevení, ale také k jejímu potvrzování a předávání.*“¹⁴¹ Je tedy patrné, že se jedná opět o vlastnost příslušící celku komunity s výslovným zdůrazněním laiků.

Henry Newman jde ve zpětném hodnocení úlohy laiků prvních staletí církevní praxe ještě dál. Když mluví o ariánské krizi, říká, že v tu dobu „*byla božská tradice svěřená neomylné církvi a byla hlásána a uchovávána mnohem více věřícími nežli biskupy*“ a dokonce dodává, že v té době „*kolegium biskupů selhalo ve vyznávání víry.*“¹⁴²

Scholastika nejen v teorii, ale i v praxi potvrzuje mínění, že společenství věřících jako celek se nemůže mýlit v záležitostech víry.¹⁴³ V kontextu reformační krize, která silně zdůrazňovala kněžství všech pokřtěných, bylo ovšem zapotřebí celou problematiku uchopit nově. Katoličtí teologové se ještě na tridentském koncilu drží konceptu, ve kterém má církev neomylnost jako celek, ale ve snaze o vymezení vůči reformačním proudům se čím dál více rozšiřuje již několikrát zmiňované rozdělení na „*církev učící*“ a „*církev naslouchající*“, přičemž úloha „*církve naslouchající*“ se postupně začíná upozadovat do pouhého pasivního podílu na neomylnosti církve jako celku.¹⁴⁴ Není bez zajímavosti, že

¹³⁶ Srov. J 16, 13

¹³⁷ 1K 2,16

¹³⁸ MTK: Sensus fidei v životě církve, 18

¹³⁹ 1J 2, 27

¹⁴⁰ MTK: Sensus fidei v životě církve, 25

¹⁴¹ Tamtéž, 25

¹⁴² NEWMAN, Henry. *On Consulting the Faithful in Matters of Doctrine*. London: Sheed & Ward, 1961. IN: MTK: Sensus fidei v životě církve, 26

¹⁴³ Srov. MTK: Sensus fidei v životě církve, 28

¹⁴⁴ Srov. Tamtéž, 29-33

postupné opětovné prosazování konceptu *sensus fidei* všech věřících lze dokládat na přijetí dogmatu o neposkvrněném početí Panny Marie, během něhož Giovanni Perrone postuluje klíčovou úvahu, že *sensus fidei* může během procesu dokonce v něčem nahradit pozici církevních otců, kteří by k otázce mlčeli.¹⁴⁵

Druhý vatikánský koncil přijímá oficiálně *sensus fidei* do magisteriálních dokumentů, zejména v dokumentu *Lumen gentium*, kde zdůrazňuje, že Duch svatý „*přebývá v církvi i v srdci věřících jako v chrámě*“¹⁴⁶, a že Kristus „*vykonává svůj prorocký úřad nejen prostřednictvím hierarchie učící jeho jménem a mocí, ale též prostřednictvím laiků*,”¹⁴⁷ a také v dokumentu *Dei verbum*, kde dle názorů naprosté většiny komentátorů implicitně o *sensus fidei* mluví ohledně „*vzrůstání chápání předaných skutečností i slov*“, které se děje díky asistenci Ducha kontemplací Tradice a jejím studiem a uchováváním v srdci věřících.¹⁴⁸ Velkého potvrzení nauky o *sensus fidei* se pak dostalo zejména v exhortaci Jana Pavla II. *Christifideles laici*.¹⁴⁹

Pro konkrétnější představu je ale jistě nezbytné ukázat, co konkrétně tedy tento teoretický koncept *sensus fidei* představuje a jak se může projevat v běžném životě. Dokument MTK o tom mluví v mimořádně barvitě řeči, jako o instinktu, který nepoužívá racionální postupy, nýbrž se jedná o jakýsi „šestý smysl“, „čich“, „empatické spříznění srdcí“, kdy je věřící tak sjednocen s Bohem, že instinktivně dokáže rozeznat, co je Bohu vlastní a co ne, stejně jako to dokáže říci o svém příteli, se kterým je blízce spřízněn.¹⁵⁰

S popisovaným instinktem se v teologické reflexi setkáváme ve dvou rovinách. První představuje instinkt celé komunity, která spojením dohromady dokáže rozlišit, co je Boží. *Sensus fidei* na této celocírkevní rovině bývá občas pojmenováván *sensus fidei fidelium*. V této rovině se pracuje s pojmem *consensus fidei* (shoda věřících), který „*představuje bezpečné kritérium při rozhodování, zda nějaká specifická nauka nebo praxe patří k víře*.“¹⁵¹ Druhá rovina je rovina jednotlivce, který má jako jednatel schopnost rozlišovat v otázkách víry. Pro tuto druhou rovinu je zaužíván termín *sensus fidei fidelis*.¹⁵² Zdá se mi vhodné upozornit, že druhá rovina není vůbec tak marginální, jak

¹⁴⁵ Srov. MTK: *Sensus fidei v životě církve*, 37

¹⁴⁶ LG 4

¹⁴⁷ LG 35

¹⁴⁸ Srov. DV 8

¹⁴⁹ Srov. Papež JAN PAVEL II. *Christifideles laici*. Praha: Zvon, 1996

¹⁵⁰ Srov. MTK: *Sensus fidei v životě církve*, 49-54

¹⁵¹ Tamtéž, 3

¹⁵² srov. Tamtéž, 3

se může v obecném diskurzu občas zdát. Například ve vůbec prvním veřejném Anděl Páně papež František mluvil právě o tomto *sensus fidei* jednotlivce v souvislosti s babičkou, se kterou se setkal během své pastorační praxe.¹⁵³

Jakkoliv se myslím podařilo dobře obhájit, že *sensus fidei* je hluboce zakořeněn v církevní tradici, stejně zůstávají k zodpovězení některé zásadní otázky. Například jak se liší *sensus fidei fidelium* od prostého mínění většiny na způsob výzkumu veřejného mínění? Nebo jak postupovat, když se *sensus fidei* dostane do rozporu s učením magisteria? A jak se pozná, co je *sensus fidei* a co ne? Dokument MTK se snaží poskytnout důležitá vodítka pro to vše, jednoduchou šablonovitou odpověď ovšem pochopitelně nabídnout nemůže.

Aby se jednalo o *sensus fidei*, je podle MTK nutné pozorovat něco, co by šlo souhrnně nazvat principem *sentire cum ecclesia*, tedy cítění s církví. Dokument vypočítává, co to může v praxi znamenat: Účast na životě církve, naslouchání Božímu slovu, otevřenost rozumu, pozornost vůči magisteriu církve, svatost, pokora, svoboda, radost a úsilí o budování církve.¹⁵⁴

I tak se ale může stát, že se autenticky prožívaný *sensus fidei* dostane do rozporu s učením autority biskupa, nebo dokonce magisteria. V zásadě nabízí dokument dvě možné interpretace. První je případ toho, že věřící mají nedostatek víry, „což je způsobeno nekritickým přejímáním současné kultury.“¹⁵⁵ Existuje však také možnost, a to je druhý případ, že daná rozhodnutí magisteria v oblasti víry a mravů, která se dostanou do rozporu se *sensus fidei*, „byla učiněna těmi, kdo na to sice mají oprávnění, nicméně bez toho, že by věnovali náležitou pozornost zkušenosti a *sensus fidei* ze strany věřících, případně bez toho, že by magisterium dostatečně konzultovalo věřící.“¹⁵⁶

Věřící je schopen vnímat protikladnost mezi učením a autentickou křesťanskou vírou podobně jako milovník hudby: „Reaguje na to po způsobu milovníka hudby, jenž vnímá nesprávně zahrané noty v rámci určité skladby. Tímto způsobem věřící vnitřně čelí takovým naukám i takové praxi a nepřijímají je, případně se jich neúčastní.“¹⁵⁷ A jedná

¹⁵³ Papež FRANTIŠEK. *Angelus* (17.3.2013) [2022-05-05].

<https://www.vatican.va/content/francesco/en/angelus/2013/documents/papa-francesco_angelus_20130317.html>.

¹⁵⁴ Srov. MTK: *Sensus fidei* v životě církve, 87-105

¹⁵⁵ Tamtéž, 123

¹⁵⁶ Tamtéž

¹⁵⁷ Tamtéž, 62

se o přístup, který razil už Tomáš Akvinský: „*Sklon (habitus) víry se vyznačuje onou schopností, díky níž je věřícímu bráněno, aby propůjčoval svůj souhlas tomu, co je v rozporu s vírou obdobně, jako se čistota zdržuje vztahu ke všemu, co je s ní v rozporu.*“¹⁵⁸ Podle Tomáše, říká poté dokument, dokonce věřící musí odporovat svému biskupovi, byť by byl sám bez teologické kompetence a aniž by dokázal přesně vysvětlit, co ho rozrušuje.¹⁵⁹

I když by se mohlo zdát, že rozlišení, zda se jedná o autentické *sensus fidei*, nebo prosté podlehnutí duchu doby, je navýsost obtížné, a že by bylo tedy jistější setrvat v jistotě neměnného magisteria, dokument MTK pléduje za to, aby se v žádném případě na naslouchání *sensus fidei* nerezignovalo, a připomíná, jak zásadní roli hráli laici v rozvoji morální nauky církve.¹⁶⁰

Sensus fidei všech věřících je pro společnou cestu církve zásadní. „*Lidé totiž mají čich,*“ říká papež František, „*vycítí a objeví nové cesty po kterých je třeba jít.*“¹⁶¹

2.4 Každému byl dán dar ke společnému prospěchu

Mezinárodní teologická komise v dokumentu o synodalitě říká, že „*věřící jsou sůvodoi, druzi v putování, a tak jsou povoláni být aktivními subjekty, (...) protože jsou adresáty různých charismat, jež uděluje Duch svatý pro společné dobro.*“¹⁶², a že církev je povolána k tomu, aby „*v synodální synergii aktivovala služby a charismata, které jsou v jejím životě přítomny*“¹⁶³, protože „*Dar Duchu svatého, který je jeden a týž ve všech pokřtěných, se projevuje mnoha způsoby*“¹⁶⁴ a „*všichni věřící jsou uschopněni a povoláni k tomu, aby jedni druhým dávali k dispozici dary Duchu svatého, jimiž byli coby jednotlivci obdařeni.*“¹⁶⁵ Už závěrečný dokument synody o mládeži, který v mnohém

¹⁵⁸ TOMÁŠ AKVINSKÝ, *Quaestiones disputatae de veritate*, q. 14, a. 10, ad. 10; srov. TOMÁŠ AKVINSKÝ, *Sup. III Sententiarum*, d. 25, q. 2, a. 1, sol. 2, ad 3. IN: MTK: Sensus fidei v životě církve, 62

¹⁵⁹ Srov. TOMÁŠ AKVINSKÝ, *Sup. III Sententiarum*, d. 25, q. 2, a. 1, sol. 3, ad 3 IN: MTK: Sensus fidei v životě církve, 63

¹⁶⁰ srov. MTK: Sensus fidei v životě církve, 73

¹⁶¹ Papež FRANTIŠEK. *Meeting with the Clergy, Consecrated People and Members of the Diocesan Pastoral Councils. Adress of Pope Francis* (4.10. 2013) [2022-05-05].

<https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2013/october/documents/papa-francesco_20131004_clero-assisi.html>.

¹⁶² MTK: Synodalita v životě a poslání církve, 55

¹⁶³ Tamtéž, 53

¹⁶⁴ Tamtéž, 46

¹⁶⁵ Tamtéž, 67

takříkajíc otevíral diskuzi o synodálním životním stylu, píše, že charakteristickým rysem tohoto synodálního stylu je právě zúročení rozdílných charizmat.¹⁶⁶ Je nasnadě, že dalším důležitým teologickým východiskem tak bude Dar Ducha svatého, který je dán každému rozmanitým způsobem tak, aby mohl sloužit prospěchu celku.

Apoštol Pavel ve známé dvanácté kapitole listu do Korinta říká, že „*každému je dán zvláštní projev Ducha ke společnému prospěchu.*“¹⁶⁷ Rozmanité dary vedou k rozmanitým službám. Ideál komunity Kristových učedníků není neschopný dav vedený supermanem oplývajícím všemi schopnostmi, kompetencemi a nadáním. Ideál komunity je Kristovo tělo složené z rozličných údů, které by bez ostatních nebyly tělem. Pavel rozvádí tuto symboliku velmi expresivně: „*Oko nemůže říct ruce: „Nepotřebuji tě.“ Ani hlava nemůže říct nohám: „Nepotřebuji vás.*“¹⁶⁸ Seamus O'Connell interpretuje tuto pasáž v širším kontextu Pavlovské nauky o církvi a eucharistii. Jestliže se Ježíšovo tělo za nás vydává, a jestliže se my stáváme Ježíšovým tělem, pak to musí znamenat, že také my se máme vydávat za ostatní.¹⁶⁹ Obdržení rozličných charizmat tak před nás klade požadavek použít dary pro ostatní. Obdržení rozličných charizmat také implikuje rozličné poslání jedinců v komunitě. Rovnost v Kristu neznamená identitu funkcí a prvotní komunity církve podle svědectví Písma toto zřejmě výrazně odrážejí. Yves Congar mezi mnohými dalšími připomíná ve strukturách církve například přítomnost apoštolů, učitelů, proroků, evangelistů, „didaskaloi“, biskupů, dohlížitelů, presbyterů, starších, předsedů, ekonomů, správců vedoucích.¹⁷⁰ David Vopřada uvádí, že byla starověká církev organizována do jednotlivých řádů, do kterých patří vedle kleriků také laici, panny nebo třeba vdovy.¹⁷¹

Tento aspekt, přítomný napříč historií církve, podtrhuje na druhém vatikánském koncilu konstituce *Lumen gentium*, která v kapitole o božím lidu píše:

Týž Duch svatý kromě toho Boží lid posvěcuje, vede a zkrášluje ctnostmi nejenom prostřednictvím svátostí a služeb, nýbrž nadto své dary „přiděluje každému zvlášť, jak chce“ (1K 12,11). Rozdává mezi věřící

¹⁶⁶ srov. Závěrečný dokument synody o mládeži, 123

¹⁶⁷ 1K 12, 7

¹⁶⁸ 1K 12, 21

¹⁶⁹ srov. O'CONNEL, Seamus. *Servant of Christ and Steward of the Mysteries of God - An Introduction the Writings Theology and Spirituality of Paul the Apostle*. Handouts for the Lectures in Maynooth College 2020-21, s. 20

¹⁷⁰ srov. CONGAR, Yves J. *Za církev sloužící a chudou*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995, s. 23

¹⁷¹ Srov. VOPŘADA, David. *Kněžství v prvních staletích církve. I. 1.-3. století*, s. 50

každého stavu také zvláštní milosti, kterými je činí schopnými a pohotovými přijímat různé práce užitečné pro obnovu a další rozvoj církve, a to podle slov: „Ty projevy Ducha jsou však dány každému k tomu, aby mohl být užitečný“ (1K 12,7). Tato charismata se mají přijímat vděčně a radostně – ať už jsou oslnivá či jen prostá a běžná – neboť jsou potřebám církve zvlášť přiměřená a užitečná.¹⁷²

2.5 Eucharistie

Eucharistie je zdroj i vrchol veškerého křesťanského života.¹⁷³ Synodální životní styl církve proto může být jen těžko myslitelný bez ní. Naopak bych ji chtěl představit jako jedno z hlavních východisek. „Synodální putování církve je utvářeno a živeno eucharistií,“¹⁷⁴ říká dokument MTK, neboť je to právě eucharistické shromáždění, kde se křesťané a křesťanky, ale také různé místní církve, a dokonce také církev pozemská a nebeská, setkávají, a kde jsou přijímáním jednoho Těla a tzv. ekleziální epiklezi spojováni v jedno tělo Kristovy církve.¹⁷⁵

Podle závěrečného dokumentu synody o mládeži je Eucharistie pro synodální církev zásadní mimo jiné proto, že při ní zakouší, že jako společenství „žije z milosti, nikoli z díla svých rukou“¹⁷⁶ a podle MTK je eucharistické shromáždění „zdroj a paradigma spirituality společenství. Právě tam se vyjevují ony specifické prvky křesťanského života, které mají utvářet affectus synodalis [synodální smýšlení a citění].“¹⁷⁷

Eucharistie je zdroj pro synodální životní styl církve ještě v jedné věci. Ukazuje se totiž, že je samotnou podstatou církve, když se pravidelně schází, aby slavila eucharistii, která je společenstvím i obětí. Nesetkává se jen když je potřeba vyřešit problém, jen když si neví rady jak dál. Eucharistie rozhodně není jen nějakým *modus operandi*, ale zcela určitě nejpřirozenějším *modus vivendi*. Tak i synodalita církve, není jen prostředek, kterým rozlišuje důležité otázky, jež čas od času vyvstanou, ale i způsobem každodenního života.¹⁷⁸ Zároveň se Eucharistie jenom *neděje*, ale *slaví*. To bude důležité i pro synodalitu. Když o ní mluví dokument MTK, tak se také používá sloveso *slavit*, a ne *dít* nebo *konat*.

¹⁷² LG 12

¹⁷³ Srov. Tamtéž 11

¹⁷⁴ MTK: Synodalita v životě a poslání církve, 47

¹⁷⁵ Např. ve III. eucharistické modlitbě: „A nás všechny, kdo přijímáme jeho tělo a krev, naplň jeho svatým Duchem, ať jsme jedno tělo a jedna duše v Kristu, našem Pánu.“

¹⁷⁶ Závěrečný dokument synody o mládeži, 134

¹⁷⁷ MTK: Synodalita v životě a poslání církve, 109

¹⁷⁸ srov. MTK: Synodalita v životě a poslání církve, 6

Už od dob rané církve je zřetelné, že setkání křesťanů nejsou setkáváním v pouze ryze lidské dimenzi, ale že mají přesah k Bohu, k Ježíšovu zmrtvýchvstání, do kterého vstupují. Zároveň ovšem hraje i setkání na ryze lidské úrovni zásadní roli: křesťané se setkávají v rodinách, po bohoslužbách následuje agapé. To je opět silné teologické východisko pro to, co zdůrazňuje například Vademecum k synodě o synodalitě, když říká, že je na jedné straně zásadní postavit synodální setkávání na liturgii, modlitbě a naslouchání Písma,¹⁷⁹ ale na druhou stranu zmiňuje také velkou důležitost neformálních částí s takovými detaily, jako jsou přestávky na kávu.¹⁸⁰

Eucharistie jako oslava Ježíšova zmrtvýchvstání je východisko pro synodální životní styl, také jako znamení toho, že vstup do temnoty smrti může být prvním krokem na cestě k transformaci a proměně a novým cestám, čímž volně předesílám téma následující kapitoly.

2.6 Boží lid cizincem a poutníkem

Každá cesta někde začíná, někam směřuje, probíhá v čase a prostoru. To že je církev na cestě, že ještě není v cíli, ale že k němu teprve směřuje, to je poslední důležité teologické východisko, které bych rád zmínil. Dokument MTK k tomu říká: „*Být doopravdy synodální tudíž znamená kráčet kupředu v souladu s tím, jak nás k tomu má Duch. (...) synodalita specifickým způsobem vystihuje putování církve jako takové dějinami, oživuje její struktury a zaměřuje její misii.*“¹⁸¹ A dále: „*Synodalita vyjevuje poutnický ráz církve.*“¹⁸² Co se tím poutnickým rázem církve myslí a jakou má oporu v tradici?

Poutnický ráz Božího lidu je viditelný silně ve Starém zákoně. „*My ještě nevíme, čím budeme Hospodinu sloužit, dokud tam nepřijdeme,*“¹⁸³ říká Mojžíš Faraonovi, když vyjednává propuštění Izraelitů z egyptského zajetí. Lid je na cestě dějinami, neví přesně, co ho čeká, ale ví, že musí udělat krok dopředu. To samé vidíme i v Novém zákoně. Petr Štíca upozorňuje, že Ježíš je v evangeliích charakterizován jako ten, který je na cestě, který je migrant, a jako ten, který nemá, kam by hlavu složil.¹⁸⁴ Zároveň Ježíš sám sebe

¹⁷⁹ srov. Vademecum k synodě o synodalitě, s. 5

¹⁸⁰ srov. Tamtéž, s. 21

¹⁸¹ MTK: Synodalita v životě a poslání církve, 48

¹⁸² MTK: Synodalita v životě a poslání církve, 49

¹⁸³ Ex 10, 26

¹⁸⁴ Srov. ŠTICA, Petr. *Cizinec v tvých branách*. Praha: Karolinum, 2010, s. 75

označuje za Cestu, Pravdu a Život,¹⁸⁵ jedna z hlavních tematických linek Skutků apoštolů je cesta do celého světa v síle Ducha. Misie Pavla se vyznačuje cestami po jednotlivých komunitách. U Jana je důležitá cesta vtěleného Slova od Otce na zem a zpátky k Otci.

Cesta se v evangeliu objevuje také ve smyslu vývoje církve, jejího smýšlení i nauky. Petr je na cestě k poznání, na které ho vede Duch svatý, když nejdříve nechce křtít pohany, ale poté je ochoten změnit názor a Kornélia pokřtí.¹⁸⁶ Jeruzalémská církev se nechce vzdát povinnosti obřizky pro pohany, poté však pod vedením Ducha na Jeruzalémském sněmu mění názor a postupuje na cestě sebepochopení dál.¹⁸⁷ V prvním listu Janově se píše: „*Nyní jsme Boží děti; a ještě nevyšlo najevo, čím budeme*“¹⁸⁸ a Pavel píše: „*Nyní vidíme jako v zrcadle, jen v hádance, potom uzříme tváří v tvář.*“¹⁸⁹ Církev je na cestě, která ještě neskončila, ještě není v cíli, proto není možné opečovávat status quo, ale je třeba postupovat vstříc eschatologické plnosti.

Příklady vývoje nauky a chápání v dějinách celé církve není možné přehlédnout. Cestu v chápání Božích věcí a vlastního poslání můžeme zřetelně vidět na vývoji dogmatu vprvních staletích, ale i v moderní historii, kdy například sylabus omylů z roku Pia IX. Z roku 1864 by dnes přišel ospravedlnitelný jen málokomu.

To vše koreluje s tím, co vyjádřil papež František v *Christus vivit*, když píše, že „*i když má církev plnou pravdu evangelia, neznamená to ještě, že ji plně pochopila. Spíše musí v chápání tohoto nevyčerpatelného pokladu stále růst.*“¹⁹⁰ Tento stálý růst se pak musí odehrávat i v přítomnosti, není možné zůstat tam, kam vedly kroky teologů minulých let. Melchior Cano, významný teolog tridentského koncilu, tvrdil, že „*neomylnost se týká nikoli pouze církve minulých dob, ale také církve v jejím současném uspořádání.*“¹⁹¹ Hugo Rahner v podobném duchu říká, že „*my, dnešní křesťané, smíme být právě tak odvážní jako velcí teologové prvního tisíciletí,*“¹⁹² což je mimo jiné v souladu také s poznámkou Pia XII. v *Mystici corporis*, kde říká: „*Nečiníme tedy výtky těm, kdo*

¹⁸⁵ J 14,6

¹⁸⁶ Srov. Sk 10

¹⁸⁷ Srov. Sk 15

¹⁸⁸ 1J 3, 2

¹⁸⁹ 1K 13,12

¹⁹⁰ Papež FRANTIŠEK. *Christus vivit* (dále jen ChV). Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2019, ChV 41

¹⁹¹ MTK: Sensus fidei v životě církve, 31

¹⁹² RAHNER, Hugo. *Maria a církev*. Velehrad: Refugium, 1996, s. 29

vyhledávají nové cesty a způsoby, aby se přiblížili k vznešenému tajemství našeho zázračného spojení s Kristem a aby je podle svých sil vysvětlili.“¹⁹³

Poutnický charakter církve je natolik esenciální, že jeho popření by podle Tomáše Halíka vedlo k tomu, že se z církve stane ideologie.¹⁹⁴ I to je důvod, proč je pro papeže Františka tolik důležitá vize církve, která vychází.¹⁹⁵ „Každý křesťan a každé společenství budou rozlišovat, jakou cestu od nich Pán žádá, nicméně všichni jsme pozváni přijmout toto povolání – vykročit z vlastního pohodlí a mít odvahu vydat se do všech periferií, které potřebují světlo evangelia,“¹⁹⁶ píše František, protože podle něj „církev není nic jiného než společná cesta Božího stádece na cestách dějin.“¹⁹⁷ Jak na této cestě hledat, kam mají vést další kroky, to je právě ambice synodálních procesů.

¹⁹³ Papež PIUS XII. *Mystici corporis*, 78

¹⁹⁴ Srov. HALÍK, Tomáš. *Odpoledne křesťanství. Odvaha k proměně*. Praha: Nakladatelství Lidových Novin, 2021, s. 220

¹⁹⁵ Srov. EG 20-23

¹⁹⁶ Tamtéž, 20

¹⁹⁷ Srov. Papež FRANTIŠEK. *Ceremony Commemorating The 50th Anniversary Of The Institution Of The Synod Of Bishops* (17.10.2015) [2022-05-05].

<http://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2015/october/documents/papa-francesco_20151017_50-anniversario-sinodo.html>.

3. Základní stavební kameny synodálního životního stylu

3.1 Slavení - víc než jen parlamentní demokracie

Když papež František mluví o synodalitě, velmi často ji dává do kontrastu s demokracií a parlamentarismem.¹⁹⁸ Synodalita není parlamentní demokracií. Je něčím větším. Hlavním protagonistou totiž nejsou jednotlivé názorové proudy, které se utkávají v ideovém zápasu, ale Duch svatý. Prvním stavebním kamenem a poznávacím znamením synodálního životního stylu je tedy slavení, modlitba a otevřenost Duchu svatému a modlitbě.

„*Ona není organizace. Ona je živý organismus,*“¹⁹⁹ říká o Církvi Henri de Lubac. To mimo jiné znamená, že živý organismus nelze spoutat paragrafy a zákoníky, nýbrž že je třeba být citlivý na živost organismu, kterou podle apoštola Pavla a jeho listu do Říma vdechuje Duch svatý. Stejně jako by bylo chybné církev proměnit v absolutistickou monarchii, neodpovídalo by podstatě církve ani kdyby se z ní stala pouhá organizace s parlamentní demokracií se soutěžením argumentů a idejí, které hledají co největší počet podporovatelů. Papež František na generální audienci v dubnu 2021 kritizuje „*jisté skupiny, které se dohodnou, že uskuteční církevní reformy, změny v životě církve a jejich organizacích,*“ ale které tuto reformu mají v úmyslu dělat poté, co ďábel vysušil jejich prameny a zabránil jim v modlitbě. Papež na jejich adresu říká: „*Modlitbu ale není vidět, nemodlí se tu. (...) Dožadují se změn a zásadních rozhodnutí, a jejich návrhy jsou zajímavé, skutečně zajímavé! Ovšem předkládané jen v diskusi a médiích, kde ale zůstala modlitba? Právě modlitba totiž otevírá bránu Duchu svatému, který podněcuje k cestě vpřed.*“²⁰⁰ Papež tedy nekritizuje touhu po změně, ani po zásadních rozhodnutích a reformách. Vadí mu, když se tyto nápady nerodí z modlitby a z Ducha svatého.

¹⁹⁸ Srov. například: ALLEN, John L. *Pope to U.S. bishops: no, synodality doesn't mean democracy.* (23.2.2020) CRUX now. [2022-05-05] <<https://cruxnow.com/news-analysis/2020/02/pope-to-us-bishops-no-synodality-doesnt-mean-democracy/>>.

¹⁹⁹ DE LUBAC, Henri. *Les Eglies particulieres dans l'Eglise universelle.* Paris: Aubier Montaigne, 1971, s. 12

²⁰⁰ Papež FRANTIŠEK. *Generální audience* (14. 4. 2021) [2022-05-05]. <<https://www.vaticannews.va/cs/papez/news/2021-04/cirkev-jako-ucitelka-modlitby.html>>.

Oto Mádr ve svých úvahách o reformách církve po druhém vatikánském koncilu připomínal v této souvislosti Tomáše Garyka Masaryka: „*O pravdě se nehlasuje, řekl už Masaryk. Pravdu je nutno hledat, naleznout a přijmout.*“²⁰¹ Synodalita, má-li být nasloucháním Duchu svatému a hledáním pravdy, musí být otevřena transcenci. Zároveň musí synodální církev zůstat věrná svému vlastnímu povolání, protože slovy papeže Františka: „*bez věrnosti církve vlastnímu povolání, se jakákoliv struktura brzy zkazí.*“²⁰² Benedikt XVI. připomněl při zasedání biskupského synodu v roce 2012, že „*je důležité vědět, že první slovo, pravá iniciativa, opravdová aktivita pocházejí od Boha a jedině zapojením do této božské iniciativy, jedině vyprošováním si této božské iniciativy, můžeme se také my - spolu s ním a v něm - stát evangelizátory.*“²⁰³

Vademecum k Synodě o synodalitě klade požadavek, „*aby se tato synodální zkušenost stala autentickým setkáním se zmrtvýchvstalým Kristem, setkáním zakotveným v modlitbě, živějším slavením eucharistie a inspirovaným nasloucháním Božímu slovu.*“²⁰⁴ Přípravný dokument upozorňuje, že „*procesy a události, které neprobíhají v určitém duchu, se stanou prázdnou formalitou.*“²⁰⁵

Prvním základním stavebním kamenem a poznávacím znamením synodálního životního stylu je tedy tato otevřenost k Bohu a k modlitbě. Také než apoštolové vyšli na nové cesty, potřebovali sílu Ducha svatého.²⁰⁶ Kde chybí modlitba a Duch svatý, tam není synodalita.²⁰⁷

3.2 Naslouchání a dialog

Druhým základním kamenem synodálního životního stylu je umění naslouchání a dialogu. Jestliže je pro synodalitu zásadní otevřenost modlitbě a Duchu svatému, je třeba

²⁰¹ MÁDR, Oto. *K jádru věci*. Praha: Vyšehrad, 2003, s. 15

²⁰² EG 26

²⁰³ Papež BENEDIKT XVI.: *Meditace během první všeobecné kongregace XIII. generálního zasedání biskupského synodu* (8. 10. 2012). IN: EG 112

²⁰⁴ Vademecum k synodě o synodalitě, s. 24

²⁰⁵ Přípravný dokument synody o synodalitě, 27

²⁰⁶ Srov. Sk 2,1-4

²⁰⁷ Srov. Papež FRANTIŠEK. *Adress Of His Holiness Pope Francis To Members of The International Theological Commission*. (29.11.2019) [2022-05-05].

<http://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2019/november/documents/papa-francesco_20191129_commissione-teologica.html>.

vstoupit do konkrétních procesů, kde je možné se s Duchem svatým spojit, a kde lze zaslechnout jeho hlas. Přípravný dokument k tomu říká:

*Schopnost představit si pro církev a její instituce odlišnou budoucnost, odpovídající poslání, které obdržela, se z velké části odvíjí od toho, zda se rozhodneme nastartovat proces naslouchání, dialogu a komunitního rozlišování, do kterých budou všichni zapojeni a budou k nim moci přispět.*²⁰⁸

Dokument teologické mezinárodní teologické komise říká, že v naslouchání Duchu svatému má církev nalézat směr, jímž je třeba se vydat.²⁰⁹ Kde konkrétně lze jeho hlas zaslechnout? A jak proces naslouchání a dialogu má vypadat, aby byl skutečně synodální? V první části této podkapitoly bych nejdříve nastínil několik oblastí, kde je podle dokumentů třeba naslouchání a dialog praktikovat, následně představím základní charakteristiky, které by naslouchání a dialog měly mít.

Naslouchání vlastnímu srdci nebo intuici. Zejména v návaznosti na *sensus fidei*, okterém jsem obšírněji pojednával dříve v kapitole o teologických východiscích synodality, je možné říci, že hlas Ducha svatého lze zaslechnout ve svém vlastním srdci, kde člověku pomocí smyslu pro víru dává schopnost porozumět Božím věcem a plánům.²¹⁰ Při rybolovu ve 21. kapitole Janova evangelia přichází po moři Ježíš. Onen učedník, kterého Ježíš miloval, dal na vlastní intuici a dokázal rozpoznat Pána, aniž by čekal na Petrovo potvrzení a říká: „Pán je to!“²¹¹ K synodálnímu způsobu života patří vědomí, že to může být kterýkoliv jednotlivec, tedy i já, kdo rozpozná hlas Ducha svatého.

Naslouchání Božímu slovu a tradici církve. Přípravný dokument říká, že synodalita je „vedená Božím slovem a založená na Tradici.“²¹² Společná cesta církve vede nejen v synchronní, ale také v diachronní rovině, čili je nutné navazovat na tradici předků a tu dál rozvíjet. Nejedná se při tom o slepé následování doktríny, jak říká František v *Gaudete et exultate*: „Nejde o aplikaci receptů či opakování minulosti, poněvadž stejná řešení neplatí za každých okolností, a to, co bylo užitečné v jednom kontextu, nemusí být

²⁰⁸ Přípravný dokument synody o synodalitě, 9

²⁰⁹ Srov. MTK: Synodalita v životě a poslání církve, 70

²¹⁰ EG 119

²¹¹ Srov. J 21, 4-7

²¹² Přípravný dokument synody o synodalitě, 25

užitečné v jiném.“²¹³ ale o „snahu nacházet v pokladu církve to, co dnes může být prospěšnější spáse.“²¹⁴

Naslouchání okolnímu světu a znamením doby. Okolnímu světu musí být nasloucháno jak v mikrokosmu osobních mezilidských vztahů, tak v makrokosmu náboženských i světových společenství. Okolním světem je ale nutné vnímat také přírodu a životní prostředí. V encyklice *Laudato si* František říká: „Nazírat stvoření umožňuje objevit v čemkoli nějaké poučení, které nám chce sdělit Bůh,“²¹⁵ a ptá se: „příroda je plná slov lásky, ale jak jim naslouchat, jsme-li uprostřed neustálého lomu, stále roztěkanosti nebo kultu zdání?“²¹⁶ Samotné naslouchání světu se může stát třaskavým tématem. Jak totiž vést dialog se světem, a přitom dostát Pavlovskému: „Nepřizpůsobujte se tomuto věku“²¹⁷? V rámci strachu o svou vlastní identitu a křesťanské hodnoty by mohl někdo zvolit taktiku stáhnutí se do opevněného ghetta, jak může radit některá interpretace knihy Roda Drehera *Benediktova cesta*.²¹⁸ Cenné impulsy k této debatě lze najít v exhortaci *Querida Amazonia*, která se dialogem kultur obsáhle zabývá: Dialog a identita nejsou nepřátelé. Naopak se z dialogu s vlastní kulturou může lépe uskutečňovat inkulturace kerygmatu²¹⁹ a církve sama se nasloucháním jiným kulturám obohacuje a nalézá.²²⁰ Teologicky pozitivní přístup ke světu, který je dobrý, Bohem chtěný, který je dokonce *capax Dei*, a ze své podstaty tíhne k Bohu, je pro dialog s ním zásadní. Zakotvení takového přístupu nacházím už ve Starém zákoně v příběhu o Mojžíšovi, který si nechal poradit od svého tchána Jitra, který nebyl člen Mojžíšovi náboženské tradice. Jitro svým pohledem zvenku dokázal odhalit slabiny Mojžíšem nastavených struktur naslouchání celému lidu a doporučil mu změnu, kterou když Mojžíš akceptoval, vytvořil se prostor, aby mohl být lépe disponibilní pro Boha, a aby systém lépe fungoval.²²¹ Zvláštní pozici v dialogu se světem zaujímá naslouchání tzv. znamením doby, jak o nich mluví *Gaudium et spes*: „Boží lid ovlivněný vírou, že je veden Duchem Páně naplňujícím vesmír, se snaží

²¹³ Papež FRANTIŠEK. *Gaudete et exultate* (dále jen GeE), Praha: Paulínky, 2018, GeE 173

²¹⁴ Tamtéž.

²¹⁵ LS 86

²¹⁶ Tamtéž, 225

²¹⁷ Ř 12, 2

²¹⁸ Srov. DREHER, Rod. *Benediktova cesta - křesťanský život v postkřesťanské době*. Nová Ves pod pleší: Hesperion, 2018.

²¹⁹ Srov. QA 66

²²⁰ Srov. QA 68

²²¹ Srov. Ex 18

rozeznávat v událostech, potřebách a přáních, na nichž se podílí spolu s ostatními lidmi naší doby, pravé známky Boží přítomnosti nebo Božího záměru.“²²² Podle *Evangelii gaudium* si má každá křesťanská komunita uchovat „stále bdělou schopnost“ ve zkoumání těchto znamení doby.²²³

Naslouchání periferiím. Vize papeže Františka počítá s církví, která vychází ze svých hradeb na periferie, aby se zaposlouchala do hlasu maličkých.²²⁴ *Vademecum* k synodě o synodalitě upřesňuje, kdo všechno může být chápan jako ten či ta na periferii:

*Zvláštní pozornost je třeba věnovat zapojení těch osob, u nichž může hrozit, že budou vyloučeny: žen, zdravotně postižených, uprchlíků, migrantů, starších osob, lidí žijících v chudobě i katolíků, kteří svou víru praktikují jen zřídka nebo nikdy atd. Měly by se také tvůrčím způsobem najít prostředky, jak zapojit děti a mládež.*²²⁵

Dialog a naslouchání lidem na okraji nabývá různých forem. Zaposlouchání se do hlasu periferií má vést k péči o marginalizované a inkluzivní praxi,²²⁶ která musí být církví na společné cestě vlastní, protože podle *Evangelii gaudium*: „*kérygma má nevyhnutelně sociální obsah*“²²⁷ a „*křesťanské obrácení si žádá, abychom se stále znovu zabývali zvláště vším, co se týká sociálního řádu a dosažení obecného blaha.*“²²⁸ Taková aktivita ale nesmí zůstat jen u jednostranné politiky pro chudé, ale má se stávat politikou s chudými a posléze dokonce politikou chudých.²²⁹ A bylo by nepochopením vycházet na periferie jen pro to, abychom mohli přinést útěchu, povzbuzení a péči. Právě naperiferiích a mezi chudými má totiž podle Františka církev možnost a povinnost „*přijímat tajemnou moudrost, kterou nám Bůh chce sdělit jejich prostřednictvím.*“²³⁰ V řeholi svatého Benedikta se počítá s tím, že Duch může promluvit skrze nejmladšího bratra. Podobně i v synodálním procesu počítá církev s tím, že Boží Duch mluví skrze ty, které by to možná nikdo nečekal, a kteří jsou vyloučení, zavrženi, nebo podceňováni.²³¹

²²² GS 11

²²³ Srov. EG 51

²²⁴ Srov. např. EG 30

²²⁵ *Vademecum* k synodě o synodalitě, s. 12

²²⁶ Srov. např. EG 190

²²⁷ Tamtéž, 177

²²⁸ Tamtéž, 182

²²⁹ Srov. FT 169

²³⁰ EG 198

²³¹ Srov. *Vademecum* k synodě o synodalitě, s. 13

Ukázal jsem ve zkratce, že je důležité naslouchat svému srdci, Božímu slovu i Tradici církve, světu kolem nás, a hlavně periferiím, a že je se všemi těmito subjekty nutné vést dialog. Rád bych zde vypíchl ještě dva aspekty tohoto dialogu, které vnímám v kontextu soudobé diskuze o synodalitě jako pozoruhodné.

První aspektem je posunutí vnímání dialogu v církevních dokumentech za poslední desetiletí. Ještě v exhortaci papeže Jana Pavla II. z roku 1984 *Reconciliatio in paenitentia* můžeme číst, že dialog je metoda církve, kterou používá, aby „účinněji přivedla lidi - jak ty, kteří se křtem a vyznáním víry hlásí za členy křesťanské obce, tak ty, kteří stojí mimo ni - k obrácení a pokání.“²³² Vedle dialogu jako metody, jak přivést lidi k obrácení, můžeme postavit dialog, jak ho vidí papež František, konkrétně v konstituci o církevních univerzitách a fakultách *Veritatis gaudium*, kde ho představuje takto: „*dialog: nikoliv jako čistě taktický projev, ale jako niterná potřeba prožít společnou zkušenost radosti z Pravdy a prohloubit její význam a praktický dopad.*“²³³ Dialog v tomto podání již není taktickou argumentační hrou, ale společným dílem, které hledá pravdu. Vyjasnění toho, co rozumíme pod pojmem dialog, je pro synodální životní styl skutečně klíčové. Ve *Fratelli tutti* František píše, že „*dialog je často zaměněn za něco docela jiného (...) za paralelní monology.*“²³⁴ Skutečný dialog naproti tomu vede podle Vademeca k novosti a předpokládá ochotu měnit názor: „*Dialog vede k novosti: Musíme být ochotni měnit své názory na základě toho, co jsme slyšeli od druhých.*“²³⁵ Stejně tak mluví pozoruhodný společný dokument Papežské rady pro mezináboženský dialog a Světové rady církví: „*Musíme být připraveni na to, aby se naše životy změnily do stejné míry, do jaké se snažíme změnit životy ostatních.*“²³⁶ Papež František ve *Fratelli tutti* říká, že opačná praxe nezdravého dialogu, kdy „*převládá zvyk rychle protivníka zdiskreditovat a zahrnout ho ponižujícími urážkami,*“ se neomezuje jen na debaty politické, nýbrž bohužel i náboženské.²³⁷ Proto je potřeba schopnost respektovat názor druhého a „*připustit, že může obsahovat legitimní přesvědčení nebo zájmy.*“²³⁸

²³² Papež JAN PAVEL II. *Reconciliatio in paenitentia*. Praha: Zvon, 1996, 25

²³³ *Veritatis gaudium*, 4

²³⁴ FT 200

²³⁵ *Vademecum* k synodě o synodalitě, s. 14

²³⁶ Pontifical Council for Interreligious Dialogue and World Council of Churches. *Serving a wounded world in interreligious solidarity*. 2020, s. 16

²³⁷ Srov. FT 201

²³⁸ Tamtéž, 203

Druhým aspektem je konflikt jako nedílná součást dialogu. Bylo by naivní se domnívat, že synodalita má být prostorem hladkých bezproblémových řešení. „Synodální vize v sobě zahrnuje také konflikty a zmatení,“²³⁹ připouští František v dopise německé církvi u příležitosti jejich Synodální cesty. Důležitou součástí dialogu tak v rámci synodálního procesu musí být také poučené zacházení s konfliktem tak, aby se mohl stát „spojujícím článkem nového procesu“²⁴⁰ a aby mohl „plodit nový život“²⁴¹. Střetu, diverzity a konfliktu se podle Františka není třeba bát, ale naopak: „Rozdílnost je kreativní, tvoří napětí a ve vyřešeném napětí je progres lidstva.“²⁴²

3.3 Rozlišování

V závěrečném dokumentu amazonské synody se píše, že je Amazonie volána k cestě rozlišování, která je „centrem synodálních procesů a aktivit,“²⁴³ a podobně hovoří dokument MTK, který říká, že „výkon rozlišování se nachází v samotném srdci synodálních procesů a událostí.“²⁴⁴ Třetím stavebním kamenem synodálního životního stylu je tak umění rozlišovat, aby se pod vedením Ducha svatého dařilo „určovat a následovat cesty, kterými je třeba jít ve službě Božímu plánu.“²⁴⁵ Poté, co bylo nasloucháno světu a spousta hlasům okolo, je nutné „objasnit, co může být plodem království, a také, co Boží plán poškozují.“²⁴⁶ Není překvapivé, že se téma rozlišování dostává do centra pozornosti církve právě v době prvního jezuitského papeže. Když se Františka po jeho zvolení ptali, co z ignaciánské spirituality mu pomůže v jeho službě,

²³⁹ HAGENKORD, Bernd. *Pope Urges German Church To Walk Together, Moved By Spirit*. (29.8.2019) Vatican News [2022-05-05].

<<https://www.vaticannews.va/en/pope/news/2019-06/pope-francis-letter-german-church-synodality.html>>.

²⁴⁰ EG 227

²⁴¹ Tamtéž, 228

²⁴² FT 203

²⁴³ Biskupská synoda. *Final Document. The Amazon: New Paths For The Church And For An Integral Ecology*. [2022-05-05]

<http://www.vatican.va/roman_curia/synod/documents/rc_synod_doc_20191026_sinodo-amazonia_en.html#CHAPTER_V>., 90

²⁴⁴ MTK: Synodalita v životě a poslání církve, 113

²⁴⁵ Biskupská synoda. *Final Document. The Amazon: New Paths For The Church And For An Integral Ecology*. [2022-05-05]

<http://www.vatican.va/roman_curia/synod/documents/rc_synod_doc_20191026_sinodo-amazonia_en.html#CHAPTER_V>. 90

²⁴⁶ EG 51

odpověděl: „Rozlišování.“²⁴⁷ Rozlišování také najdeme u svatého Pavla mezi dary Ducha svatého.²⁴⁸

Co ovšem rozlišování přesně znamená, co předpokládá a jak probíhá? Možná trochu krkolomě by bylo možné nalézt dva póly, přičemž oba jsou důležité a jeden nemůže fungovat bez druhého, přičemž se oba prolínají. Je to rovina metodologická a rovina spirituální. Je potřeba znát konkrétní metody a postupy, nemůže se však zůstat jen u toho, rozlišování v křesťanském kontextu není pouze strategické plánování nebo přirozené rozhodování, musí mít vždycky v sobě otevřenost k přesaznu.

První metodologickou rovinou rozumím schopnost a znalost zcela konkrétních metod a procesů, které si člověk osvojí, a které mu pomůžou v procesu rozlišování. Již z historie církve jsou známy různé metody, které pomohou dělat rozhodnutí a rozlišit, kde leží Boží vůle. Významnou postavou je v tomto směru Ignác z Loyoly se svými Duchovními cvičeními²⁴⁹, ve kterých nalezneme například velmi konkrétní postupy pro tzv. „rozlišování duchů“. Praktické aktualizace Ignácových pravidel nalezneme v dílech soudobých jezuitů, mezi všemi lze zmínit třeba Jamese Martina, který v knize *Jezuitský návod téměř na všechno* představuje konkrétní návody rozlišování.²⁵⁰ Podrobné metodologické návody na rozlišování a rozhodování přináší disertační práce Petra Hrušky.²⁵¹ Zejména v kapitolách o tvorbě organizační struktury pastorační rady, která je v jeho práci prostředím, kde se realizuje synodalita, a v kapitolách o přijímání rozhodnutí a strategie skupiny, Hruška vychází z odborné literatury zabývající se právě organizací porad a přijímání rozhodnutí obecně.²⁵² To pomáhá zasadit obecné přemýšlení o rozlišování do zcela konkrétních a velmi detailních metodik, a připravuje Hruškovi půdu pro následnou teologickou reflexi. V neposlední řadě takový přístup koreluje s papežem Františkem v *Gaudete et exultate*, kde říká, že duchovní rozlišování nevyklučuje „*příspěvek lidského vědění, existenciálních, psychologických, sociologických*

²⁴⁷ srov. Papež FRANTIŠEK; SPADARO, Antonio. *A Big Heart Open To God*. Thinking Faith (19.9.2013) [2022-05-05]. <http://www.thinkingfaith.org/articles/20130919_1.htm>.

²⁴⁸ Srov. 1K 12,10

²⁴⁹ IGNÁC Z LOYOLY. *Duchovní cvičení svatého Ignáce z Loyoly. Díl I*. Hostýn Na Moravě: Hlas Svatohostýnských: 1921

²⁵⁰ Srov. JAMES, Martin. *Jezuitský návod téměř na všechno*. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2020, s. 339-374

²⁵¹ Srov. HRUŠKA, Petr. *Pastorační rady farností v České církevní provincii jako realizace synodality v pastorační praxi*. 2009. Dizertační práce. Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta, Katedra pastorálních oborů a právních věd. Vedoucí práce Opatrný, Aleš.

²⁵² Srov. Tamtéž, s. 301-318

či morálních poznatků.“²⁵³ Nicméně, jak papež v exhortaci pokračuje, duchovní rozlišování nesmí zůstat jen u toho, protože duchovní rozlišování příspěvky výše zmíněných disciplín transcenduje: „*Neustále mějme na paměti, že rozlišování je milost.*“²⁵⁴

Tím se dostáváme k druhé rovině rozlišování, totiž k rovině spirituální. Podle papeže je pro rozlišování nutný dlouhý čas modlitby:

*Třebaže Pán k nám promlouvá způsoby velice odlišnými během naší práce, skrze druhé a v každé chvíli, není možné upustit od delšího modlitebního ztišení, aby bylo možné tuto řeč lépe vnímat a interpretovat skutečný význam vnuknutí, o nichž máme za to, že jsme je dostali, upokojit úzkosti a poskládat celek svého života v Božím světle. Tak umožníme zrod oné nové syntézy, která plyne z života osvíceného Duchem.*²⁵⁵

Nicholas Austin říká, že pro Františka je rozlišování charakteristické jako schopnost opouštět své plány, jistoty a agendy a nechat se vést do nového života nepředvídatelným vedením Ducha svatého.²⁵⁶ V promluvě nově vysvěceným biskupům v roce 2017, která je celá orientována právě tématem rozlišování, pak papež mluví o tom, že rozlišování je nutné brát jako dar Ducha svatého, o který je neustále prosit a růst v něm, a který předpokládá pokoru a poslušnost.²⁵⁷

3.4 Odvaha ke změně

Pokud si ve schématu 1. vatikánského koncilu De Ecclesia přečteme, že „*kdo by prohlásil, že Církev od Krista Pána nepřijala žádnou jistou a nezměnitelnou formu uspořádání, ale že kvůli rozdílnosti dob, stejně jako ostatní lidské společnosti, podlehla nebo může podlehnout střídáním a proměnám, ten necht' je vyobcován,*“²⁵⁸ může se zdát

²⁵³ GeE 170

²⁵⁴ Tamtéž, 170

²⁵⁵ GeE, 171

²⁵⁶ Srov. AUSTIN, Nicholas. *Francis: the discerning pope*. (9.3.2018) Thinking Faith. [2022-05-05] <https://www.thinkingfaith.org/articles/francis-discerning-pope#_edn1>

²⁵⁷ Papež FRANTIŠEK. *Address Of His Holiness Pope Francis To The Bishops Ordained Over The Past Year* (14.3. 2017) [2022-05-05].

<https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2017/september/documents/papa-francesco_20170914_nuovi-vescovi.html>.

²⁵⁸ Acta et Decreta sacrorum Conciliorum recentiorum. Collectio Lacensis. Auctoribus Presbyteris S. J. e Domo B. V. M. sine labe conceptae ad Lacum. Tomus septimus. Acta et Decreta sacrosancti oecumenici Concilii Vaticani. Accedunt permulta alia documenta ad Concilium ejusque historiam spectantia. Cum indicibus generalibus septem voluminum totius collectionis. Friburgi Brisgoviae. SUMPTIBUS HERDER, TYPOGRAPHI EDITORIS PONTIFICII. MDCCCXC (1890), col. 567-571; 576-577

nepravděpodobné, že by bylo možné jen o sto let později psát o „odvaze ke změně“ jako o jednom ze základních stavebních kamenů církevního životního stylu. Dokument MTK o synodalitě nicméně končí paragrafem, který vybízí k parrhesii v Duchu - k odvaze vydávat se dál:

Naprostá svoboda [parrhesia] v Duchu, která se vyžaduje od Božího lidu na synodálním putování, znamená důvěru, upřímnost a odvahu „vstoupit do celé šíře Božího horizontu,“ abychom „zvěstovali, že ve světě je svátost jednoty, a proto lidstvo není určeno k rozptýlení a zmaru.“ Zakoušená a vytrvalá zkušenost synodality je pro Boží lid pramenem radosti, kterou jí přislíbil Ježíš, je také kvasem nového života, odrazovým můstkem k nové fázi misijního nasazení.²⁵⁹

Vademecum k synodě o synodalitě vybízí účastníky synody, aby vyvíjeli nové přístupy „*tvořivě a s jistou odvahou*“²⁶⁰, přičemž mají účastníci mluvit „*s nefalšovanou odvahou a upřímností*.“²⁶¹ Jako jednu z kompetencí, kterou by měl mít diecézní koordinátor pak Vademecum zmiňuje „*odvahu zkoušet nové postupy*.“²⁶² Podle Přípravného dokumentu synodální mentalita spočívá v odvaze a svobodě srdce vstoupit do procesu obrácení, bez něhož není možná neustálá reforma.²⁶³ Papež František opakovaně vybízí synodní otce, aby mluvili s *parrhesia* a *hypomoné*.²⁶⁴ To mimo jiné znamená opustit schéma „*vždycky to tak bylo*“²⁶⁵. Konat s odvahou pak znamená také dělat chyby, které jsou přirozenou součástí procesu. Paul Zulehner zmiňuje Františkovu zprávu vedení mužských a ženských řádů Latinské ameriky v průběhu jejich konfliktu s Kongregací pro nauku víry.²⁶⁶ Papež v ní říká:

Budete dělat chyby, leckoho se dotknete. To se stává. Možná vám dokonce přijde dopis od Kongregace pro víru, že jste říkali to nebo ono... Nelamte si s tím hlavu. Vysvětľujte, pokud si myslíte, že musíte vysvětľovat, ale pokračujte... Otevřte dveře. Dělejte něco tam, kde to život vyžaduje. Mně je milejší církev, která dělá něco špatně, protože vůbec něco dělá, než církev, která je nemocná, protože se zabývá jen sama sebou.²⁶⁷

²⁵⁹ MTK: Synodalita v životě a poslání církve, 121

²⁶⁰ Vademecum k synodě o synodalitě, s. 15

²⁶¹ Tamtéž, s. 14

²⁶² Tamtéž, s. 36

²⁶³ Srov. Přípravný dokument k synodě o synodalitě, 9

²⁶⁴ Srov. GRECH, Mario. *Address Of Cardinal Mario Grech To The Bishops Of Ireland On Synodality* (4.3.2021) [2022-05-05]. <<https://www.catholicbishops.ie/2021/03/04/address-of-cardinal-mario-grech-to-the-bishops-of-ireland-on-synodality-2/>>.

²⁶⁵ Srov. EG 33

²⁶⁶ Srov. ZULEHNER, Paul. *Papež František a jeho reforma církve*. Praha: Vyšehrad, 2015, s. 93

²⁶⁷ Z rozhovoru s vedením Svazu ženských a mužských řádů Latinské Ameriky a Karibiku (6.6.2013). IN: ZULEHNER, Paul. *Papež František a jeho reforma církve*, s. 93

Církev viděna tímto prizmatem je neustále povolána s odvahou objevovat nové odstíny života v Duchu svatém, kráčet dál. Nelze přehlédnout velmi úzkou provázanost steologickým východiskem poutnického charakteru církve, kterým jsem se zabýval výše. Dekret 2. vatikánského koncilu o ekumenismu Unitatis Redintegratio uvádí: „*Církev je při svém putování volána Kristem k této neustálé reformě, kterou trvale potřebuje, nakolik je institucí lidskou a pozemskou.*“²⁶⁸ Jakými obecnými směry se tato reforma může ubírat?

Zprvé je to reforma jako návrat k ideálu, který byl zaprášený nánosem historických relikvií. Inspirací k této reformě může být úryvek z knihy Zjevení: „*Rozpomeň se odkud jsi klesl, navrať se a jednej jako dřív.*“²⁶⁹ Oto Mádr k tomu říká, že reformátoři neodvrhli církev pro její duchovní hodnoty, ale pro to, že je v ní nenacházeli.²⁷⁰ Cílem takové reformy je tedy znovuobjevit bohatství, které církev má, ale možná na něj už zapomněla a opouští to, co se ukázalo jako neplodné nebo dokonce nezdravé.

Zadruhé je to reforma jako *aggionamento*. Srozumitelným jazykem komunikovat to, co je v církvi přítomné a je cenné, ale nikdo tomu nerozumí - dle Jana XXIII. „*staré pravdy sdělovat nově*“²⁷¹. Papež František v *Evangelii gaudium* to zachycuje následujícími slovy:

*Při naslouchání zcela pravověrné řeči se někdy věřícím v důsledku jazyka, který používají a kterému rozumí, dostává něčeho, co neodpovídá pravému evangeliu Ježíše Krista. Ve svatém úmyslu sdělit jim pravdu o Bohu a lidské bytosti jim při některých příležitostech nabízíme falešného boha anebo lidský ideál, který není doopravdy křesťanský. Tímto způsobem jsme věrní formulaci, ale nepředáváme podstatu. Toto je nejzávažnější riziko.*²⁷²

Konečně za třetí je to reforma, která se vydává na nové cesty. „*Pokaždé, když se snažíme navrátit k prameni a znovu objevit původní svěžest evangelia, objevují se nové cesty,*“²⁷³ říká František. Jedná se o reformu, která opouští dosažené pozice a směřuje dopředu, kde ještě nikdo nikdy nebyl. Irský biskup Michael Router se to v pojednání o irské národní synodě snaží vyjádřit slovy Vincenta J. Donovana: „*Nesnaž se je volat zpátky tam, kde byli, a nesnaž se je volat tam, kde jsi ty, jakkoliv krásné se ti to místo*

²⁶⁸ UR 6

²⁶⁹ Zj 2,5

²⁷⁰ MÁDR, Oto. *K jádru věci*, s. 47

²⁷¹ Srov. MÁDR, Oto. *Náš otevřený dům*. Teologické texty 2003/4. [2022-05-05] <<https://www.teologicketexty.cz/casopis/2003-4/Nas-otevreny-dum.html>>.

²⁷² EG 41

²⁷³ EG 11

*může zdát. Musíš mít odvahu jít s nimi na místo, kde jsi ani ty, ani oni nebyli nikdy před tím.*²⁷⁴

Důležité je také východisko eucharistické. Ježíš vstupem do smrti otevírá prostor pro následné zmrtvýchvstání. Odvaha nenechat věci tak jak jsou otevírá prostor proměnění a transformaci. Irský teolog Martin McAlinden upozorňuje, že je ovšem nutné překonat temnotu, nejednoznačnost a ambivalenci procesu vstupování do smrti, což může být v církvi úrodná půda pro individuální i strukturální obranné mechanismy a úniky. Když však církev ustojí tento průchod smrtí, dočká se nezbytných a plodných transformací.²⁷⁵ Smrt podobně tematizoval už Cyril Alexandrijský: „*Zpívejme chvalo zpěv na smrt církve, na smrt, která nás vede zpět k pramenům života, jenž je svatý, života v Kristu. (...) Její smrt je obratem k čemusi lepšímu, k čemusi, co je nade vším stvořením.*“²⁷⁶ Církev, současný stav věcí, status quo, není nic, co by se mělo zakonzervovat a udržovat pro příští generace. Je dokonce záhodno zpívat chvalo zpěv na smrt církve, protože nás vede ke Kristu, k větší Pravdě a k větší plnosti.

3.5 Synodální nakládání s autoritou v církvi

V přípravném dokumentu k synodě o synodalitě se píše: „*Právě v plodném propojení sensus fidei Božího lidu a poslání učitelské služby (magistéria) pastýřů se uskutečňuje jednomyslný konsensus celé církve ve stejné víře.*“²⁷⁷ Základní otázka spočívá v tom, jak takové propojení má konkrétně vypadat a jak se má promítnout do církevních struktur. Ačkoliv se tato otázka jako refrén vrací napříč celou diplomovou prací, nenaleznu na ni ani na tomto místě uspokojivou odpověď. Synodální nakládání s autoritou v církvi, které je v kontrastu ke klerikalismu, je přesto posledním základním stavebním kamenem synodálního životního stylu, který bych chtěl zmínit. Načrtnu alespoň některé linie, jak by mohlo podle dostupných dokumentů a teologické diskuze synodální nakládání s autoritou v církvi vypadat.

²⁷⁴ McDONALD, Sarah. *National synod planned for Irish Catholic Church*. (1.3.2021) The Tablet, [2022-05-05] <<https://www.thetablet.co.uk/news/13896/national-synod-planned-for-irish-catholic-church>>.

²⁷⁵ Srov. McALINDEN, Martin. *Living Baptismally. Practical Theology 2014*, 7:4, 268-279, s. 269-270 [2022-05-05].

<<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1179/1756073X14Z.00000000046?needAccess=true>

²⁷⁶ Glaphyra in Genesim 6 (PG, 69, 329 C) IN: RAHNER, Hugo. *Maria a církve*, s. 74

²⁷⁷ Přípravný dokument synody o synodalitě, 14

Jedním z vodítek může být dopis generálního sekretáře biskupských synod Maria Grecha irským biskupům u příležitosti začínajícího synodálního procesu v irské církvi. Grecho píše, že synodalita nemůže probíhat bez služby těch, kdo mají autoritu. Tato autorita by ovšem měla být inspirována autoritou primátu papeže Františka, tedy autoritou, která naslouchá, která je spolupracujícím lídrovstvím, které není vertikální a klerikální, nýbrž horizontální a kooperativní. Biskupové a pastýři podle Greche stále musí mít důležitou roli v převzetí a odpovědnosti za vedení a udržování cíle synodality, kterým je budování lidu, bratrského a misionářského společenství ve službě společnému dobru společnosti.²⁷⁸

Synodální nakládání s autoritou lze vnímat jako protiklad klerikalismu. Jako další z vodítek tedy může tomto místě dobře posloužit krátké shrnutí toho, čím papež František klerikalismus rozumí. V exhortaci *Christus vivit* o něm mluví jako o „*pohromě klerikalismu, který je živnou půdou všech těchto ohavností*“²⁷⁹, přičemž těmito ohavnostmi myslí především velké sexuální skandály. Jednoduše lze říci, že se jedná o mylnou interpretaci moci v církvi, kdy se svátostná pravomoc, která uschopňuje ordinované služebníky církve k zprostředkování svátostí, zobecní, a nabyde se pocitu, že tato pravomoc jednat při vysluhování svátostí *in persona Christi* znamená také nárok na veškerou moc v Církvi. Klerikalismus je situací, kdy se ordinovaní služebníci církve cítí nadřazenými nad ostatními, když mají pocit, že mohou rozhodovat lépe, než ostatní, a když se od ostatních distancují.²⁸⁰ V *Christus vivit* papež dále píše: „*Klerikalismus je ustavičným pokušením těch kněží, kteří si vykládají „přijatou službu jako uplatňování moci, a ne jako nesobecky a obětavě nabízenou službu. Takový postoj je vede k domnění, že patří ke skupině, která vlastní všechny odpovědi a nepotřebuje už naslouchat a nic se učit.*“²⁸¹ Takové zmatení rolí je bohužel podporováno jak kněžími, tak laiky, kteří takový přístup od svých kněží očekávají,²⁸² protože je to namnoze nejpohodlnější

²⁷⁸ Srov. GRECH, Mario. *Address Of Cardinal Mario Grech To The Bishops Of Ireland On Synodality* (4.3.2021) [2022-05-05].

<<https://www.catholicbishops.ie/2021/03/04/address-of-cardinal-mario-grech-to-the-bishops-of-ireland-on-synodality-2/>>.

²⁷⁹ ChV 102

²⁸⁰ Srov. Papež FRANTIŠEK. *Homily in Casa Santa Marta* (13.12.2016) [2022-05-05].

<http://www.vatican.va/content/francesco/en/cotidie/2016/documents/papa-francesco-cotidie_20161213_people-discarded.html>.

²⁸¹ ChV 98

²⁸² Papež FRANTIŠEK. *Letter Of His Holiness Pope Francis To The People Of God* (20.8.2018) [2022-05-05].

a nejpréhlednější způsob církevního života, ve kterém se lze snadno uvelebit. Klerikalismus podle Františka podporuje také povědomý názor, že když se ve farnosti vyskytne vynikající laik s dobrými organizačními i duchovními schopnostmi, měl by být okamžitě vysvěcen alespoň na jáhna, přičemž dodává, že klerikalismus nebude vymýcen, když nadále bude existovat tato potřeba „klerikalizace laiků“.²⁸³ Jakoby v tom bylo možno zaslechnout papežem oblíbeného Henriho De Lubaca²⁸⁴ a jeho kritiku rozdělení na křesťany a superkřesťany, posluchače a vyvolené, fyziky a duchovní.²⁸⁵ Princip služebného kněžství při tom leží jinde: „*Klíčem a těžištěm služebného kněžství není moc pojatá jako panování, nýbrž moc vysluhovat svátost eucharistie,*“²⁸⁶ zdůrazňuje František v exhortaci *Evangelii Gaudium* a při mnoha dalších příležitostech připomíná, že „*laici nejsou naši poddaní, ale naši zaměstnavatelé.*“²⁸⁷ Klerikalismus, jak ho popisuje papež František, není jen pouhým nešvarem. Jedná se o životní postoj, který leží mimo ekleziologii 2. vatikánského koncilu a „*snižuje a podceňuje křestní milost, kterou Duch svatý vložil do srdce svého lidu.*“²⁸⁸

Dokument mezinárodní teologické komise přichází s několika impulsy. Mluví například o kruhovém poměru mezi *sensus fidei* všech pokřtěných a rozhodovací autoritou ministeriální služby.²⁸⁹ Proces konzultace, který v tomto kruhovém poměru má existovat, přitom není pouhou konzultací, jak ji chápeme v běžném slova smyslu. *Vota*

<http://www.vatican.va/content/francesco/en/letters/2018/documents/papa-francesco_20180820_lettera-popolo-didio.html>.

²⁸³ Papež FRANTIŠEK. *Address Of Pope Francis To Members Of The "Corallo" Association* (22.3.2014) [2022-05-05]

<http://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2014/march/documents/papa-francesco_20140322_associazione-corallo.html>.

²⁸⁴ O Františkově vztahu k ekleziologii Henriho De Lubaca např.: WOOD, Susan. *Pope Francis and Ecclesiology of Henri De Lubac*. IN: LEE, Bryan and KNOEBEL Thomas (ed.). *Discovering Pope Francis - The Roots of Jorge Mario Bergoglio's Thinking*. Minnesota: Liturgical Press, 2019.

²⁸⁵ Srov. DE LUBAC, Henri. *Meditace o církvi*, s. 66

²⁸⁶ srov. EG 104

²⁸⁷ Papež FRANTIŠEK. *Meeting With The Bishops Of Chile During Apostolic Trip To Chile.*, (16.1.2018) [2022-05-05].

<http://m.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2018/january/documents/papa-francesco_20180116_cile-santiago-vescovi.html>.

²⁸⁸ Papež FRANTIŠEK. *Letter Of His Holiness Pope Francis To Cardinal Marc Ouellet President Of The Pontifical Commission For Latin America* (19.3.2016) [2022-05-05].

<http://www.vatican.va/content/francesco/en/letters/2016/documents/papa-francesco_20160319_pont-comm-america-latina.html>.

²⁸⁹ Srov. MTK: Synodalita v životě a poslání církve, 72

věřících totiž nejsou pouhým průzkumem veřejného mínění, ale již procesem rozhodování („decision-making“), přičemž autorita biskupa pak dílo dokončí úkonem rozhodnutí („decision-taking“).²⁹⁰ Dokument zmiňuje také Františkovu vizi tzv. převrácené pyramidy.²⁹¹ Jako důležité vidí respektování dynamiky rozhodování ve fázi „všichni“, „někteří“ a „jeden“, kde se ukazuje jednak podíl všech věřících, jednak primát biskupů a papeže.²⁹² Dokument ovšem přiznává, jak jsem již uváděl dříve, že se jedná o otázku, kterou je ještě nutné teologicky vyřešit.²⁹³

²⁹⁰ Srov. Tamtéž, 67-69

²⁹¹ Srov. Tamtéž, 57

²⁹² Srov. MTK: Synodalita v životě a poslání církve, 64

²⁹³ Srov. Tamtéž, 117

4. Kvalitativní výzkum

Cílem mého výzkumu bylo zodpovězení otázky, nakolik je synodální životní styl již přítomný v životech věřících české katolické církve, a co jsou témata, která se v souvislosti se synodálním životním stylem objevují, a kterým je tedy dobré věnovat pozornost v pastorační praxi.

Protože bylo jasné, že není možné v diplomové práci provést celkový sociologický výzkum, který by relevantně popisoval stav české církve, rozhodl jsem se pro kvalitativní výzkum, který by byl určitou sondou mezi věřící, kteří jsou synodálnímu procesu otevření, a který by umožnil jít více do hloubky. K výzkumu jsem využil speciální dotazník, který byl součástí domácí duchovní obnovy o synodalitě, jež velmi důsledně vycházela ze třetí kapitoly této diplomové práce o základních stavebních kamenech synodality. Skládala se z textů na 6 dní. Každý den obsahoval úryvek z Písma, úryvek z církevních dokumentů o synodalitě, mé krátké zamyšlení a otázky k vlastní meditaci. Respondenty jsem požádal o zhruba třicetiminutovou meditaci nad daným tématem, a následně o anonymní vyplnění online formuláře s reflexí průběhu meditace.

Respondenty jsem neoslovoval přímo jmenovitě. K duchovní obnově jsem pozval zájemce prostřednictvím krátkého videa na Youtube kanálu *Poutní místo Lomec*²⁹⁴, kde bylo také možné si texty obnovy stáhnout ve formátu pdf. Tímto způsobem se obnova samovolně rozšířila do dalších českých i moravských farností.²⁹⁵ Druhým způsobem, jak jsem oslovoval respondenty, byl můj facebookový profil, kam jsem v listopadu 2021 šest dní po sobě texty obnovy přidával. Většina respondentů odpovídala prostřednictvím

²⁹⁴ JIRSA, Matěj. *Pozvánka k domácí duchovní obnově o synodalitě*. (30.10.2021) [2022-05-05]. <<https://www.youtube.com/watch?v=uybOeBgCiyM&t=30s>>.

²⁹⁵ Například:

Farnost Hroznová Lhota [2022-05-05].

<<http://lhota-farnost.wz.cz/wp-content/uploads/2020/11/Duchovni-obnova-Synodalita.pdf>>.

Farnost Otrokovice [2022-05-05].

<<http://farnost.otrokovice.cz/aktualne.php?controller=pjLoad&action=pjActionView&id=362>>.

Farnost Praha - Liboc [2022-05-05]. <<https://www.rkfliboc.cz/1364-domaci-synoda>>

Farnost sv. Mořice v Kroměříži [2022-05-05]. <<https://www.svmoric.net/synoda-2021-2023/475-domaci-duchovni-obnova-o-synodalite>>.

Farnost Valašské Klobouky [2022-05-05]. <<https://faraklobouky.cz/2021/12/13/duchovni-obnova-o-synodalite/>>.

Farnost Velké Karlovice [2022-05-05]. <<http://www.farnostvelkekarlovice.mablog.eu/synoda-2021-2023/>>.

Farnost Zvole [2022-05-05]. <<http://farnostzvole.cz/synodalni-cesta-2021-2023/>>.

Olomoucké arcibiskupství [2022-05-05]. <<https://www.ado.cz/2021/11/04/jak-se-pripravit-na-zapojeni-do-synodalniho-procesu-pomuze-duchovni-obnova/>>.

anonymního online formuláře, a neznám tedy jejich identitu. Několik respondentů odpovědi zaslalo emailem; jejich identitu pro účely této práce anonymizuji. Některé výpovědi se týkají jen jednoho dne obnovy, jiné jsou reflexí všech šesti dní dohromady. Celkově jsem obdržel 66 výpovědí, které jsem označil jako respondenty AA až CN. Z ohlasů, které se ke mně dostaly, se mezi respondenty objevují manželské páry z menších obcí, mládež z měst, kněží i starší lidé, jedná se tedy o vzorek, jenž je pestrý. Právě určitá živelnost a hlavně dobrovolnost a svoboda, se kterou se respondenti k obnově dostávali, dle mého názoru zajistily, že tito respondenti přirozeně reprezentují vzorek věřících, kteří se alespoň základním způsobem zajímají o církevní dění a nějakým způsobem jsou také otevření pro synodální proces.

Při vyhodnocování jsem se inspiroval metodou kvalitativního výzkumu zejména jak je prezentována dvojicí Anselm Strauss a Juliet Corbinová v publikaci *Základy kvalitativního výzkumu*.²⁹⁶ Ve výpovědích respondentů jsem postupným kódováním a analýzou dospěl k několika tématům. Z analýzy odpovědí jednotlivých respondentů tak vyplynula - vedle spousty drobnějších - tři velká témata: (1) Sebereflexe respondentů ve vztahu k jejich vlastnímu duchovnímu životu, (2) chování v kontaktu se světem mimo církev, (3) nacházení sama sebe v kontaktu s tradicí církve. Mimo těchto tří velkých témat bych rád zmínil ještě dvě další, která se objevovala, i když s menší intenzitou: (4) Praktické fungování církve na lokální i globální úrovni a (5) proces rozlišování a rozhodování v životech jednotlivců.

4.1 Sebereflexe respondentů ve vztahu k vlastnímu duchovnímu životu

Respondenti se ve svých výpovědích opakovaně vraceli k tématu reflexe svého vlastního duchovního života. Analýzou lze vysledovat několik převažujících pohledů, které se u respondentů opakovaně objevují. Nejčastěji se jedná o jakýsi pocit vlastní nedostatečnosti, selhávání a o pochybnosti ohledně vlastní modlitby. Zaznívají ovšem také pozitivní zkušenosti.

4.1.1 Pocity nedostatečnosti a selhání

V pasážích, kdy respondenti mluví o svém duchovním životě se objevuje pocit vlastní nedostatečnosti.

²⁹⁶ STRAUSS, Anselm. CORBINOVÁ, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu - postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Nakladatelství Albert, 1999.

Jinak jsem vnuknutí nebo znamení Ducha svatého asi nikdy nezažil. Myslím si, že zažít něco takového je pro lidi, kteří žijí maximálně ctnostný život plný svátostí, pravidelně se modlí a denně hledají Boží vůli. Takové lidi bych v jejich nasazení přirovnal k profesionálním sportovcům, něco jako vítězové Ligy mistrů. Zatímco já tady hraju 2. třídu okresu. (...) Ptát se v modlitbě Ducha svatého mi osobně přijde jako když bych byl natolik svatý, že se v podstatě stane malý zázrak a najednou v hlase vnitřního ducha v mysli uvidím tu správnou cestu. (AB)

Respondent AB vnímá sám sebe jako člověka, který nemůže v modlitbě zaslechnout Ducha svatého, protože není tak ctnostný jako ostatní: Sám přitom neví, jak přesně by takové vnuknutí mohlo vypadat a představuje si ho asi jako malý zázrak. Svou nedostatečnou identitu konstruuje na základě obrazu křesťana, který vyniká v osobním duchovním životě (modlitba), církevním duchovním životě (svátosti) i praktickém jednání (ctnosti), tedy v zásadě ve všech oblastech života.

Má víra asi není úplně nejsilnější a nejpevnější. Mám tendenci bagatelizovat věci jako vnuknutí Ducha svatého. Ale modlitba je velmi důležitá. Myslím, že je na ní vedle kontaktu s Bohem pro člověka důležité ztišení se a určitý nadhled nad problémy. (AM)

Jiný respondent si uvědomuje funkci a důležitost modlitby. A právě v nich popisuje svoji nedostatečnost. Podobných vyjádření nalezneme v dotaznících více:

Jelikož mám poslední dobou pocit, že moje víra ztrácí na opravdovosti když při modlitbě (ať už v duchu tak nahlas) nedokážu často plně vyjádřit myšlenky, které chci Bohu sdělit. Mám tak pocit, že sama sebe klamu a nevím, v co věřím, jelikož se nedokážu dobře vyjádřit. (AP)

Kromě zde uvedené příčiny nedobrého pocitu z modlitby spočívající v neschopnosti vyjádřit plně myšlenky uvádějí respondenti jako příčiny pocitů nedostatečnosti také nedostatek času, únavu nebo přetížení:

(...) Nakonec jsem i malém usnul, což bylo i příjemný, ale mrzelo mě, že jsem se nedokázal soustředit (AJ)

Včera byl s dětmi masakr den, takže jsem se při modlitbě cítila ve stresu, naštvaná, zmatená a jako, že se nemůžu soustředit a i kdybych mohla, tak by to možná nepomohlo. (AV)

Vedle toho se objevují u respondentů pocity selhání: stanoví si cíl nebo metu, které však nejsou schopni dosáhnout.

Zároveň mě na četbě Bible štve, že se to nedá číst prostě postupně od začátku do konce. Několikrát jsem se o to v životě pokoušel a vždycky to selže na tom, když se přistihnu že nevím, co jsem četl na poslední dvoustranně - ztratím pozornost." (BJ)

Povolaný se cítím především uvědoměním, že čtení Písma nedávám tolik kolik bych sám chtěl a tedy k tomu abych se zvedl." (BD)

Nejprve jsem se cítila ve stresu, protože jsem měla strach, že by mě teď měly napadat samé závažné a důležitější věci a myšlenky. Pak jsem se bála, že se snad neumím modlit. (AE)

“Celkově jsem z toho měl dost špatnej pocit, protože jsem to skutečně chtěl brát tak, že k něčemu dojdu, nějaké myšlenky nebo pocitu, kdy budu cítit Boží přítomnost/Ducha svatého nebo něco na ten způsob, ale přišlo mi, že jsem se zmítal ve vlastních myšlenkách a nedokázal se odpíchnout od země. (AJ)

Jako nedosažitelná meta se v rozhovorech objevuje pravidelná nebo systematická četba Písma, která vede k důležitým myšlenkám, které přesáhnou „vlastní myšlenky“, tj. zajistí prožitek transcendence, nebo, jinými slovy prožitek Boží přítomnosti. Ve vyjádřeních se neuvádí, kdo tuto metu stanovil – zda je obecně platná, nebo pochází z četby či kázání a výuky, zda si ji stanovili respondenti sami, nicméně její nedosažení je příčinou prožívání selhání, strachu, „špatných pocitů“.

Asi se musím v osobním životě sám víc nasměrovat a častěji se ztišit. Snad pak budu schopnější naslouchat a chápat, kde je pravda a tím pádem kam ve svém životě směřovat. (AJ)

Nic necítím (...) je to tím, že jsem to nechala na poslední chvíli? Je pozdě večer, usínám. (...) Ano, najdu si čas na modlitbu, ale je ten čas opravdový - myšlenky jsou často jinde a tak ranní chvály jen přečtu, desátek odříkám, ... (...) např. tuhle obnovu a spoustu dalších věcí dělám polovičatě. (CI)

Uvedené citace ukazují, že respondenti nachází problém s nedosažením vytyčených cílů sami v sobě. Je to další aspekt, který se často objevuje - totiž sebeobvinění, že za nedostatečnost (nejen) v modlitbě můžu já, že se jedná o moji chybu, tedy že bych se měl snažit o nápravu. Jakýsi latentní pocit vlastní viny se ale v odpovědích opakuje častěji a to i v jiných souvislostech, než jen přímo s pocitem selhání v oblasti duchovního života. Jako například u respondenta CM, který podle své výpovědi odvádí ve farnosti spoustu práce od organizování farních akcí, dávání zpětné vazby faráři až po organizování Betlémského světla a spousty dalších věcí. Přesto svoji výpověď končí strachem, že Bohu kazí úžasné věci, kterých by byl Bůh schopen:

Bojíme se, máme hodně starších farníků a málo dětí. Zároveň víme, že Bůh dokáže úžasné věci, i když mu to často kazíme. (CM)

4.1.2 Pozitivní zkušenosti s Božím působením

Vedle pocitů nedostatečnosti a různých druhů selhání nebo zklamání se v odpovědích respondentů objevují také pozitivní zkušenosti s modlitbou a Božím působením, byť ne tak často. Zároveň se občas objevuje fenomén, kdy respondent popíše pozitivní duchovní zkušenost s Bohem, přesto pak sám sebe vnímá jako nedostatečného co se modlitby týče.

Jediný pro mě ověřený způsob ztišení, kdy alespoň „mám šanci se naladit na Boha“ je skrze fyzická cvičení. Když jdu běhat do přírody, bez hudby, bez lidí, bez mobilu, bez hodinek a prostě jen běžím, tak se ve mě všechny těžkosti dne postupně vyprázdňují. Je to ale velké úsilí, které musím vyvinout. Někdy to funguje i při těžkém posilovacím tréninku. Když po dlouhém dni v práci ještě překonávám „těžkost“ závaží a dostávám se se silami až do úplného vyčerpání, přichází někdy příjemný pocit vnitřní jistoty v Boha. (AB)

Respondent AB byl již zmíněn výše, když říkal, že ve srovnání s ostatními hraje v duchovním životě 2. třídu okresu, a že tak nemůže zaslechnout Ducha svatého. Přesto poté uvádí, že občas zažívá příjemný vnitřní pocit jistoty v Boha: Fyzická aktivita nebo fyzické pocity nejsou mimochodem v popisovaných pozitivních zkušenostech duchovního života ojedinělé:

První, co mě z pocitů během modlitby napadá je právě ta otevřenost. Vnímám jí často nejen v myšlenkovém a emočním prožitku, ale i ve fyzickém uvolnění, v jakém si puštění. Velmi symbolické je pro mě právě to fyzické propojení jako třeba narovnání mých shrbených ramen a otevření hrudi nebo otevření dlaní. Tím, že se takto otevřu, nebráním se a nechávám se někdy uchvátit, někdy jsem k tomu jen připravený. Reálně to v hrudi cítím spolu s dechem.”(AD)

V modlitbě jsem cítila radost, jakou už dlouho ne. Cítím hřejivou přítomnost Ducha svatého, který mě neopustí. (AI)

Respondenti uvádějí souvislosti mezi tělesnou polohou a duchovním nastavením, pocity transcendence popisují tělesně, například jako hřejivost. Někteří respondenti popisují setkání s Božím působením a hlasem velice samozřejmě, aniž by uváděli, jak přesně se tento hlas slyší:

Odpoledne jsem měla rozhovor s jedním knězem, potom jsem málem nestihla hodinu varhan, pak jsem jela hrát (a samozřejmě se teda i modlit) na mši a pak jsem jela domů. A věděla jsem, že budu projíždět kolem kostela, kde bude adorace, kterou bych stihla (dokonce od začátku!). Ale byla jsem fakt hodně unavená. No, ale slyšela jsem Pána, jak mi říká, že vidí, jak jsem unavená a jak se těším domů, zvláště v tom počasí, ale že by Mu udělalo hroznou radost, kdyby mě mohl mít na tu hodinu u sebe... Jasně, že jsem na adooraci šla - to jinak nešlo... Taky z toho mám radost, protože není nic krásnějšího, než být s Ním... A takovýchle situací je každý den spousta. (AT)

Z výpovědi respondentky vyplývá, že se nejedná o nic neobvyklého, a že Boží působení vnímá vcelku pravidelně a normálně. Není ovšem zřejmé, jak toto Boží působení vnímá a vnímá-li ho nějak, nebo v něj spíše pouze věří.

Mnohokrát se mi už ale stalo, že jsem měla při četbě evangelia pocit, jakoby bylo „vybrané“ přímo pro mě a pro mé soužení (a často pak ještě navazující kázání). Pamatuji se, že mě takové chvíle vždycky dokázaly pozvednout a já v tu chvíli opravdu věděla, že je Bůh se mnou a neopustí mě. (BE)

Několikrát se mi stalo, že jsem hledal (trochu násilně) příležitosti vykonat něco dobrého a pořádného. Ale až když jsem se od toho oprostil, začal vnímat přítomnost, přišly drobné, ale krásné okamžiky od Něj (CK)

Respondenti popisují, při jakých příležitostech získali pocit, že k nim Bůh mluví. Stalo se tak při četbě Písma, kdy získal jeho úryvek pro respondentku konkrétní osobní význam. Další situací je moment, kdy se respondent oprostil od násilného tlaku na výkon. Setkání s Bohem jako pokojné spočinutí se objevuje vícekrát:

Cítila jsem blízkost Boha, jeho laskavý pohled, který neodsuzuje, ale dává mi poznat, že je v každém člověku, kterému dává život. (AG)

(...) Je to velmi pokojný a příjemný čas, Bůh mě přijímá a vůbec neodsuzuje. Především cítím Boží lásku a přijetí. (AQ)

4.1.3 Shrnutí

Když respondenti mluví o svém duchovním životě, často se objevují pocity určité nedostatečnosti, selhání nebo viny. To je způsobeno různými příčinami, mezi hlavní patří to, že si respondenti stanoví v duchovním životě očekávání, které poté nezvládnout naplnit. Pocit viny se však v jejich reflexích objevuje i tam, kde není zjevných příčin. Na druhou stranu, i ti, kteří popisují veliké pocity nedostatečnosti při modlitbě, zároveň mluví o bohatých zážitcích s transcendentnem.

4.2 Kontakt se světem mimo církev

Konfrontaci se světem mimo církev byly věnovány zejména dva dny (čtvrtý a pátý). Téma se ale vynořuje i v reflexích respondentů na jiných místech. Když budu v této kapitole psát o světu, myslím tím obecně prostředí mimo církev. Respondenti se logicky dostávají se světem do kontaktu a nějak na něj reagují.

4.2.1 Vyznání, evangelizace, služba

Nejčastější kontury výpovědí o setkání se světem se objevuje vímání vlastního závazku vyznání, evangelizace a služby.

Ať už v práci nebo ve škole, nebo když jedu tramvají... tak vnímám, že lidé, kteří Pána neznají, nemůžou být úplně šťastní - i když se tak tváří... Jsou lidé, kteří jsou opravdu hodní a ochotní... a právě u nich mě to nejvíc mrzí... Vnímám tu jejich nenaplněnost, o které sami nevědí. (BO)

Naslouchat světu? Čemu slouží současný člověk?

- Penězům. 90% zpráv i zápletek detektivek je o penězích. Někdo krade, někdo pro peníze i vraždí, někdo nemá na zaplacení, někdo neodvádí daně, někdo dělá podvody, někdo podplácí, šmejdi tahají peníze

z důvěřivých důchodců, někdo ulívá peníze do daňových rájů, někdo neprávem pobírá dotace. Jediný trest v zaměstnání je krácení výplaty. Jediná odměna jsou prémie, peníze navíc.

- Druhým bohem je zdraví. Biojídlo, nic než bio, nechceme smog, nechceme lepek, žádné příchutě do jídel, žádná umělá sladidla, žádný cukr, žádný škrob, žádná sůl. Sport pro zdraví, do práce na kole, chytré hodinky ukazují, jak jsme zdraví, s-health v mobilu ukazuje, jestli dlouho nesesedíme, kolik kroků jsme dnes ušli, žaloby na lékaře, kteří neudrželi někoho při životě... Hlavně, hlavně to zdravíčko!

- Třetím bohem jsou děti a zvířátka. Pro osvobození uneseného dítěte hrdinný policista postřílí sto lidí. Zachraňte zvířátka, nejezte maso, nenoste kožešinu! Krysy zabíjet můžete, ale rozhodně ne slepičky nebo ovečky. A o jelenech ani nemluvě. Domácí mazlíčci nahrazují vztahy mezi lidmi.

- Čtvrtým bohem je „užít si“. Dnes si užíváme všechno, i práci. Přece nebudeme dělat práci, kterou si nemůžeme užívat. Už jsem slyšel i to, že si někdo pěkně užil pohřeb. Krásně si tam poplakal. (CL)

Je problém zmiňovat se o lásce, o Bohu, o závislostech, které často jsou pro ně jediné potěšení a nechtějí o ně přijít, hodnoty dobra jsou relativizovány. (BW)

Respondenti tematizují svou přítomnost ve světě jako příležitost, jak do něj vnést Ježíšovu zvěst. Tomu také často předcházet negativní náhled na svět, ve kterém lidé vlastně nemůžou být šťastní, dokud se nesetkají s Bohem. Podle jiného respondenta je těžké mluvit o závislostech před nevěřícími, protože jsou podle něj pro ně jediným potěšením, o které nechtějí přijít. Přímo se tak staví do konfrontace se světem, kdy má pocit, že jím zastávané hodnoty jsou v přesném protikladu s hodnotami, které zastává jeho okolí. Z tohoto základního nastavení (které však není patrné ve všech výpovědích) se pak rodí potřeba světu nabídnout lepší alternativu a svědčit o evangeliu.

Vzhledem k tomu, že mě opravdu bolí, když druzí neznají Boha (nemluvě o tom, když Ho třeba uráží), tak se snažím jim Ho přiblížit - to vnímám jako jejich největší potřebu. Zvláště u těch, u kterých vidím tolik zranění (které například maskují svou zahořklostí). Proto se snažím žít tak, abych ve všem, co dělám, na Něj ukazovala. Jak to druzí vnímají, to nevím... (BO)

Obecně bych řekla, že být člověkem který naslouchá okolnímu světu znamená, že by lidé ze skutků člověka měli poznat, že je křesťan. (Bez toho, aby to rozhlašoval). (BR)

Pokládat otevřené otázky, zajímat se o to, čím kdo žije, poslouchat do omrzení starosti o zdraví, štěstí, politice... Nesoudit, ale hledat dobro. Umět se modlit i v rozhovoru, umět vnést do povrchních věcí i otázky podstaty života, nebát se a umět citlivě říci svůj názor. (BP)

Z výpovědí je většinou patrné ono určité napětí mezi „námi“ a „světem“, kdy se snažíme získat svět nenápadně na svoji stranu. Naslouchání světu je vnímáno jako projev určité strategie, jak se dostat s lidmi do kontaktu, abychom jim poté mohli lépe zvěstovat evangelium. Samozřejmý pocit, že je v kontaktu se světem potřeba evangelizovat nebo povzbuzovat je patrný i v těch výpovědích, které jsou světu velmi

otevřené a se světem velmi smířlivé (a tedy nesplňují premisu, kterou jsem uvedl výše, že touha evangelizovat často pramení z negativního a pesimistického pohledu na svět).

Tak respondent CK říká:

(...) Tak si říkám, jestli to není inspirace i pro dnešní církev – vyjít z chrámů, kostelů? Z rozhovorů s lidmi, s kterými se setkávám je mnohdy cítit taková lidskost a touha po dobru. Nemusíme se pohoršovat, když jejich životě není všechno OK. Stačí naslouchat a pokud je příležitost něco povzbudivého říct. (CK)

Pokud respondenti nemluví výslovně o evangelizaci a vyznání víry uprostřed světa, objevuje se často také téma služby tomuto světu:

Myslím, že člověk, který vnímá znamení doby a naslouchá okolnímu světu je ten, kdo je citlivý k potřebám svým i potřebám ostatních a dokáže na ně láskyplně a milosrdně odpovídat. Myslím, že to není nutné vázané na víru nebo náboženství. (BR)

Vstupovat do každodenních situací, dívat se, netvářit se, že se mě to netýká, protože mám své práce dost... (BS)

Další respondenti nevnímají naslouchání přímo jako strategii evangelizace, ale jako nástroj, jak zjistit potřeby světa. Pořád je ale zachována dynamika toho, že se se světem setkávám protože to potřebuje svět, ne já. Jedná se o dynamiku setkávání se světem a naslouchání světu, abych odhalil, jak mu můžu být užitečný. Takové situace, ve kterých se respondenti cítí být povoláni ke službě, mohou být mimořádné (např. respondentka CI v souvislosti s žebráky a bezdomovci) nebo také zcela každodenní, kdy se služba může vyjadřovat třeba také povzbuzením a motivováním svého okolí (např. respondent BT v souvislosti s jeho spolužáky).

4.2.2 Obohacení okolním světem

To, že z kontaktu se světem mohu odejít obohacen se paradoxně ve výpovědích objevuje minimálně.

Snaha poznávat Boha skrze okolní lidi, situace apod. mě neskutečně baví. Asi většinou se mi stává spíš to, že někoho potkám, povídám si s ním/něco se mi přihodí a až pak zpětně se zamýšlím nad tím, zda mi tím Bůh něco říkal. Mám ale motivaci jít do dalšího dne právě se snahou hledat Boží volání v situacích už předem. Snažit se více se soustředit na konkrétní slova či chování lidí a být tu pro ostatní třeba i v jejich snahách. (BQ)

Respondent BQ si je vědom toho, že může poznávat Boha skrze okolní lidi. Sám analyzuje, že nejlépe se mu Boha poznává při zpětném pohledu na situace, které prožil, a z jeho výpovědi je znát nadšení. Nicméně i on končí svoji výpověď předsevzetím, že se chce soustředit na službu svému okolí. I u něj se tedy objevuje vnitřní nastavení být

připraven k službě pro okolní svět. Inspiraci si z okolního světa bere také respondentka CI (např. v souvislosti s bezdomovci) a respondent BU, pro kterého jsou vzorem lidé, kteří neposuzují a mají rádi všechny, dokonce i ty, vůči kterým se jeho představení vymezují.

4.2.3 Konflikt se světem a dialog

Mezi respondenty se objevuje také téma konfliktu se světem, téma dialogu a téma obtíží s tím spojených.

(...) Často se naše názory rozchází, třeba právě s většinou spolužáků se často neshoduju. Bible ale říká, že je to normální, takže jsem v pohodě. (BT)

Pro vedení dialogu mi občas chybí argumenty, nebo nemám úplně ucelený vlastní názor, zvláště když se obhajuju křesťanskými hodnotami před nevěřícími. Cítím se pak trochu bezmocně, protože oni tomu „nevěří“. (BZ)

Komunikovat s nimi také moc nedokážu... Proč? Asi je za tím hlavně můj strach. Strach z toho, že si o nich myslím (a ano, vážně se stydím, že takhle o druhých přemýšlím a nechci to... ale asi bojuju málo), že když se tolik nemaluju, nemluvím sprostě, nenosím výstřih až kdo ví, kam, neopjím se... a navíc se často držím tak nějak stranou (ne schválně, ale asi právě proto, že si prostě připadám sama)... tak, že mnou hned od začátku pohrdnou (...) No a bojím se o to kvůli tomu, že se bojím, že je na mě asi nějakým způsobem poznat, že jsem věřící (nesnažím se to tajit, ale ani rozhlašovat na setkání, ale často se mi stává, že se mě na to lidi sami od sebe ptají, tak nevím), takže mám v sobě strach, že by si pak mohli myslet, že všichni křesťani jsou takoví, jako já - a tím mám na mysli hlavně ty svoje špatné vlastnosti. Nechci dělat Pánu ostudu... Ale zároveň bych je všechny hrozně moc chtěla přivést k Němu blíž... Ale nevím jak... (BV)

Obtíže i konflikty, jak je respondenti popisují, jsou způsobeny opět rozdíly mezi „věřícími“ a „nevěřícími“, v nedostatku kompetencí pro vedení dialogu, a také v osobním nastavení, kde je těžké překročit horizont vlastního světonázoru. Obtíže a konflikty, jak je respondenti popisují, mohou vyvolat strach, jako například u respondentky BV, kterou znepokojuje, že se odlišuje, a že bude vydávat křesťanství špatné svědectví. Tím bychom se mohli vrátit k pocitům nedostatečnosti z první podkapitoly. Konflikt může vyvolat také obtíže z důvodu nedostatku argumentů, jako u respondenta BT. Objevuje se ale také výpověď, že žádné zvláštní emoce konflikt nevyvolává, protože je napsané v bibli, že je to tak normální.

Respondenti mluví také o dialogu obecně.

Vést dialog je těžké a málokdo to umí a v církvi, ani ve školství se tomu neučí. (BW)

Pro mne opět otázka velmi těžká, protože se snažím na lidi na jednu stranu netlačít. Na druhou stranu jsem někdy tolik "korektní", až se emoce v rozhovoru přenesou na takovou stabilní emoční rovinu, že z dialogu

nikdo nevychází obohacen kvůli strachu, že bychom příliš zasahovali do věci toho druhého. Ale podle mě emoce do dialogu patří. Také slušnost a autentičnost. Což je velmi náročné dát dohromady. Váží si efektivní komunikace, nicméně někdy se může stát strojenou, umělou a příliš formální, takže se ve výsledku stává neefektivní. Myslím, že do života patří oba typy dialogu. (...)

Na periferii se vydat umím i neumím. Nedělá mi problém reagovat na viditelně ubohé tohoto světa, myslím, že mám pro to dokonce dar a povolání - nemocné, osamělé, bezdomovce, nešťastné, chudé, špinavé a ty, kterých se ostatní štítí. Nicméně pro mě je těžké vyjít na periferii jinakosti - periferii lidí genderově neutrálních, homosexuálů (tam už ne tolik), transsexuálů, lidí s odlišnými názory, které mi přijdou příliš liberální nebo konzervativní, lidí kteří už mi přijdou dost staří na to, aby „měli rozum,“ a mně přijde, že se chovají jako děti, konspirátoři a lidí, kteří jsou prostí a neinformovaní a rádi sdělují své názory nahlas. V tom všem se značí můj strach z nejistoty, osamění, strach o to, abych byla přijímána, obecná tendence škatulkovat. (BY)

Během posledních měsíců jsem poznala dost lidí s odlišnými názory a po mnoha debatách jsem zjistila že musím úplně přehodnotit styl, jakým se rozhovorů zúčastňuji. Modlila jsem se za to a myslím že v posledních dnech dokážu zhodnotit, že se mi celkem dařilo. Je zajímavé a krásné přistupovat najednou k lidem opačného názoru klidně a otevřeně. Moc mi to nikdy nešlo, právě proto, že mi chyběl nějaký vnitřní klid a trpělivost. (BX)

Ukazuje se, že je pro dialog důležité přijímání, respekt a neodsuzování. Pro respondenty může představovat dialog výzvu z několika důvodů. Prvním z nich je to, že je dialogu nikdo neučil. Druhým může být fakt, že vést dialog je prostě obtížné samo o sobě, což můžeme vidět například v dilematu respondenta BY, který přemýšlí o dvou polohách dialogu a dochází k tomu, že oboje polohy jsou potřebné. Třetí důvod může být kontakt s „periferií jinakosti“ a „periferií chudoby“.

4.2.4 Shrnutí

Převládající přemýšlení respondentů s okolním světem se orientuje myšlenkou, že jsme povoláni světu pomáhat, evangelizovat ho, dávat mu poučení a příklad vlastním životem. To je pozoruhodné, protože v textech duchovní obnovy (na rozdíl od jiných) tento aspekt nebyl příliš zdůrazněn, přesto představuje převládající motiv v odpovědích respondentů. Respondenti ovšem na několika málo místech mluví také o světě, který obohacuje naopak je samé, a skrz který mohou zaslechnout hlas Ducha svatého. Objevují se také témata konfliktu se světem, dialogu jako obecné disciplíny mezilidského soužití bez ohledu na to, s kým je dialog veden, a také specifický kontakt se světem na jeho periferiích.

4.3 Kontakt s tradicí církve

Respondenti se opakovaně vyjadřují o svém kontaktu s tradicí církve. V kontextu výzkumu to byl především kontakt s Písmem a kontakt s tradicí církve, která nebyla blíže specifikována.

4.3.1 Srozumitelnost vs. nesrozumitelnost

Respondenti mluví o tom, že aby pro ně byla tradice přínosná a plodná, je potřeba, aby ji rozuměli:

Celkově v církvi mám problém s zavedenými modlitbami. Obsahují dost archaismů, např. v otčenáši slovo „vezdejší“. Nerozumí mu ani moje babička :D. Nevěřícím může křesťanská víra kvůli tomu připadat zastaralá. Tyto modlitby se již v průběhu století několikrát změnilly, tak nevidím důvod, proč by nemohli být „aktualizováni“, tj. přeloženy do aktuálního jazyka. (BA)

Respondentka BA vnímá, že má problém se zavedenými modlitbami, protože nejsou srozumitelné. Je pro ni důležitější zachování obsahu, než formy. Nesrozumitelnost navíc může způsobovat problémy v evangelizaci a dialogu s nevěřícími. Podobných vyjádření nalezneme mnoho:

Nové jazyky vnímám jako „nové vyjádření, nové přiblížení Boha k našemu světu“; to je něco, čeho se bojíme, i když bychom k hledání nového a možná pak i o to hlubšího poznávání mohli spíše vyzývat. Hlas církve do „budoucnosti“; na rozdíl od Boha existuje církev v pozemském čase; zbavovat jazyk církve a její interpretace Boha našich lidských nánosů, aby zůstala živá - nejde o to prosadit svůj názor - ale hledat Pravdu; otevřít Pravdě srdce a než o ní jazykem přesvědčovat, spíš ji novým, očištěným jazykem přinášet. Duch svatý zve na hlubinu neprobádaných cest - nemá cenu se přít o Pravdu v mezích toho, co už známe (CN)

Písmo: přitahuje mě, když mu rozumím. (CJ)

Tradice církve - nevím, moc tomu nerozumím, nebo nevím co mám říct. Možná to ve mně vyvolává spíše negativní myšlenky, jako, dodržování některých věcí, které v dnešní době nefungují (nějaké ty průvody kolem kostela, nebo po náměstí). Tradice může být také něco krásného, kdy si tím daným úkonem něco připomínáme. (CI)

Napadalo mě, že tradice, které nerozumíme nám vlastně nepředává o moc víc, než budto zájem o pochopení nebo frustraci z nechápání. (BD)

Respondenti zmiňují jazyk a srozumitelnost jako příležitost pro předání pokladu, který se nachází v církevní tradici. Pokud se ovšem tradice stane nesrozumitelnou, může napáchat více škody, než užitku.

To, jestli je pro ně tradice srozumitelná, nebo ne, podle respondentů záleží jak na jejich vlastní invenci v sebevzdělávání a snaze o pochopení, tak v samotné výmluvnosti a srozumitelnosti gest či úkonů. Je zajímavé, že v porovnání s dalšími tématy ve výzkumu ale vinu mnohem více nachází v přístupu církve, než ve svém vlastním postoji. V kontextu s jinak častými pocity selhání, nedostatečnosti a sebeobviňování se jedná o zajímavé zjištění.

Jestliže je pro velkou část respondentů zásadní téma nesrozumitelnosti některých aspektů církevní tradice, nabízí se otázka, jak tuto nesrozumitelnost odstranit.

Čtu málo Písmo, protože mu moc nerozumím, ve farnosti jsou biblická kázání ojedinelá a většina historických komentářů, co máme doma, mě moc neoslovuje. (BL)

Nedávno jsem ale slyšel hezké kázání od našeho pana faráře o některé takovéto pasáži a líbilo se mi to. (...) Donedávna jsem úplně nechápal smysl liturgického roku, smysl odpustků které se dají získat jen na dušičky, nebo třeba první pátky a první soboty. Proč při mši musíme omývat knězi ruce, když si je může umýt předtím a to důležité je jen Ježíš v eucharistii? Přečetl jsem si ale knížku od Váchy, kde poukazuje na to, jak je důležitý pro člověka symbolismus, tradice a rituály a už to chápu. Víra nemůže být jen o psychické víře, to je pro člověka strašně těžký a nepřírozený, aby jen v hlavě věřil. Tyto všechny tradice a zvyky posilují víru lidí a jsou pro ně přirozené, protože rituály a tradice jsou všude. (BM)

Z výpovědí respondentů lze vysledovat dvě navrhovaná řešení, jak se s nesrozumitelností vypořádat. Prvním z nich je lepší edukace a vysvětlování ze strany církevních představitelů. K takovému řešení v případě nesrozumitelnosti Písma směřuje například respondent BL, který si ovšem stěžuje, že takto stavěná kázání jsou jen ojedinelá a že ani biblické komentáře, které má k dispozici, ho neoslovují. Druhá možnost je vlastní aktivita, například četba knihy, která pomůže tradicím porozumět.

4.3.2 Propojenost s životem

Když pozorujeme, co jsou kritéria, podle kterých respondenti hodnotí tradici buď jako věc pozitivní, nebo negativní, vedle srozumitelnosti, respektive nesrozumitelnosti, se objevuje ještě aspekt, a to propojení s reálným životem:

Mše sv. je bohužel často jen nějakou tradicí, málokdy se dá mluvit o živém a radostném setkání s Kristem. V dnešní záplavě slov je odříkání obřadu pouze rituálem, málokdy a málokdo vlastně vůbec tuší, co určitý úkon znamená, nevidíme tu dlouhou tradici, která k tomu vedla. Málo srozumitelný tělocvik během mše pro praktikující.”(AS)

S tradicí církve se mi spojuje chození do kostela, kde byl Pán Bůh, ale v životě doma už Bůh nebyl. Všechny pobožnosti byly neosobní a mrtvé... Chtěla bych propojení s životem. (BC)

Mám ráda živou tradici. Pouštní otce. Liturgické rituály (mohu přijmout například průvod Božího Těla, když se o něm dozvím něco, co souvisí se současným životem.. ale už těžko chápu baldachýn, zdá se mi být divadlem pro veřejnost..). (CJ)

Od respondentů zaznívá, že propojení tradice s životem často chybí. Vytváří se tak dva paralelní světy - jeden duchovní v kostele a jeden v běžném životě. Z duchovních úkonů se stává prázdný ritualismus, ne však již setkání s transcendentem. Zaznívají ale také pozitivní zkušenosti:

Je nás 7 manželských párů a scházíme se střídavě v bytech jednotlivých rodin. Přečteme vždy jednu kapitolu vybrané knihy na pokračování. Potom mlčíme a rozjímáme o textu. Kdo chce, přečte nahlas slovo nebo větu, která ho oslovila. Když postupně všichni zavřou Bibli, je to znamení, že už nikdo nic číst nebude a začneme si o přečtených větách povídat. Koho co oslovilo a proč ho to oslovilo. Takhle čteme Bibli už 30 let, co se scházíme á 14 dní. Už jsme prorozjímali pěknou řádku biblických knih. Je to obohacující. (CL)

Respondent CL popisuje, jak postupují při čtení Písma v manželském společenství. Skupina lidí, důvěra, pestrost a pravidelnost představují příležitost, aby se stalo naslouchání Písmu inspirací.

Nicméně myslím, že Písmo i tak formuje, kolikrát se přistihnu, jak se modlím „Bože, díky, že nejsem tak tlustá jako tahle holka. Díky, že nejsem až tak hloupá jako tahle. Díky, že nežiju v Africe jako tahle.“ kdybych nečetla Písmo, asi by mi to přišlo jako hezká modlitba, takhle v sobě trochu rozpoznávám farizeje, a nutí mě to k zamyšlení a k soucitu. (BN)

Respondentka BN mluví o tom, jak má na ní čtení Písma reálný dopad. Tento dopad je svým způsobem podvědomý. Písmo na respondentku působí zpětně, vybaví si některou jeho pasáž, která je aktuální v dané situaci.

Kromě Písma respondenti hodnotí pozitivně i tradici:

Někdo mi kdysi říkal, že tradice může být něco jako sádra. Když je ruka zlomená, bylo by ji bez sádry hodně špatně, když už je zdravá, sádra by ji jen překážela. Nechci tím říct, že je tradice potřeba když je něco „nemocné“ nebo nedokonalé. Myslím si, že tradice je dobrý sluha a špatný pán. Líbí se mi spojení živá tradice. Protože člověk by podle mě měl ctít tradici svých předků a do svého života si ji aplikovat tak, aby mu ale neškodila. (BH)

Co se tradice týče - je pro mě důležitá v dost ohledech. Jako jeden z těch signifikantnějších bych vyzdvihla to, že v církvi vytváří jednotu! (...) A jelikož z ní spolu s Písmem vychází vlastně celé naše učení, tak mám jistotu, že se nemusím nějak zvlášť stresovat, jestli je to dobře nebo ne - prostě věřím, že ano. (BG)

Zatímco při kladném hodnocení Písma respondenti uváděli své vlastní pozitivní příběhy a zkušenosti, při pozitivním hodnocení tradice jako celku respondenti zmiňují spíše inspirativní myšlenky, které pochytili od druhých lidí. Jako důležité ovšem zůstává, aby Tradice a Písma nevedli k nezdravému rigidismu a svázání:

Tradic a Písma si velmi vážím, ale myslím, že bychom asi při jejich dodržování měli mít na paměti, že hlavní je láska k Bohu, bližním a sobě, a tradice tu jsou pro nás, ne my pro tradice. (BN)

4.3.3 Shrnutí

Když respondenti popisují svůj kontakt s tradicí církve (kam v této kapitole zahrnuji především tradiční formy zbožnosti, liturgii, různé církevní předpisy, ale také třeba Písmo), jako hlavní téma se otevírá napětí mezi srozumitelností a nesrozumitelností. Respondenti přidávají i další obtíže, které při kontaktu s tradicí církve vyvstávají, stejně jako pozitiva, která nacházejí. V odpovědích téměř nezaznívá odsuzující nebo vyložené despektivní postoj, spíše lze vysledovat určitou lítost nebo smutek nad tím, že ne vždy je potenciál církve naplněn kvůli některým překážkám. Zároveň je tradice namnoze inspirací tam, kde je srozumitelná.

4.4 Praktické fungování církve

Ve výzkumu se objevuje také téma obecného fungování církve na lokální i globální úrovni. Respondenti téma otevírají jak v kontextu vlastních zkušeností, které jsou namnoze negativní, tak v kontextu obecného přemýšlení nad církví a její budoucností. Téma lze rozdělit do přemýšlení o poslání církve v abstraktnější rovině a do více konkrétních nápadů týkajících se převážně církevních struktur.

4.4.1 Poslání církve

Respondenti většinou mají hrubé představy o tom, jakou církví by církev přibližně měla mít.

Církev by v Kristu měla být v ideálním případě tou nejživější. (CN)

Na naší farnosti mě trápí její bunkrovitost, úzkoprsost, zahledění do sebe. Chci stále znovu otevírat zabeďněná okna a přitom respektovat potřeby lidí uvnitř bunkru.” (AX)

Zároveň mi to vrátilo do hlavy otázku, jaká by měla být církev v dnešní době... nedávno jsme to v rámci synody řešili na spolču... aby zůstala beze změny podstata víry, ale byla moderní, ne zastaralá. Už nějakou dobu o tom přemýšlím a občas diskutuju s kamarády... (AL)

V naší farnosti nebylo zvykem, aby se kdy kdo na něco ptal maličkých. Opět rezervy: nechat mluvit i ty, kteří nikdy nebyli tázáni. Tázat se jich. Povzbuzovat je. Brát jejich pohled vážně. Pokusit se o dialog. (Babičky, mládež, husiti, chudí, jinak sexuálně orientovaní, nízkoprahová společnost..) (CJ)

Nemůžu si pomoci, ale vždycky se stejně dostanu k závěru, že pravda samotná nestačí. Je potřeba láska, pozornost, pochopení. Snažit se koukat pohledem druhého. Přijímat druhého a přitom rozlišovat mezi dobrem a zlem. Ale nemít člověka jako nepřítele. (AH)

Respondenti se ve svých představách o církvi velmi shodují. Když o svých představách mluví, jedná se často o poměrně obecné pojmy, které hodně odkazují k mezilidským vztahům. Církev by měla být podle respondentů plná lásky, živá, s pochopením. Zároveň by měla respektovat, že lidé v církvi mají různé potřeby a očekávání a měla by jim vycházet vstříc. Vícekrát se objevuje požadavek, aby církev nebyla zastaralá. Ve výpovědích se častěji objevuje, že jejich zkušenost se neshoduje s ideálem, který očekávají. Přinášejí inspirace, jakým způsobem by mohlo dojít ke zlepšení. Jednou z ní je téma chyb:

(...) Protože myslím, že i my křesťané (laici, kněží, biskupové, řeholníci...) církev často bereme mnohem dogmatictěji než ona sama je, a na rozdíl od nevěřícího světa (který má haldu svých zase jiných chyb) se podle mě často víc bojíme dělat chyby. Což je velká škoda. (AV)

(...) obava vystoupit z mantinelů, abychom si nezahlavili, nepřišli do řeči, neudělali něco špatně. Za svou osobu to myslím umím (radši něco zkažit, než neudělat nic), jak to ale udělat jako církev – například abychom se dovedli potkávat s rozvedenými a nezneplatněnými, s lidmi „jiných kategorií“ a jinak nakažlivými. (CJ)

je tady určitý odpor k dekonstrukci víry, k pochybnostem, k jakémukoliv kreativnímu řešení, k obnově církve. (CN)

Respondenti mají dojem, že se církev bojí dělat chyby, které ale při tom patří k přirozenému vývoji. Strach z chyb podle respondentů církev paralyzuje, což znemožňuje kráčet kupředu. Jako jedna z příčin je zmíněna dogmaticnost církve. Zdá se, že pobídka k odvaze dělat chyby míří spíše ke strukturám církve.

V naší farnosti se mi nelíbí, že se běžní lidé moc neangažují ve farních aktivitách mimo nedělní mše. Příležitostně se jich účastní, pokud jsou důkladně pozvaní. Většina farních věcí leží kromě našeho otce na několika aktivních lidech, ale většina vůbec nepomáhá.” (BA)

Přála bych si, abychom mi lidé ve farnosti, církvi nebrali mši jako nějaké divadlo, kde stačí zaplatit dobrovolné vstupné. A to je veškerá naše aktivita, že přihodíme nějaké drobné do sbírky? (CI)

Další respondenti zmiňují jako prostředek pro zlepšení situace uvnitř církve, aby lépe odpovídala svému ideálu, větší aktivní zapojení věřících.

4.4.2 Církevní struktury

Respondenti v souvislosti s církví mluví o zkušenostech s konkrétními představiteli a s konkrétními mechanismy a strukturami.

Myslím si, že řeč je o fungování církve, o přijímání závazných stanovisek. Hierarchie církve se změnou přístupu nezmění – já aspoň doufám. Závazná stanoviska může vydávat jen kompetentní orgán a tím není obecný lid. Nepřeji si, aby se o morálních otázkách (rozvody, potraty, zneplatňování manželství, přijímání eucharistie, kondomy atd. atd.) rozhodovalo referendem. (...) Hlasy věřících by neměly být shromažďovány jen jako názory. Nejde jen o shromažďování názorů. Myslím, že podstatou nastoleného procesu je fakt, že Duch sv. nepůsobí jen v osobách zasvěcených, ale také v „prostém lidu“, proto by se mělo naslouchat i „prostému lidu“. Resp. Duchu svatému všude, kde působí. A Duch vane, kde chce. Možná tohle vypadá jako protiřečení proti bodu prvnímu, ale myslím si, že si to neprotiřečí. Slyšet a brát vážně hlas lidu, to ano, ale poslední rozhodovací pravomoc lidu nedávat. (CL)

Respondent CL vnímá velikou důležitost konzultace hlasu celého Božího lidu a zdůrazňuje, že Duch svatý může promluvit skrz kohokoliv. To pro něj ovšem neznamená, že by měl mít Boží lid jako celek také rozhodovací pravomoc. Zvláště v otázkách morální by podle něj měla rozhodovací pravomoc zůstat u hierarchie. Do protikladu lze postavit jiné výpovědi:

(...)ale asi dělá církev něco špatně, když rozhodování v řadách těch s „dostatečnými prostředky“ probíhá pomalu, komplikovaně, jako v politické instituci a jen stěží se zbavuje „zákonictví (CN)

Další respondentka mluví o tom, že rozhodovací mechanismy, jak jsou v církvi nastavené teď, nejsou efektivní a příliš se svými neduhy podobají politické instituci.

Respondenti nadále mluví negativně, uvedu tři příklady za ostatní:

Dlouhodobě vnímám nedostatek času a porozumění našich biskupů pro kněze. Ti k nám přicházejí jako mladí do první své farnosti a nemyslím, že by měli shora podporu, natož aby pocítili otcovský vztah. Některým to chybí, někteří s tím už ani nepočítají a říkají, že biskup má tolik práce, že nemá kdy být posilou, zázemím. (CJ)

Respondent mluví o vztahu biskupů ke kněžím. Má pocit (zajímavé by bylo zjišťovat, z čeho tento pocit pramení), že není nastaven ideálně a biskup své postavení a poslání nezvládá. Jedná se tedy o nezvládnutí profesních vztahů uvnitř struktur.

Nebojíme se poukazovat na věci, které nejsou správně otevřené. Nabízíme i řešení. Je to cesta trnitá.. Momentálně čelíme téměř šikaně: Těšíme se z toho, když máme aspoň dovoleno akci uspořádat. Podařilo se nám zorganizovat kurz Alfa s knězem z jiné farnosti. Tehdy jsme pocítili sílu Ducha svatého. Nyní se bojíme, abychom mohli předávat Betlémské světlo na Štědrý den. Loni přišlo asi 80 lidí většinou rodiny s dětmi. Pan farář nám řekl, že to není přínosné. Nevěřící ho nezajímají, snad jenom ti pokřtění, a na ty čeká každou neděli ve zpovědnici. (CM)

Respondent mluví o jednání kněze z pozice síly. Kněz v jeho výpovědi není schopen spolupráce a dokonce se snaží překazit i to, co dělá respondent z dobré vůle. Nezdravý postoj kněz nezaujímá pouze ke svým farníkům v kostele, ale také vůči všem nepokřtěným, o které se vůbec nezajímá.

Mám prostě pocit beznaděje, že takhle je církev špatně, ale vlastně nevím, jaký je ten nový způsob, kterým by to šlo lépe. Tahle církev nese neuvěřitelný množství bolesti a „onomu učedníku“ může ničit život a nenávratně pochroumat jeho vztah s Bohem. Kromě mého stěžování výše; indoktrinace dětí, hodně u dívek; žena jako odpouštějící trpitelka; překroucení tělesnosti a sexuality jako něčeho špatného, i když to z principu křesťanské víry je hloupost. (CN)

Další respondentka je velmi kritická a viní církev z toho, že manipuluje s lidmi, a že jim i může ničit životy. Zdá se přitom, že se nejedná jen o excesy jednotlivců, ale že má církev toto zabudované ve své charakteristice obecně. Silné je téma žen a dívek a otázek v oblasti sexuální morálky.

4.4.3 Shrnutí

Zdá se, že respondentům na církvi záleží, zároveň se vůči ní nebojí být kritičtí. Sami aktivně popisují, jaká by církev především měla být. Zaznívají apely na mezilidské vztahy a nezastaralost. Realita ale často pokulhává za ideálem, kteří respondenti mají. Často se opakuje strach z dělání chyb jako důvod, proč se církev neposouvá k lepšímu. Zároveň respondenti popisují své negativní zkušenosti s představiteli a strukturami církve. Zaznívají témata zneužívání moci, nezvládání vztahů, arogance, šikany. To, že není církev ideální, není chybou jen jednotlivců, ale také nějakým způsobem celku.

4.5 Rozlišování, povolání, změna

Mezi respondenty se zejména, ale nejen v souvislosti s posledním dnem domácí duchovní obnovy objevují témata rozlišování, rozhodování, povolání, změny a obrácení, přičemž zmiňují některé aspekty, které jsou pro dobré rozlišení potřebné.

Když jsem byla loni na rok v XY²⁹⁷, tak to bylo samozřejmě jiné - tam jsem byla přímo v centru dění, snažili jsme se tam slolečně nějak rozpoznávat, co je Boží vůle a jak Mu nejlíp sloužit a nemyslím si, že by se někdo bál říct svůj názor... (AT)

Je dobré mít kolem sebe rodinu, přátele, kteří ti pomohou tu tíhu změny nést. A i kdyby tu nebyly, nebo bys to prostě musel zvládnout sám, tak se neboj, nikdy na to nejsi sám. NEBOJ SE! (CI)

²⁹⁷ XY - pastorační projekt, který zde anonymizuji

Respondenti často mluví o obecných pravidlech nebo poučkách, jejichž platnost ale většinou dokazují vlastními zkušenostmi. Jedním aspektem pro dobré rozlišování je pro respondenty společenství, nebo přítomnost dalších lidí, aby respondenti nebyli na rozlišování sami. U respondentky CI se objevuje téma osobního Boha, který bude člověku nablízku, i když nikdo jiný nebude.

Rozlišování a vydávání se do budoucnosti s sebou nese také strachy:

Mívám strach z toho, že by ode mě mohl Hospodin žádat něco, co nechci nebo z čeho mám strach. Pak jsem si (opět) uvědomila, že se Hospodina nemusím bát, a ať si klidně mluví, že Jeho poslechnout je to nejlepší, co můžu udělat. Nicméně při takových modlitbách mám strach z toho, že uslyším spíš sebe - svoji minulost, svoje strachy a zranění. Nicméně kdo chce žít s Bohem musí riskovat. (AE)

Respondentka AE mívá strach, že po ní bude Bůh chtít něco, co ona sama chtít nebude, anebo že hlas Boží zamění za svoje emoce, zranění a minulost. Takové výpovědi nelzeneme opět vícekrát:

Problém vidím v tom, že se obtížně rozeznává, co je z vanutí Ducha a co je pouhé přání lidí. G. J. César: „Přání otcem myšlenky“ neboli „Lidé rádi uvěří tomu, čemu uvěřit chtějí.“ Vidím často, jak snadno si člověk zdůvodní něco, co není správné. Velký nástroj vidím v modlitbě za rozlišování. (CL)

Pohled od budoucnosti ve mě vždy vyvolává pocit nejistoty, ale když si vzpomenu na Boží lásku a věrnost, tak se vlastně cítím docela bezpečně a jistě, protože věřím, že mě Bůh povede tou nejlepší cestou. (CF)

Respondent CF se přes nejistoty vrací k jistotě, že Bůh ho povede. Důležité je pro něj rozpomínání se na Boží lásku.

Kromě strachů, obtíží a nutných podmínek pro dobré rozlišování, se v odpovědích objevují také více či méně konkrétní způsoby a metody, jakými respondenti rozlišování provozují.

Takže pokud se člověk upřímně v každé vteřině života znova a znova odevzdává Bohu a Jeho vůli, pak nemusí mít strach, že by mu ji Bůh včas nesdělil. (AT)

Duch sv. k nám nepřichází v nějaké bouři, vichru, ale v klidném vánku. Musíme být pozorní a vnitřně ztišení, abychom si všimli, že On nám chce něco říct. I nebeský Otec a Ježíš řeší problémové věci v tichosti (nebouří, nevyčítají, ...). (CK)

Tento člověk se modlí, v modlitbě svěřuje Bohu každý svůj krok, každé své rozhodnutí. Jednoho takého borce znám, je to trvalý jáhen a jak říká mamka všechny jeho kroky jsou promodlené a jisté. (CF)

Jako základní postup se objevuje v naprosté většině nějaký způsob modlitby, naslouchání Božímu vedení, nebo odevzdání se do Boží vůle. Jakým konkrétním způsobem se tak děje, již ovšem respondenti nezmiňují. Další respondenti pak sdílí konkrétnější postupy.

Rozlišovat mezi dvěma i více hlasy v mysli je každodenní výzva... Ptám se, jak by asi to řešil Ježíš? Je to na úkor někoho? Ne vždy má situace jasné řešení, někdy dobré řešení v současnosti může být špatným pro budoucnost, i naopak. (CD)

A přijde mi, že se člověk často rozhoduje skokem do prázdna. Protože je plno pro i proti. A jen doufá, že ať se rozhodne dobře nebo špatně, Bůh tam bude stejně. A prosí uz dopředu o odpuštění a o pomoc. Nedávno jsem si uvědomila, že Panna Maria byla bez hříchu, což ale neznamená, že by nedělala chyby. Snažím se Hospodinu odevzdávat své chyby i svoje úspěchy a nechat svět v Jeho rukou. A je to pro mě sakra (sacra?) těžké.” (CE)

Musím přiznat, že je pro mě někdy obtížné uchopit slovo „volaný“. Je to spojené s verbálním pozváním a já artikulovaný hlas neslyším. Cítím ale touhu, cítím se být tažený, nebo možná jak jsem zmínil, uchvácený a to velmi často k vykročení dál. Cítím se být volaný k tomu žít naplno a jít si pro to co mě čeká k lidem kolem.” (AD)

Už tolikrát jsem skutečně slyšela Boží volání - a znova zopakuju to, co už jsem sem, myslím, před pár dny psala: Jsem si jistá, že mě Pán zná natolik dokonale, že ví, jak hlasitě musí volat, abych ho slyšela. (CB)

Takže nyní, když mám možnost změny, vzpomenu si na předchozí případy a občas se opravdu ke změně odhodlám. Vždy ale s opravdu pevnou vírou v to, že to tak Bůh chce. V těžkých situacích, rozhodování a nejistotách se často modlím novému odevzdanosti a naučila jsem se svěřovat Bohu každý den s důvěrou, že on se o vše postará. A zatím se to vyplatilo! (CC)

Respondenti sdílí své vlastní ozkoušené metody rozlišování, které jsou rozmanité. Dá se ale vysledovat, že většinou hraje roli opět rozpominání se na předchozí zkušenost. Zdá se, že rozhodování a rozlišování není pro respondenty výjimečnou záležitostí, ale že s ní mají bohaté zkušenosti.

5. Syntéza a impulsy pro pastorální teologii

V této závěrečné kapitole se pokusím o syntézu předchozích kapitol a o formulování impulsů, které mohou být nosné pro pastorační působení církve stran synodálního životního stylu. Jestliže jsem se v prvních třech kapitolách snažil dojít k ideálu tohoto synodálního životního stylu, a jestliže jsem ve čtvrté kapitole konfrontoval tento ideál s realitou určitého vzorku věřících v české církvi, chtěl bych nyní porovnat ideál představený ve třetí kapitole s realitou, která se ukázala ve výzkumu ve čtvrté kapitole, navrhnout řešení, jak podpořit ta místa, kde si je realita s ideálem již blízká, a jak naopak uchopit ty oblasti, kde je mezi ideálem a realitou napětí. Syntézou třetí a čtvrté kapitoly tak vykristalizovalo pět hlavních témat: (1) Sebevědomí Božích dětí, (2) překonat metlu klerikalismu, (3) svět je dobrý, (4) jazyk a srozumitelnost, (5) rozlišování.

Jsem si vědom toho, že v diplomové práci nemůžu kvalifikovaně nabízet vlastní pastorační řešení, proto prosím, aby byly tyto vnímány jako určité návrhy k diskuzi nebo črty mého uvažování bez jakéhokoliv nároku na absolutizování. Jako klíčový přínos této kapitoly vnímám ve vytipování jednotlivých oblastí, které mohou být poté dále uchopeny a zpracovány. Styl této kapitoly místy vědomě přechází do esejistického žánru, domnívám se, že to tak lépe odpovídá kontextu pastorální teologie, kterou by mi nepřišlo správné vnímat čistě a tvrdě analyticky. U každého tématu nejdříve provedu předdeslané srovnání praktické a teoretické části s vyvozením důsledků a teologickým podpořením, následně ilustrativně připojím pár příkladů, jak by šlo téma dál rozvíjet v pastoraci. Důležité zůstává vědomí, že konverze k synodálnímu životnímu stylu se musí dít jak na úrovni jednotlivců, tak na úrovni strukturální. Impulsy by tedy měly být vnímány v této obojí perspektivě.

5.1 Sebevědomí Božích dětí

Jedním z nejčastějších motivů při tom, když respondenti mluvili o svém duchovním životě, byl pocit nedostatečnosti, opakovaného selhávání, nebo dokonce latentního pocitu viny a sebeobviňování. Přijde mi užitečné postavit zmíněné pocity do kontrastu s prvním stavebním kamenem synodálního životního stylu ze třetí kapitoly, kterým je slavení a otevřenost k modlitbě. Jestliže vstup do synodálního životního stylu vede přes kontakt s Bohem a Duchem svatým, představuje problém, pokud má člověk pocit, že takového kontaktu není schopen. Stejně tak budou nezdravé pocity nedostatečnosti a viny

představovat problém v uplatňování svého podílu na královském kněžství, v odvážném naslouchání vlastnímu srdci a ve víře ve vlastní *sensus fidei*.

Nebezpečné může být dojem, kterého nabyt například respondent AB. Ten popisuje, že sám je sice kontaktu s Bohem schopen jen omezeně, ale ostatní jsou v tom jistě lepší. Takový dojem pak snadno povede k tomu, že rozhodování a odpovědnost v církevní komunitě bude logicky přenechávat takovým představitelům, kteří jsou podle něj na vyšší úrovni duchovního života a sebe postaví do ústraní. To vytváří živnou půdu i například pro klerikalismus. Budování sebevědomí Božích dětí, nositelů královského kněžství a *sensus fidei* vidím proto jako velikou a nezbytnou výzvu pro pastorální teologii stran budování synodálního životního stylu.

V mnou provedeném kvalitativním výzkumu se podařilo vysledovat i některé příčiny pocitů nedostatečnosti a selhání při modlitbě. Vedle přetížení, únavy a nedostatku času významně zaznívalo také to, že respondenti nedokázali dostát nárokům, které sami na sebe kladli. Z toho logicky pramenil pocit frustrace. Pro pastorální teologii zde vyvstávají zajímavé otázky: Kdo může za to, že mají respondenti tendenci klást na sebe vyšší nároky, než je pro ně možné zvládnout? A proč nejsou schopni nárokům dostát? Je to jejich hříchy a prostým selháváním, nebo se jedná o důsledek dlouhodobého tlaku ze strany církevních autorit? Co má být naším cílem - působit na respondenty tak, aby nárokům bylo možné dostát, nebo naopak provést revizi jejich podvědomých nároků, aby lépe odpovídali jejich situaci?

A jak naopak využít a lépe pracovat s pozitivními zkušenostmi respondentů, které také zaznívají, ale které jsou možná ne vždy reflexí dostatečně uchopeny, aby si věřící mohli pojmenovat, že zkušenosti s Bohem skutečně mají, a že jsou tedy kontaktu s Bohem schopni?

A jak vyvážit pastorační přístup k jednotlivcům i celým skupinám, aby na jednu stranu sebevědomě přistupovali k modlitbě a k možnosti se setkat s Duchem svatým, ale aby nadruhou stranu toto sebevědomí nevedlo k apokalyptickým vizím jednotlivců, kteří vlastní duchovní prožitky vnímají za absolutní normu?

Jednou z možností, jak podpořit sebevědomí Božích dětí u věřících, vnímám v kvalitním duchovním doprovázení, které se nesoustředí na poučování doprovázených, ale naopak na jejich zkompetentňování. Zároveň se mi zdá jako nutné, aby duchovní doprovázející, ale také duchovní vůdci různých křesťanských společenství byli vzděláni v oblasti duchovního života, aby mohli nabízet konkrétní metody a druhy modlitby

(např. imaginativní modlitbu, kontemplativní modlitbu, examen, lectio divina atp.), a aby v duchovním životě doprovázeli jednotlivce i celá společenství prakticky a pravdivě.

Na úrovni strukturálního fungování církve by dle mého názoru určit pomohlo, kdyby se nauka o *sensus fidei* všech pokřtěných promítla i do úplně běžných rozhodovacích mechanismů i na úrovni farností, k čemuž můžou dobře sloužit (a namnoze slouží) například pastorační rady.

Budování zdravého sebevědomí Božích dětí pomůže vrůstání do synodálního životního stylu.

5.2 Překonat metlu klerikalismu

„*Překonejte metlu klerikalismu*,“²⁹⁸ píše se ve Vademecu k synodě o synodalitě. A o překonání klerikalismu půjde také v této podkapitole. V analýze kvalitativního výzkumu jsem ukázal některé výpovědi věřících, kteří popisovali své zkušenosti z místních církví. Namnoze to byly zkušenosti, které více či méně ukazovaly na to, že klerikalismus je v našich společenstvích stále zakořeněn. A když ne klerikalismus, pak alespoň určitý druh pochybného nakládání s mocí. Rád bych proto postavil výpovědi respondentů do kontrastu s ideálem synodálního životního stylu „synodální nakládání s mocí“. Jistě mi bude komplikovat situaci fakt, že jsem ani při formulování tohoto základního stavebního kamene synodálního životního stylu ve třetí kapitole nedospěl k jasným závěrům, co synodální nakládání s mocí přesně je. Přesto se domnívám, že lze mnohé pojmenovat alespoň v základních orientačních konturách. Těžko totiž církev bude vrůstat do synodálního životního stylu, když bude nereflektovaně přežívat ve vztazích, kde bují klerikalismus. Impuls pastorální teologii vidím v odhalení všech odstínů klerikalismu, které v pastoraci zůstávají přítomné.

Jak tyto odstíny klerikalismu odhalovat? V kontextu běžného pastoračního působení mi přijde naprosto zásadní vytváření příhodných podmínek pro zpětnou vazbu. Jak zajistit, aby se člověk ve vůdčím postavení dostával ke konstruktivní kritice a reflexi jeho působení? Ježíš v Janově evangeliu říká Židům, kteří v něho uvěřili, že poznání pravdy je učiní svobodnými.²⁹⁹ Nastavení takových podmínek, aby církev formovala své členy v poskytování i přijímání zpětné vazby lze vnímat jako službu tomuto Ježíšovu přání. Pronikání do pravdy je v tomto kontextu také aktem spirituálním.

²⁹⁸ Vademecum k synodě o synodalitě, s. 14

²⁹⁹ Srov. J 8,32

Pochopitelně by na tomto místě bylo možné nabízet konkrétní případy z praxe, kde by bylo možné vysledovat stopy klerikalismu. Ryze konkrétní obrysy nabízí například článek Jeana Pierra Rocheho *Přestaňte mi říkat otče!*³⁰⁰, ve kterém otevírá otázku oslovování v církvi.³⁰¹ Titulování a oslovování má také performativní charakter a to, jak se dva lidé oslovují, může ovlivnit také role a přítomnost převahy nebo moci v jejich vztahu. Jistě se k dalšímu promýšlení hodí pasáž z evangelia, kde Ježíš vybízí učedníky, aby nikomu neříkali otče.³⁰² Co to znamená pro naše nakládání s postavením a s mocí?

Odhalování a odstraňování různých forem klerikalismu má pochopitelně svůj strukturální rozměr. Jedním z mnoha těchto rozměrů je například postavení a jmenování vedoucích jednotlivých farních společenství. Kdo má o jmenování rozhodovat? Je to biskup, který tak má přehled nad celou svojí diecézí? A jakou roli by mělo mít samo dané společenství? Zdá se mi, že nutnost přítomnosti určitých vedoucích pozic v jakékoliv organizaci nelze příliš zpochybnit. Otázka ovšem je, kdo a jakým způsobem by do nich měl být dosazován, a jak či zda by mohl být odvolán. Objevující se argumenty, že by věřící neměli mít právo si své kněze ve farnosti volit, aby si nevolili někoho, kdo bude konformní s jejich očekáváním, mi přijdou ne příliš silné³⁰³ Podobně absurdní by mi přišlo, kdyby například ústředí Junáka nominovalo do jednotlivých skautských oddílů své externí prověřené hlavní vedoucí, protože by se bálo, že jinak se oddíly budu odklánět od skautských ideálů a budou si je vykládat moc rozvolněně. Nabídnuté přirovnání může samozřejmě pokulhávat, ale podstata je myslím jasná. Jakási skepse a hermeneutika podezření, s jakou by se mohlo dívat na věřící ve farnostech, vůbec neodpovídá ideji královského kněžství všech pokřtěných. Naopak se ozývá ono rozdělení na církve učící a slyšící, jak jsem o ní pojednával dříve. Z kvalitativního výzkumu navíc vyplývá, že očekávání respondentů od církve nejsou nijak rebelující, ale naopak.

Důraz musí být položen také na formaci ke kněžství a vůbec na přípravu těch, kteří v církvi mají být držiteli jakékoliv moci. Když Ježíš svěruje Petrovi moc, doptává se ho

³⁰⁰ ROCHE, Jean Pierre. *Přestaňte mi říkat otče.* (8.4.2019) Christnet [2022-05-05]. <http://www.christnet.eu/clanky/6215/prestante_mi_rikat_otce.url>.

³⁰¹ Podobně také srov. MICKENS, Robert. *Jak vážně to papež František myslí s vymýcením klerikalismu?* (23.10.2018) Christnet [2022-05-05]. <https://www.christnet.eu/clanky/6136/jak_vazne_to_papez_frantisek_mysli_s_vymyacenim_klerikalismu.url>.

³⁰² Srov. Mt 23,9

³⁰³ Srov. např. BALÍK, Jan. *Věřící mají mít spoluúčast na platech kněží.* (18.5.2021) Ecclesia Podcast. [2022-05-05]. <https://www.youtube.com/watch?v=O1m-eDWEL_Q>.

nejdříve na jeho způsobilost.³⁰⁴ Jaké mají mít kompetence ti, kteří se připravují na to mít v církvi moc? Jakým způsobem k těmto kompetencím ve formačních zařízeních dochází?

Odhalit a vymýtit veškeré formy i pozůstatky klerikalismu, to je nezbytným krokem pro osvojení si synodálního životního stylu.

5.3 Svět je dobrý!

Je svět odrazem Boží přítomnosti, je krásný a dobrý a inspirující, nebo je zakalený hříchem a ovládaný d'áblem a cílem křesťana je se před ním bránit? A jaká je pozice křesťana v dialogu se světem? Z kvalitativního výzkumu vychází, že se respondenti vidí nejčastěji v pozici, která má světu posloužit nebo která má napomoci jeho obrácení. V křesťanské tradici je možné vysledovat, že obojí přístup má své místo a opodstatnění. Obezřetný přístup ke světu, který je zkažený a obsahuje sklon k herezím, můžeme vysledovat třeba u Tertuliána. Optimistický pohled na svět, který je dobrý a obsahuje semena Pravdy, lze nalézt naproti tomu například u Justina. Troufnu si tvrdit, že (jak jsem již naznačil v předchozích kapitolách) pro synodální životní styl je příhodnější model Justinovského chápání světa. Jestliže z kvalitativního výzkumu vyplývá příklon respondentů spíše k Tertuliánovskému vidění, přijde mi jako logická výzva pastorální teologii, aby hledala způsoby, jak představit svět jako dobrý.

Zajímavé je také porovnání vnímání dialogu, jak ho vnímají respondenti, a jak jsem popsal jeho ideál v kapitole o základních stavebních kamenech synodálního stylu. Respondenti vnímají dialog a kontakt se světem spíše jako prostředek pro to, aby zjistili potřeby světa, a mohli mu tak lépe posloužit, nebo jako prostředek pro to, aby se světem navázali kontakt a mohli ho poté lépe evangelizovat. Zdá se mi tedy, že postoj respondentů přesně koresponduje s dialogem, jak ho můžeme najít u Jana Pavla II., a jak jsem ho představil právě ve třetí kapitole.³⁰⁵ Pastorální teologii by tedy mohlo zajímat, jak podpořit vnímání dialogu, jak ho popisuje papež František, tedy jako prostor vzájemného obohacení.

³⁰⁴ Srov. J 21, 15-18

³⁰⁵ Papež JAN PAVEL II. *Reconciliatio in paenitentia*, 25: „*Církev totiž užívá metody dialogu, aby účinněji přivedla lidi - jak ty, kteří se křtem a vyznáním víry hlásí za členy křesťanské obce, tak ty, kteří stojí mimo ni - k obrácení a pokání.*”

Další zajímavé porovnání se nabízí v otázce evangelizace. Evangelizace jako primární cíl synodality je často zdůraňovaným tématem.³⁰⁶ Z výzkumu se však zdá, že vědomí vlastního poslání evangelizovat mají respondenti hluboce vryto ve svém DNA. Otázka pro pastorální teologii by tak mohlo být rozvíjení otázky, co to konkrétně v praxi může znamenat.

Toto obecné nasměrování může mít opět pochopitelně spoustu konkrétních vyústění v praxi. Zajímavé může být například rozvíjet v praxi tradici „pokřesťanštění“ zvyků okolního světa, jako tomu bylo například v průběhu iroskotské mise, kde se mimo jiné misionářům podařilo svastiku, která představovala Boha Slunce, transformovat dosymboliky Kristova Kříže, který září jako slunce, nebo jako tomu bylo v mnoha dalších případech od tradice slavení Vánoc až po přejímání oslavných hymnů či světských melodií pro sakrální písně. Zkrátka nalézat v okolním světě semena pravdy a umět je uchopovat.

Dalším konkrétním tématem může být formace k zakoušení pestrosti jako k pozitivnímu fenoménu. Vidět pravdu i společenství spíše jako harmonii, než uniformitu. Pro synodální životní styl je nezbytné, aby byl svět ve své pestrobarevnosti chápán jako dobrý, i když jistě s obezřetností, že ne vše je nutně plodem království.³⁰⁷

Dalším tématem může být pěstování vztahu k Bohu ne jako hájení pozic, ale jako otevřenost pravdě. Vzorem může být Eliášův souboj s Baalovými proroky. Eliáš nepřesvědčil nikoho argumenty, ale věřil, že když se dá prostor Pravdě, aby se projevila, projeví se jeho Bůh.³⁰⁸ Pěstovat vztah se světem v jeho pestrosti může znamenat také podpoření a potvrzení hodnoty inkluzivního snažení uvnitř církve nebo nalézání sebe ve všeobecném sourozenectví lidské rodiny, jak nám v tom může být inspirací encyklika *Fratelli tutti*, ale také svým způsobem v sourozenectví s celou planetou, jak o něm můžeme číst třeba u Thomase Berryho.³⁰⁹

Na strukturální úrovni by dle mého názoru mohlo pomoci na některých místech opustit hermeneutiku podezření vůči společnosti, která jako by čekala, aby mohla církvi zasadit ránu kdykoliv může.

Optimistický přístup ke světu usnadní vrůstání do synodálního životního stylu.

³⁰⁶ Srov. např.: MTK: Synodalita v životě a poslání církve, 53: „Synodalita je v církvi prožívána ve službě misii. *Ecclesia peregrinans natura sua missionaria est [Putující církev je svou vlastní povahou misijní], a existuje proto, aby evangelizovala*”

³⁰⁷ Srov. EG 51

³⁰⁸ Srov. 1Kr 18

³⁰⁹ Srov. BERRY, Thomas. *Velké dílo*. Olomouc: Malvern, 2021

5.4 Jazyk a srozumitelnost

V kapitole o základních kamenech synodálního životního stylu jsem mluvil o tom, že synodalita musí být postavena na Písmu a živé tradici církve. Z analýzy kvalitativního výzkumu ve čtvrté kapitole ovšem vychází jasné upozornění, že synodální životní styl může z tradice církve vycházet pouze v případě, že bude tradice srozumitelná a propojená s životem. Respondenti se do kontaktu s tradicí i Písmem dostávají často a principiálně ani jedno neztracují, naopak v nich vidí dobrý potenciál. Potýkají se ovšem také s nástrahami. A těmi jsou právě nesrozumitelnost a nepropojenost s jejich vlastním životem. Domnívám se, že větší srozumitelnost povede také k větší propojenosti s životem. Otázka srozumitelného jazyka, kterým se komunikuje nejen posvátno, ale také vlastní život a tradice, je tedy dalším důležitým impulsem pro pastorální teologii.

Jak komunikovat o Bohu a jaký k tomu zvolit jazyk, je otázka, která pro pastorální teologii musí být esenciálně důležitá. Pochopitelně to musí být jazyk, který je srozumitelný a živý, pochopitelně musí být zvěst stále znovu inkulturována do prostředí, ve kterém se lidé nacházejí. Ostatně o tom jsem psal v teoretické části. A tato potřeba vychází ze samé podstaty vtělení, kdy Bůh se stal člověkem, Slovo se stalo tělem, aby bylo výrazem komunikace Boha. Hledání použitelného a živého jazyka (který nemyslím teď jen čistě foneticky) tedy není ničím jiným, než hledáním samotného vtěleného Slova. Z podstaty Božího vtělení a víry v jeho Syna jako Slova, by mělo být vypovídání o něm možné. „*Je tedy nějaká možnost, jak tento jazyk osvobodit, jak narušit a aktualizovat jazyk stávající a přivést ho ke smyslům, které utvářejí naši zkušenost se světem?*“³¹⁰ ptá se ve své eseji Klára Krásenská a přivádí do české debaty přemýšlení Paula Ricoeura nebo feministické teoložky Sallie McFague. Myslím, že není nepatřičné klást dnes otázku: Rozumíme všichni tomu, co myslíme slovy *milost, hřích, spása, vykoupení, transsubstanciac*e, ale také *Boží vůle* nebo *Boží hlas*? Jak v katechezích, výuce náboženství nebo v kázání osvobodit obsahy, ke kterým daná slova odkazují, aby se naše mluvení o Bohu stalo mostem k němu, a ne překážkou na cestě za ním?

Srozumitelnost, která bude propojená s životem, to je také výzva pro pastorační praxi, která do jisté míry bude respektovat roztrhnutí opony v evangeliu o Ježíšově smrti.³¹¹ Ctirad Václav Pospíšil interpretuje tuto pasáž tak, že v autentickém křesťanství od té doby

³¹⁰ KRÁSENSKÁ, Klára. Lze oživit jazyk křesťanství? *Nezávislý evangelický měsíčník* 2021, roč. 32, č. 1, s. 4-5, s. 5

³¹¹ Srov. Mt 27, 51

padá rozdělení mezi profánním a sakrálním.³¹² Jak v pastorační praxi uchopit, že není duchovní život a ne-duchovní život, ale pouze jeden život? (A zároveň respektovat antropologické východisko člověka, které toto rozdělení ve svém prožívání života možná alespoň v něčem potřebuje.)

Pro respondenty vícekrát postrádá srozumitelnost také liturgické slavení. I zde můžeme vnímat impuls pro přemýšlení. Jak uzpůsobit gesta a symboly používané při liturgii, aby lépe odpovídaly vnímání člověka? A jak uvádět věřící do liturgického slavení, aby ho bylo možné prožívat jako setkání s Bohem?

Zdá se mi, že snaha o srozumitelnost má také strukturální rozměr. Jedním z nich je určitá transparentnost fungování. A může se jednat o transparentnost fungování narůzných úrovních: ve financích, ve volbě biskupa, ve volbě faráře nebo třeba vevyšetřování sexuálního zneužívání. V prostředí církevní víry se určitě věřící dostávají do kontaktu s věcmi, které jsou tajemství, a je potřeba je přijmout vírou. Bylo by ovšem zhoubné, kdyby se toto nastavení rozšířilo jako univerzální alibi pro vše, co je obtížně komunikovatelné. Domnívám se, že by větší transparentností vždy buduje vědomí, že ne všechny věci jsou tajemství, které je nutné přijmout vírou, ale že je možné problémy otevřeně pojmenovávat a diskutovat o nich. Opět to má dokonce christologický rozměr, protože odvaha dopátrat se pravdy a ustát ji, je opět odvaha setkat se s Ježíšem, který o sobě říká, že je Pravda.³¹³

Na globální úrovni vidím ještě jeden důležitý impuls spojený se srozumitelností a propojeností s jazykem. Ježíš mluvil k lidem v podobenstvích. Mluvil v příbězích, což odpovídalo běžnému předávání poselství té doby. Mluvil v obrazech, které byly posluchačům známé. Je pro mě otázkou, jestli to neklade výzvu pro teologii a tím pádem i následnou katechezi a jazyk pastorace. Neměla by se teologie dělat v jiném filosofickém kontextu, než scholastickém, který již není dnešním lidem blízký?³¹⁴ Nedopadá to tak, že nejdříve musíme lidi uvést do našeho myšlení a jazyka, a teprve potom jsou disponováni nám porozumět? Neexistuje cesta, jak to dělat jinak?

Jestliže se stane tradice srozumitelnější a více propojenou se životem, může se stát snáze oporou, na které bude postaven synodální životní styl.

³¹² Srov. POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel.*, s. 288

³¹³ Srov. J 14, 6

³¹⁴ Na tomto místě myslím na stále platnou instrukci z *Optatam totius* 16, kde se píše, že se mají bohoslovci v dogmatické teologii nechávat vést Tomášem Akvinským.

5.5 Rozlišování a změna

Když se podíváme na syntézu kapitol *Rozlišování* v teoretické části třetí kapitoly a v kvalitativním výzkumu, dojdeme vcelku k pozitivním závěrům. Respondenti s rozlišováním mají zkušenost, jsou o ní schopni mluvit a dokonce popsat konkrétní metody, jak v rozlišování postupují. Zároveň je pro ně důležitým bodem rozlišování vědomí Boží blízkosti a Božího vedení. Splňují tak vlastně oba póly rozlišování, které jsem zmínil ve třetí kapitole - odevzdanost do Božích rukou a konkrétní praktické metody rozlišování. Co se moc v odpovědích respondentů až na jednu výjimku neobjevuje, je rozlišování komunitní. Respondenti navíc často zmiňují, že se jako církev bojíme dělat chyby. Přitom v teoretické části jsem citoval papeže Františka, který chyby předpokládá jako přirozenou součást cesty vpřed. Jako výzvu pro pastorální teologii tak vnímám lepší uchopení téma komunitního rozlišování (i za cenu dělání chyb) a podpory rozlišování u jednotlivců.

Komunitní rozlišování v církevním životě jistě najdeme na různých úrovních. Vběžném chodu života opět můžeme zmínit pastorační rady, nejrůznější organizační týmy křesťanských akcí nebo pouhé přemýšlení nad budoucností malého společenství, které se ve farnosti schází. Na globální úrovni jsou pak komunitním rozlišováním nepochybně biskupské synody, činnost vatikánských dikasterií, ale také třeba pastorační výhledy jednotlivých diecézí. Ve všech těchto oblastech přitom může pastorální teologie promýšlet svůj příspěvek ve stejných intencích: Jak zajistit, aby se jakékoliv komunitní rozlišování neslo ve svobodě, ve které jsou chyby respektovány jako přirozená část cesty vpřed? Jak se nenechat svázat strachem, který nedovoluje vykročit odvážně vpřed? Jak všechny rady a řídicí orgány udržet efektivní, aby dobrou metodou práce mohly přinášet užitek, ale zároveň duchovní, aby se nestaly bezduchou a vyčerpávající úředničinou a pouhou demokracií, která postrádá napojení na Boha a snahu zaslechnout Boží pozvání?

V podpoře rozlišování u jednotlivců vidím pro pastorální teologii dvě důležitá témata. Z výpovědí respondentů vyplývá, že je pro jejich rozlišování klíčová zkušenost, kdy rozlišováním prošli již v minulosti, přičemž pocítili Boží vedení. Jako dobrá podpora schopnosti rozlišovat se tak může zdát například uvádění do praxe examen. (Mimochodem by bylo zajímavé přemýšlet o nějaké formě examen i na komunitní úrovni) Osvojení si pohledu do minulosti, ve kterém respondenti nevidí primárně své hříchy a selhání, ale naopak Boží působení, může přinášet odvahu do rozlišování vpřítomném okamžiku. Druhým podnětem pro pastorální teologii může být promýšlení, jak v katechezi rozlišit, že chyby, hříchy a nedokonalosti nejsou to samé. Zjištění, že

nepříjemný pocit nebo dokonce pocit viny nemusí vždy nutně znamenat, že člověk spáchal hřích, může vést k větší svobodě ke kreativě v životě.

Posledním impulsem stran rozlišování z mé strany na tomto místě bude impuls k výchově kněží. I podle *Ratio Fundamentalis* o výchově ke kněžství: „*Postupný vnitřní růst na formační cestě musí především směřovat k tomu, aby učinil z budoucího kněze „člověka rozlišování“*“³¹⁵ S podobným důrazem se mimochodem můžeme setkat také u Felixe Marii Davídka, kterému záleželo na tom, aby se z kněží stávali receptory, kteří by byli schopni jednat a řešit duchovní problémy s adekvátní výbavou bez nutnosti sestále doptávat a dohledávat v rubrikách.³¹⁶ Vychovat z kněží spíše lidi, kteří jsou schopni rozlišovat, než lidi, kteří jsou vycvičeni i za cenu nepříjemností dodržet přesně všechny předpisy, povede dle mého k tomu, že se církev stane místem, kde se bude více naslouchat Duchu svatému, tedy se stane církví, která bude více žít synodálním životním stylem.

³¹⁵ Kongregace pro klérus. *Dar kněžského povolání. Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis*. Praha: Sekretariát České Biskupské Konference, 2017, 43

³¹⁶ MIKEŠ, František. *Biskup Felix Maria Davídek, jeho multidisciplinární teologie a řád praxe*, IN: KARFÍKOVÁ, Lenka (ed.). *Život se tvoří z přítomné chvíle*. Centrum pro studium demokracie a kultury, 1998.

Závěr

S čím má tedy česká církev vyrazit do dalších let svého života? Jak jít společně v každodenním životě, aby si čím dál tím více osvojovala synodální životní styl, jenž je stálým požadavkem papeže Františka pro církev třetího tisíciletí?

Téma synodality se v průběhu psaní této diplomové práce stalo ještě aktuálnějším, než se na jeho začátku zdálo. Nebylo možné obsáhnout ho celé a nebylo možné reflektovat všechny aspekty, které by přinesly práci daleko větší dosah. Určitě by bylo zajímavé lépe reflektovat konkrétní prostředky synodality, které byly obsaženy v historii církve, a které jsou v ní obsaženy dnes. Jak fungovaly, jak nefungovaly, co udělat, aby se staly skutečným místem naslouchání Bohu? Určitě by bylo velmi přínosné analyzovat Plenární sněm katolické církve ze začátku tisíciletí, jež se stal prvním větším porevolučním setkáním české církve s ideou synodality, a jež přinesl velká očekávání, ale také namnoze zklamání a vystřízlivění. Čeho se v dalších pokusech o přinášení synodálního smýšlení do církve vyvarovat a z čeho by bylo možné se naopak inspirovat? V naší české církevní tradici by také bylo v kontextu synodality vhodné podívat se do podzemní církve zakomunismu, která v mnohém synodální prvky vykazovala, a která by se mohla stát inspirací překračující hranice našeho území. Propojení všech výše zmíněných i dalších aspektů by však dalece přesahovalo možnosti jedné diplomové práce. Přesto mám pocit, že směr, kterým jsem se vydal, mohl přinést zajímavé impulsy pro pastorační praxi každodenního života církve.

Mým cílem bylo definovat tzv. „synodální životní styl“, prozkoumat nakolik je věřícím vlastní a ve srovnání s ideálem formulovat impulsy pro pastorální teologii: na jaká témata se zaměřit, aby tento synodální životní styl mohl v církvi růst.

V první kapitole jsem představil pole synodality v globálním měřítku. Ukázal jsem, že se jedná o téma, které se dá uchopit z různých stran, a že je v akademickém i praktickém diskurzu z mnoha stran uchopeno. Klíčovým materiálem se pak pro mě stal přínos papeže Františka a logicky tak také dokumenty synody o synodalitě, kterou František vyhlásil. Ze stručného představení klíčových dokumentů jsem vytypoval některá teologická východiska, které jsem důkladněji rozvedl v druhé kapitole, a základní stavební kameny synodálního životního stylu, které jsem rozvedl v kapitole třetí. Věřím, že tím byla nasvětlena skutečnost, že synodální životní styl a synodalita není výmyslem posledních let ani strategickým konceptem pro lepší řízení a propagaci církve, ale že se jedná o životní styl, který má hluboké teologické kořeny a který je zakódován hluboce v DNA

křesťanství. Zároveň se snad podařilo ukázat, že se nemusí jednat o abstraktní pojem, pod kterým si nelze představit nic konkrétnějšího. Dospěl jsem k tomu, že základními kameny synodálního životního stylu jsou kontakt s Bohem a slavení, naslouchání nejrůznějším místům *loci theologici* a dialog s nimi, rozlišování, odvaha ke změně a synodální nakládání s autoritou.

Určitým plodem diplomové práce se pak stala domácí duchovní obnova na téma synodality, jenž se u příležitosti diecézní fáze synody o synodalitě rozšířila do více farností po celém Česku. Pro účely této práce ale posloužila především jako nástroj kvalitativního výzkumu, jehož výsledky jsem analyzoval ve čtvrté kapitole. Respondenti mluvili o reflexi vlastního duchovního života, o svém kontaktu s tradicí církve, o kontaktu se světem mimo církev, o praktickém fungování struktur církve nebo o jejich osobním prožívání rozlišování a odvaze ke změně.

Porovnání výpovědí respondentů z kvalitativního výzkumu a třetí kapitoly, v níž byly nastíněny základní stavební kameny synodálního životního stylu, přinesly některé impulsy pro pastorační praxi. Ty snad můžeme chápat jako nástin odpovědi na otázku, jakým způsobem jít dál v každodennosti české církve. Jedná se především o praktické promýšlení témat sebevědomí Božích dětí, odhalování a překonávání klerikalismus, pozitivního přístupu ke světu mimo církev, jazyk a srozumitelnost a konečně o rozlišování a změnu. I když se nejedná o průlomová a překvapivě objevná zjištění, domnívám se, že přesto dávají konkrétnější kontury tomu, když mluvíme o pozvání učít se synodálnímu životnímu stylu. Nakonec takový výsledek může být také pozváním k akci. Synodální životní styl si církev neosvojí tím, že o něm bude psát stále nové a objevné práce, ale tím, že se jím bude snažit žít. Nedořešenou, ačkoliv do značné míry kruciální otázkou, zůstává způsob nakládání s mocí v církvi, aby byla skutečně synodální.

Závěrem je třeba říci, že vzhledem k vývoji posledních let nemůže být tato práce ničím víc, než skicou v průběhu cesty. Pokud se ukáže brzy jako překonaná, bude to jediné dobře. Znamenalo by to totiž, že církev na společné cestě postoupila zase o kus dál.

Seznam použitých zkratek

atp.	A tak podobně
DV	Dei Verbum (In Dokumenty II. vatikánského koncilu)
EG	Evangelii gaudium
FT	Fratelli tutti
GeE	Gaudete et exultate
GS	Gaudium et Spes (In Dokumenty II. vatikánského koncilu)
ChV	Christus vivit
KKC	Katechismus katolické církve
LG	Lumen Gentium (In Dokumenty II. vatikánského koncilu)
LS	Laudato si
např.	Například
PO	Presbyterium ordinis (In Dokumenty II. vatikánského koncilu)
QA	Querida Amazonia
SC	Sacrosanctum Concilium (In Dokumenty II. vatikánského koncilu)
Srov.	Srovnej
s.	Strana
tzv.	Tak zvaně
tj.	To je
UR	Unitatis Reintegratio (In Dokumenty II. vatikánského koncilu)

Zkratky biblických knih jsou převzaty z ekumenického úzu. Stejně tak přímé citáty biblického textu se drží Českého ekumenického překladu.

Seznam literatury

Primární literatura:

Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih). Český ekumenický překlad. 12. (3. opravené) vydání. Praha: Česká biblická společnost, 2006.

Biskupská synoda. *Mladí lidé, víra a rozlišování povolání. Závěrečný dokument synody o mládeži*. Vatikán, 2018

Biskupská synoda. *Final Document. The Amazon: New Paths For The Church And For An Integral Ecology*. [2022-05-05]
<http://www.vatican.va/roman_curia/synod/documents/rc_synod_doc_20191026_sinod_o-amazzonia_en.html#CHAPTER_V>.

Dokumenty II. vatikánského koncilu. Překlad Oto Mádr. 1. vydání. Praha: Zvon, 1995.

Acta et Decreta sacrorum Conciliorum recentiorum. Collectio Lacensis. Auctoribus Presbyteris S. J. e Domo B. V. M. sine labe conceptae ad Lacum. Tomus septimus. Acta et Decreta sacrosancti oecumenici Concilii Vaticani. Accedunt permulta alia documenta ad Concilium ejusque historiam spectantia. Cum indicibus generalibus septem voluminum totius collectionis. Friburgi Brisgoviae. SUMPTIBUS HERDER, TYPOGRAPHI EDITORIS PONTIFICII. MDCCCXC (1890), col. 567-571; 576-577

Český misál. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2015.

Generální sekretariát biskupské synody. *Za církev synodální: společenství, spoluúčast a poslání. Přípravný dokument synody o synodalitě*. (2021)

Generální sekretariát biskupské synody. *Za církev synodální: společenství, spoluúčast a poslání. Vademecum k synodě o synodalitě*. (2021)

German Bishop's Conference and Central Committee of German Catholics. *Statues of the Synodal Path*. [2022-05-05]
<https://www.synodalerweg.de/fileadmin/Synodalerweg/Dokumente_Rednen_Beitraege/2019_Satzung-des-Synodalen-Weges-englisch.pdf>.

Katechismus katolické církve. 1. vydání. Praha: ZVON, 1995.

Kongregace pro klérus. *Dar kněžského povolání. Ratio Fundamentalís Institutionis Sacerdotalis*. Praha: Sekretariát České Biskupské Konference, 2017.

Mezinárodní teologická komise. *Sensus fidei v životě církve*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2017.

Mezinárodní teologická komise. *Synodalita v životě a poslání církve*. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2020.

Odpovědi respondentů domácí duchovní obnovy o synodalitě. Archiv autora.

Papež BENEDIKT XVI.: *Meditace během první všeobecné kongregace XIII. generálního zasedání biskupského synodu* (8. 10. 2012).

Papež JAN PAVEL II. *Reconciliatio in paenitentia.* Praha: Zvon, 1996.

Papež JAN PAVEL II. *Christifideles laici.* Praha: Zvon, 1996

Papež PAVEL VI. *Ecclesiam suae.* [2022-05-05] <https://www.vatican.va/content/paul-vi/en/encyclicals/documents/hf_p-vi_enc_06081964_ecclesiam.html>

Papež PIUS XII. *Mystici corporis.* [2022-05-05] <<http://vendeez.blogspot.com/2014/10/mystici-corporis-christi.html>>

Papež FRANTIŠEK. *Evangelii gaudium: apoštolská exhortace o hlásání evangelia v současném světě.* Praha: Paulínky, 2014.

Papež FRANTIŠEK. *Fratelli tutti: encyklika o bratrství a sociálním přátelství.* Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2021.

Papež FRANTIŠEK. *Gaudete et exultate,* Praha: Paulínky, 2018

Papež FRANTIŠEK. *Christus vivit.* Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2019

Papež FRANTIŠEK. *Laudato si': encyklika o péči o společný domov.* 2. jazykově a odborně revidované vydání. Praha: Paulínky, 2018.

Papež FRANTIŠEK. *Querida Amazonia: posynodální apoštolská exhortace.* Praha: Sekretariát České biskupské konference, 2020.

Papež FRANTIŠEK. *Veritatis gaudium.* Praha: Sekretariát České Biskupské Konference, 2020.

Papež FRANTIŠEK, *Pozdrav u příležitosti zahájení prací sedmdesátého generálního shromáždění Italské biskupské konference,* (22.5.2017)

Papež FRANTIŠEK, *Proslov na Kongregaci pro biskupy* (27.4.2014)

Papež FRANTIŠEK. *Adress Of His Holiness Pope Francis To Members of The International Theological Commission.* (29.11.2019) [2022-05-05]. <http://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2019/november/documents/papa-francesco_20191129_commissione-teologica.html>.

Papež FRANTIŠEK. *Adress Of His Holiness Pope Francis To Seminarians Of The Diocese Of Agrigento.* (24.11.2018) [2022-05-05]. <http://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2018/november/documents/papa-francesco_20181124_seminaristi-agrigento.html>.

Papež FRANTIŠEK. *Address Of Pope Francis To Members Of The "Corallo" Association* (22.3.2014) [2022-05-05].

<http://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2014/march/documents/papa-francesco_20140322_associazione-corallo.html>.

Papež FRANTIŠEK. *Apostolic Blessing "Urbi et Orbi". First Greeting Of The Holy Father Pope Francis* (13.3.2013) [2022-05-05]

<http://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2013/march/documents/papa-francesco_20130313_benedizione-urbi-et-orbi.html>.

Papež FRANTIŠEK. *Generální audience* (14. 4. 2021) [2022-05-05].

<<https://www.vaticannews.va/cs/papez/news/2021-04/cirkev-jako-ucitelka-modlitby.html>>.

Papež FRANTIŠEK. *Homily in Casa Santa Marta* (13.12.2016) [2022-05-05].

<http://www.vatican.va/content/francesco/en/cotidie/2016/documents/papa-francesco-cotidie_20161213_people-discarded.html>.

Papež FRANTIŠEK. *Letter Of His Holiness Pope Francis To Cardinal Marc Ouellet President Of The Pontifical Commission For Latin America* (19.3.2016) [2022-05-05].

<http://www.vatican.va/content/francesco/en/letters/2016/documents/papa-francesco_20160319_pont-comm-america-latina.html>.

Papež FRANTIŠEK. *Letter Of His Holiness Pope Francis To The People Of God* (20.8.2018) [2022-05-05].

<http://www.vatican.va/content/francesco/en/letters/2018/documents/papa-francesco_20180820_lettera-popolo-didio.html>.

Papež FRANTIŠEK. *Meeting With The Bishops Of Chile During Apostolic Trip To Chile.*, (16.1.2018) [2022-05-05].

<http://m.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2018/january/documents/papa-francesco_20180116_cile-santiago-vescovi.html>.

Papež FRANTIŠEK; SPADARO, Antonio. *A Big Heart Open To God. Thinking Faith* (19.9.2013) [2022-05-05]. <http://www.thinkingfaith.org/articles/20130919_1.htm>.

Papež FRANTIŠEK. *Ceremony Commemorating The 50th Anniversary Of The Institution Of The Synod Of Bishops* (17.10.2015) [2022-05-05].

<http://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2015/october/documents/papa-francesco_20151017_50-anniversario-sinodo.html>.

Papež FRANTIŠEK. *Address Of His Holiness Pope Francis To The Bishops Ordained Over The Past Year* (14.3. 2017) [2022-05-05].

<https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2017/september/documents/papa-francesco_20170914_nuovi-vescovi.html>.

Papež FRANTIŠEK. *Angelus* (17.3.2013) [2022-05-05].
<https://www.vatican.va/content/francesco/en/angelus/2013/documents/papa-francesco_angelus_20130317.html>.

Papež FRANTIŠEK. *Meeting with the Clergy, Consecrated People and Members of the Diocesan Pastoral Councils. Adress of Pope Francis* (4.10. 2013) [2022-05-05].<https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2013/october/documents/papa-francesco_20131004_clero-assisi.html>.

Pontifical Council for Interreligious Dialogue and World Council of Churches. *Serving a wounded world in interreligious solidarity*. 2020.

The Australian Catholic Bishops Conference and Catholic Religious Australia. *The Light From The Southern Cross*. [2022-05-05].
<https://static1.squarespace.com/static/5acea6725417fe059ddcc33f/t/5f3f79e41aac2871be0fba5c/1597995610389/The+Light+from+the+Southern+Cross+FINAL+%2815+August+2020%29.pdf>>.

TOMÁŠ AKVINSKÝ, *Quaestiones disputatae de veritate*.

TOMÁŠ AKVINSKÝ, *Sup. III Sententiarum*.

Sekundární literatura:

ALLEN, John L. *Pope to U.S. bishops: no, synodality doesn't mean democracy*. (23.2.2020) CRUX now. [2022-05-05]
<<https://cruxnow.com/news-analysis/2020/02/pope-to-us-bishops-no-synodality-doesnt-mean-democracy/>>.

AUSTIN, Nicholas. *Francis: the discerning pope*. (9.3.2018) Thinking Faith. [2022-05-05] <https://www.thinkingfaith.org/articles/francis-discerning-pope#_edn1>

CONGAR, Yves J. *Za církev sloužící a chudou*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995.

BERRY, Thomas. *Velké dílo*. Olomouc: Malvern, 2021

DE LUBAC, Henri. *Meditace o církvi*. Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010.

DE LUBAC, Henri. *Les Eglies particulieres dans l'Eglise universelle*. Paris: Aubier Montaigne, 1971.

COZZENS, Donald. *Don't put priests on a pedestal*. (1.10.2015) U.S. Catholic. [2022-05-05] <<https://uscatholic.org/articles/201510/dont-put-priests-on-a-pedestal/>>.

DOODY, Cameron. *Austrian priest theologian asks new Bishops 'head for permanent "Church parliament" of laypeople and clergy.* Novena News. [2022-05-05] <https://novenanews.com/austrian-priest-theologian-asks-church-parliament/>

DOYLE Dennis. *Communion Ecclesiology.* Visions and Version, Maryknoll, NY: Orbis Books, 2000.

DREHER, Rod. *Benediktova cesta - křesťanský život v postkřesťanské době.* Nová Ves pod pleší: Hespiron, 2018.

DULLES Avery. *Models of the Church.* Expanded Edition. New York: Image Books Doubleday, 1987

GRECH, Mario. *Address Of Cardinal Mario Grech To The Bishops Of Ireland On Synodality* (4.3.2021) [2022-05-05].
<<https://www.catholicbishops.ie/2021/03/04/address-of-cardinal-mario-grech-to-the-bishops-of-ireland-on-synodality-2/>>.

GRECH, Mario. *Presentation Of The Programme For The Celebration Of The Upcoming Synod Approved By Pope Francis During His Audience With Cardinal Secretary General Of The Synod Of Bishops* (24.4.2021) [2022-05-05].
<<http://secretariat.synod.va/content/synod/en/news/document-of-the-synodal-process-xvi-ordinary-general-assembly-o.html>>.

HAGENKORD, Bernd. *Pope Urges German Church To Walk Together, Moved By Spirit.* (29.8.2019) Vatican News [2022-05-05].
<<https://www.vaticannews.va/en/pope/news/2019-06/pope-francis-letter-german-church-synodality.html>>.

HALÍK, Tomáš. *Odpoledne křesťanství. Odvaha k proměně.* Praha: Nakladatelství Lidových Novin, 2021.

IGNÁC Z LOYOLY. *Duchovní cvičení svatého Ignáce z Loyoly. Díl I.* Hostýn Na Moravě: Hlas Svatohostýnských: 1921.

HRUŠKA, Petr. *Pastorační rady farností v České církevní provincii jako realizace synodality v pastorační praxi.* 2009. Dizertační práce. Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta, Katedra pastorálních oborů a právních věd. Vedoucí práce Opatrný, Aleš.

NEWMAN, Henry. *On Consulting the Faithful in Matters of Doctrine.* London: Sheed & Ward, 1961.

JAMES, Martin. *Jezuitský návod téměř na všechno.* Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2020. I

KAPLÁNEK, Michal. Místo teologicky vzdělaných křesťanů-laiků v pastoraci. *Studia Theologica* 2007, 9, č. 4 [30], s. 41-50

KEHL Medard. *Synode, Synoden, Synodalität*. II. Systematisch-theologisch, in: Lexikon für Theologie und Kirche, sv. 9, Freiburg: Herder, 32000, sl. 1187n

KOLEKTIV AUTORŮ. *O služebném kněžství*, Svitavy: Trinitas, 2006.

KARFÍKOVÁ, Lenka (ed.). *Život se tvoří z přítomné chvíle*. Centrum pro studium demokracie a kultury, 1998.

KRÁSENSKÁ, Klára. Lze oživit jazyk křesťanství? *Nezávislý evangelický měsíčník 2021*, roč. 32, č. 1, s. 4-5.

Komise pro víru a řád Světové rady církví. *Církev. Směrem ke společné vizi*, 2013

MÁDR, Oto. *K jádru věci*. Praha: Vyšehrad, 2003.

MÁDR, Oto. *Náš otevřený dům*. Teologické texty 2003/4. [2022-05-05] <<https://www.teologicketexty.cz/casopis/2003-4/Nas-otevreny-dum.html>>.

McALINDEN, Martin. Living Baptismally. *Practical Theology 2014*, 7:4, 268-279, s. 269-270 [2022-05-05]. <<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1179/1756073X14Z.00000000046?needAccess=true>>.

McDONALD, Sarah. *National synod planned for Irish Catholic Church*. (1.3.2021) The Tablet, [2022-05-05] <<https://www.thetablet.co.uk/news/13896/national-synod-planned-for-irish-catholic-church>>.

McGREGOR, Peter John. *Synodality and the Catholic Church in Australia*. (20.1.2022) The Catholic World Reporter [2022-05-05]. <<https://www.catholicworldreport.com/2022/01/20/synodality-and-the-australian-catholic-church/>>.

MICKENS, Robert. *Jak vážně to papež František myslí s vymýcením klerikalismu? (23.10.2018)* Christnet [2022-05-05]. <https://www.christnet.eu/clanky/6136/jak_vazne_to_papez_frantisek_mysli_s_vymyccenim_klerikalismu.url>.

MINÁRIKOVÁ, Mária. *Pojem oběti v dokumentech druhého vatikánského koncilu ve světle vybraných děl svatého Augustina a svatého Tomáše Akvinského*. Bakalářská práce, Univerzita Palackého v Olomouci 2014.

O'CONNEL, Seamus. *Servant of Christ and Steward of the Mysteries of God – An Introduction the Writings Theology and Spirituality of Paul the Apostle*. Handouts for the Lectures in Maynooth College 2020-21.

PENTIN, Edward. *Draft Of Final Document Thrusts Synodality To Be The Fore*. (26.10.2018) NC Register [2022-05-05]. <<https://www.ncregister.com/blog/draft-of-final-document-thrusts-synodality-to-the-fore>>.

POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Jako v nebi, tak i na zemi: náčrt trinitární teologie*. Třetí vydání. Praha: Krystal OP, 2017

POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Čtvrté vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010.

RABAN, Miloš. *Sněm české katolické církve. Obnova synodality*. Praha: Vyšehrad, 2000.

RAHNER, Karl. Priestly Existence. *Theological Investigations III* (London: Darton, Longman & Todd, 1967), s. 239-262.

RAHNER, Hugo. *Maria a církev*. Velehrad: Refugium, 1996.

ROCHE, Jean Pierre. *Přestaňte mi říkat otče*. (8.4.2019) Christnet [2022-05-05]. <http://www.christnet.eu/clanky/6215/prestante_mi_rikat_otce.url>.

RYAN, Fainche. A Theology of Ministry. *The Furrow 2009*, Vol. 60, No. 11, s. 588-595.

STRAUSS, Anselm. CORBINOVÁ, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu - postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Nakladatelství Albert, 1999. I

ŠTICA, Petr. *Cizinec v tvých branách*. Praha: Karolinum, 2010.

VANHOYE, Albert. *Sacerdoce commun et sacerdoce ministériel*. Nouvelle Revue Théologique N°3, 1975, 193-207.

VOPŘADA, David. *Kněžství v prvních staletích církve I., 1.-3.století*. Praha: Krystal OP, 2018.

WOOD, Susan. *Pope Francis and Ecclesiology of Henri De Lubac*. IN: LEE, Bryan and KNOEBEL Thomas (ed.). *Discovering Pope Francis - The Roots of Jorge Mario Bergoglio's Thinking*. Minnesota: Liturgical Press, 2019.

ZAUNER, Wilhelm. *Laici v církvi*. dostupné online [2022-05-05]: <<https://www.pastorace.cz/Knihovna/8-Rozliseni-ale-jake.html>>.

ZULEHNER, Paul. *Papež František a jeho reforma církve*. Praha: Vyšehrad, 2015.

Další elektronické zdroje:

BALÍK, Jan. *Věřící mají mít spoluúčast na platech kněží*. (18.5.2021) Ecclesia Podcast. [2022-05-05]. <https://www.youtube.com/watch?v=O1m-eDWel_Q>.

Farnost Hroznová Lhota [2022-05-05]. <<http://lhota-farnost.wz.cz/wp-content/uploads/2020/11/Duchovni-obnova-Synodalita.pdf>>.

Farnost Otrokovice [2022-05-05]. <<http://farnost.otrokovice.cz/aktualne.php?controller=pjLoad&action=pjActionView&iid=362>>.

Farnost Praha - Liboc [2022-05-05]. <<https://www.rkfliboc.cz/1364-domaci-synoda>>

Farnost sv. Mořice v Kroměříži [2022-05-05]. <<https://www.svmoric.net/synoda-2021-2023/475-domaci-duchovni-obnova-o-synodalite>>.

Farnost Valašské Klobouky [2022-05-05]. <<https://faraklobouky.cz/2021/12/13/duchovni-obnova-o-synodalite/>>.

Farnost Velké Karlovice [2022-05-05]. <<http://www.farnostvelkekarlovice.mablog.eu/synoda-2021-2023/>>.

Farnost Zvole [2022-05-05]. <<http://farnostzvole.cz/synodalni-cesta-2021-2023/>>.

JIRSA, Matěj. *Pozvánka k domácí duchovní obnově o synodalitě*. (30.10.2021) [2022-05-05]. <<https://www.youtube.com/watch?v=uvbOeBgCiyM&t=30s>>.

Olomoucké arcibiskupství [2022-05-05]. <<https://www.ado.cz/2021/11/04/jak-se-pripravit-na-zapojeni-do-synodalniho-procesu-pomuze-duchovni-obnova/>>.

The Synodal Pathway of the Catholic Church in Ireland. [2022-05-05] <<https://synod.ie>>.

Plenární sněm Katolické církve ČR [2022-05-05]. <<http://snem.cirkev.cz>>.

Přílohy

Příloha č. 1:

Domácí duchovní obnova o Synodalitě

S čím máme jako církve vyrazit na cestu do dalších let? Co vzít s sebou, co naopak nebrat, co zahodit, co změnit, co zanechat? Možná jste zaregistrovali, že katolická církev začíná celosvětový synodální proces, který chce tyto otázky zodpovědět. Možná se ale někteří ztrácíme v tom, jak to vlastně celé uchopit, nebo se bojíme, že to vyšumí do prázdna. **Nabízím konkrétní a jednoduchý způsob, jak začít - šestidenní osobní domácí duchovní obnovou.** Šest dní, šest témat. Spojující linka? Modlitba a naslouchání. Možná jeden člověk nezvládne změnit celou církev na globální strukturální úrovni, ale určitě může přispět k proměně svého bezprostředního okolí.

Jak konkrétně na to?

- Otázky jsou většinou formulovány v druhé osobě množného čísla. Můžete je vztáhnout na sebe nebo na vaše společenství, práci, rodinu, farnost. K čemu vás Duch svatý zve?
- Témata nejsou myšlena jako zpytování svědomí z první třídy. Otázky mají dát prostor pro zkoumání toho, jak a proč dané věci prožíváme. Není nutné se jich za každou cenu držet ani odpovídat na všechny. Objeví se vám v průběhu modlitby jiné otázky a témata? Jedině dobře!
- Budu vám velmi vděčný, když si budete dělat průběžné poznámky a poté mi je anonymně zašlete prostřednictvím online formuláře (<https://forms.gle/QywwQ3HZKHT9pkcX6>), mailem (matej.jirsa@gmail.com), nebo poštou (Matěj Jirsa, ARCS, Thákurova 3, Praha 6) . Pomůžete tak mojí diplomové práci.
- Když to vyjde, plánuji udělat na konci listopadu online setkání, kdy by se mohlo dát dohromady, k čemu jsme docházeli. Včas dám kdyžtak vědět.
- Každodenní modlitbu nad tématy může pojmout každý tak, jak mu je to vlastní a příjemné. Doporučuji si vyhradit pevný čas (např.20-30 min.), pomodlit se na začátek modlitbu k Duchu svatému, zkusit si uvědomit, že Bůh je tady přítomný, přečíst si biblický text a doprovodné komentáře a modlit se nad uvedenými tématy a otázkami, zakončit modlitbou. Poté si dát ještě přibližně 5-10 min., kdy budete moci zreflektovat modlitbu, co jste při ní prožívali, a odpovědět si na poslední 3 otázky.

Modlitba k Duchu svatému:

“Přijď, Duchu svatý. Ty, který probouzíš nové jazyky a vkládáš nám do úst slova života, chraň nás, abychom se nestali muzejní církví, která je krásná ale nemá, s velkou minulostí a malou budoucností. Přijď mezi nás, abychom se v synodální zkušenosti nenechali přemoci zklamáním, nerozřídili prorocství, abychom všechno nezredukovali na neplodné diskuse. Přijď, Svatý Duchu lásky, otevři naše srdce, abychom naslouchali. Přijď, Duchu svatosti, obnov svatý lid věrný Bohu. Přijď, Duchu Stvořiteli, a obnov tvář země.”

(Z promluvy papeže Františka 9.10. 2021)

První den: Vycházíme

Písmo svaté:

“Když nastal den Letnic, byli všichni shromážděni na jednom místě. Náhle se strhl hukot z nebe, jako když se žene prudký víchř, a naplnil celý dům, kde byli. A ukázaly se jim jakoby ohnivé jazyky, rozdělily se a na každém z nich spočinul jeden; všichni byli naplněni Duchem svatým a začali ve vytržení mluvit jinými jazyky, jak jim Duch dával promlouvat.” (Sk 2,1-4)

Tematický text o synodalitě:

Papež František na generální audienci 14.4.2021: *“Modlitbu ale není vidět, nemodlí se tu.. Dožadují se změn a zásadních rozhodnutí, a jejich návrhy jsou zajímavé, skutečně zajímavé! Ovšem předkládané jen v diskusi a médiích, kde ale zůstala modlitba? Právě modlitba totiž otevírá bránu Duchu svatému, který podněcuje k cestě vpřed.”*

Komentář k zamyšlení:

Než apoštolové vyšli na nové cesty, potřebovali sílu Ducha svatého. Synodalita, společná cesta, je duchovní proces. Kde chybí modlitba a Duch svatý, tam není synodalita. O pravdě se těžko hlasuje, pravda se spíše společně hledá. Nejde o to prosadit svůj názor, ale o to setkat se s touto silou Ducha svatého a zaslechnout, k čemu nás volá.

Je možné, aby se nám to dařilo v běžném dni? Jak náš běžný den vypadá: existují místa, kde lze být otevřený k modlitbě a k Duchu svatému? Jak může vypadat setkání s ním v ruchu dne? Vzpomínáte si na situaci, kdy jste prožili něco jako znamení od Ducha svatého? Jak si představujete, že to vypadá? Jaký je váš oblíbený způsob, místo a čas modlitby/meditace/ztišení? Co od takové aktivity očekáváte? Co byste si přáli zažívat?

Je něco, co vás k tomu ještě napadá?

Co může ve vaší každodennosti znamenat “být otevřený k modlitbě a k Duchu svatému”? (Můžete poprosit Ducha svatého, aby k vám zvláště mluvil v průběhu této duchovní obnovy.)

K čemu jsem se cítil(a) být volaný/á během modlitby?

Jaké jsem měl(a) pocity?

Je něco speciálního, s čím vstupuji do této duchovní obnovy?

Prostor pro další poznámky, které mám na srdci:

Druhý den: Naslouchání vlastnímu srdci

Písmo svaté:

“Když začalo svítat, stál Ježíš na břehu, ale učedníci nevěděli, že je to on. Ježíš jim řekl: “Děti, nemáte něco k jídlu?” Odpověděli: “Nemáme.” Řekl jim: “Hodte síť na pravou stranu lodi, tam ryby najdete.” Hodili síť a nemohli ji ani utáhnout pro množství ryb. Onen učedník, kterého Ježíš miloval, řekl Petrovi: “To je Pán!”. Jakmile Petr uslyšel, že je to Pán, přehodil plášť - byl totiž svlečen - a brodil se k němu vodou” (Jan 21, 4-7)

Tematické texty o synodalitě:

“Ve všech pokřtěných, od prvního do posledního, působí posvěcující moc Ducha (...). To znamená, že když věří, nemýlí se, i když nenachází slova, jak svoji víru vyjádřit. Duch svatý ho vede v pravdě a přivádí ho ke spáse. (...) Přítomnost Ducha uděluje křesťanům jakýsi přirozený smysl pro božské skutečnosti a moudrost, která jim umožňuje intuitivně jim porozumět, ačkoli nedisponují odpovídajícími prostředky k jejich přesnému vyjádření.” (Evangelii gaudium, 119)

Komentář k zamyšlení:

Ježíše při rybolovu nepoznal vedoucí skupiny Petr, ale někdo jiný - “onen učedník”. “Onen učedník” naslouchal svému srdci a nebál se zakřičet: “To je Pán!”. V našem společenství to můžu být zrovna já. K synodálnímu způsobu života totiž patří vědomí, že také já můžu být tím, kdo rozpozná hlas Pána. A nemusím se kvůli tomu stávat Petrem. Taky v mém srdci přebývá moudrost.

Jak nasloucháte tomu, co se ve vás odehrává? Čeho je vaše srdce plné právě v tuto chvíli? Existuje něco, co vám už dlouho ohledně církve nebo vaší farnosti nebo vašeho společenství leží na srdci? Co to je? Co vám přijde divné nebo nezdravé? Je něco, co byste naopak rádi podpořili nebo nově zavedli?

“*Jsme zváni, abychom mluvili s nefalšovanou odvahou a upřímností,*” píše se ve Vademecu. Co vám brání ve větší odvaze promluvit do veřejných věcí? Špatná zkušenost, pohodlnost, nepřítomnost vhodné příležitosti, pocit, že se stejně nic nezmění (...)? Co hraje roli v tom, jestli vyjádříte, co máte na srdci? Jaké k tomu potřebujete prostředí?

Je něco, co vás k tomu ještě napadá?

Co může ve vaší každodennosti znamenat “být člověkem, který naslouchá svému srdci a nebojí se s upřímností promluvit”?

K čemu jsem se cítil(a) být volaný/á během modlitby?

Jaké jsem měl(a) pocity?

Prostor pro další poznámky, které mám na srdci:

Třetí den: Naslouchání Božimu slovu a tradici církve

Písmo svaté:

“*(Ježíš) podle svého obyčeje vešel v sobotní den do synagogy, aby četl z Písma. Podali mu knihu proroka Izaiáše, otevřel ji a našel místo, kde je psáno: “Duch Hospodinův jest nade mnou; proto mne pomazal, abych přinesl chudým radostnou zvěst; poslal mne, abych vyhlásil zajatcům propuštění a slepým navrácení zraku, abych propustil zdeptané na svobodu, abych vyhlásil léto milosti Hospodinovi.” Pak zavřel knihu, dal ji sluhovi aposadil se; oči všech v synagoze byly na něj upřeny. Promluvil k nim: “Dnes se splnilo toto Písmo, které jste právě slyšeli.” (Lk 4, 16-21)*

Tematické texty o synodalitě:

“*Ve světle zmíněného je cílem současné synody naslouchat jako celý Boží lid tomu, co Duch Svatý církvi říká. Činíme to tím způsobem, že společně nasloucháme Božimu slovu v Písmu a živé tradici církve (...)*” (Vademecum, str. 8)

Komentář k zamyšlení:

Ježíš byl jasně zasazený v židovské tradici a v Písmu. Ke společné cestě církve patří nejen to, že putuje jako celek společně se všemi kolem, ale že také putuje společně sesvámi předky, nese jejich tradici a dál ji rozvíjí. Ježíšovo porozumění tradici a Písmu bylo ale často nové a překvapivě aktuální: “*To Písmo, které jste slyšeli, se právě teď děje.*”

Zažili jste někdy, že to, co jste četli v Písmu se jakoby zrovna dělo ve vašem životě? Jaké to bylo? Kdy vás naopak čtení z Písma nudí, otravuje, unavuje? Čím to je? Proč si na čtení Písma děláte/neděláte čas?

Jaké ve vás vyvolává pocity spojení “tradice církve”? Co si pod tím představujete? Je možné si vzpomenout, kdy ve vás něco z tradice církve probouzelo život a dávalo sílu? Je možné vybavit si situace, kdy máte naopak pocit, že vás tradice spíš tíží a svazuje? Čím to je?

Je něco, co vás k tomu ještě napadá?

Co může ve vaší každodennosti znamenat “být člověkem, který naslouchá Písmu a živé tradici církve”?

K čemu jsem se cítil(a) být volaný/á během modlitby?

Jaké jsem měl(a) pocity?

Prostor pro další poznámky, které mám na srdci:

Čtvrtý den: Naslouchání okolnímu světu

Písmo svaté:

“Přišli farizeové a saduceové a pokoušeli ho; žádali na něm, aby jim ukázal znamení z nebe. On však jim odpověděl: “Večer říkáte: Bude krásně, je pěkný západ. A ráno: Dnes nebude nečas, slunce vychází do mraků. Vzhled oblohy umíte posoudit, a znamení časů nemůžete?” (Mt 16,1-3)

Tematické texty o synodalitě:

Konstituce 2. vtaikánského koncilu Gaudium et spes: *“Boží lid ovlivněný vírou, že je veden Duchem Páně naplňujícím vesmír, se snaží rozeznávat v událostech, potřebách a přáních, na nichž se podílí spolu s ostatními lidmi naší doby, pravé známky Boží přítomnosti nebo Božího záměru” (Gaudium et spes, 11)*

“Zároveň je pro plnou účast v aktu rozlišování důležité, aby pokřtění slyšeli hlasy dalších lidí ve svém blízkém okolí, a to včetně těch, kdo praktikování víry opustili, lidí jiných náboženských tradic, lidí bez náboženské víry atd.” (Vademecum, str. 12)

Komentář k zamyšlení:

Bůh k člověku nemluví jenom v neděli, když má farář kázání, ale taky úplně obyčejnými událostmi každý den, prostřednictvím konkrétních lidí, nálad ve společnosti, znamení doby. K synodálnímu způsobu života tak patří umění tomu všemu naslouchat. Papež František říká: *“Vybízím všechna společenství, aby si uchovávala stále bdělou schopnost zkoumat znamení doby” (Evangelium gaudium, 51).*

Čím žije společnost kolem vás? Když se podíváte do svého okolí (práce, farnost, škola, rodina, město, svět..), co jsou největší bolesti, radosti a nejistoty lidí vaší komunity? Před kterými otázkami stojí? Je v tom možné vyčíst Boží pozvání k nějaké činnosti? Jak můžeme naslouchat přírodě? Co nám říká?

Když si projdete svůj poslední týden, jak probíhají vaše obvyklé rozhovory? Když k vám někdo mluví, posloucháte, co říká, nebo se už soustředíte na to, jak zareagujete? Co si myslí lidé kolem vás o vaší osobě, o vaší víře, o světě, o smyslu života? Je něco, včem možná mají pravdu? Lze v nich uslyšet hlas Boží?

Je něco, co vás k tomu ještě napadá?

Co může ve vaší každodennosti znamenat “být člověkem, který naslouchá okolnímu světu”?

K čemu jsem se cítil(a) být volaný/á během modlitby?

Jaké jsem měl(a) pocity?

Prostor pro další poznámky, které mám na srdci:

Pátý den: Naslouchání periferiím a maličkým

Písmo svaté:

“Ježíš řekl: Velebím tě, Otče, Pane nebes i země, že jsi tyto věci skryl před moudrými a rozumnými, a zjevil jsi je maličkým. Ano, Otče, tak se ti zalíbilo.” (Mt 11, 25-26)

Tematické texty o synodalitě:

“Zvláštní pozornost je třeba věnovat zapojení těch osob, u nichž může hrozit, že budou vyloučeny: žen, zdravotně postižených, uprchlíků, migrantů, starších osob, lidí žijících v chudobě i katolíků, kteří svou víru praktikují jen zřídka nebo nikdy atd. Měly by se také tvůrčím způsobem najít prostředky, jak zapojit děti a mládež.” (Vademecum, str. 12)

“Naslouchání jen těm, kdo mají názory stejné, (...) nenese žádné ovoce. Dialog znamená scházet se navzdory různým názorům. Bůh často promlouvá skrze hlasy těch, které snadno dokážeme vyloučit, zavrhnout nebo podcenit. Musíme proto vynaložit mimořádné úsilí, abychom naslouchali těm, které jsme někdy v pokušení považovat za nedůležité, i těm, kteří nás nutí uvažovat o nových úhlech pohledu, jež mohou změnit náš způsob myšlení.” (Vademecum, str. 13)

Komentář k zamyšlení:

Ježíš se nebál zašpinit, vycházel na periferie a setkával se s lidmi na okraji. K synodálnímu způsobu života patří cesty na periferie a schopnost dialogu, který je víc než jen dva paralelní monology. *“Opravdový dialog ve společnosti předpokládá, že jsme schopni respektovat názor druhého a připustit, že může obsahovat legitimní přesvědčení nebo zájmy,”* píše František ve Fratelli tutti.

Na koho ve svém okolí zapomínáte, s kým se nebavíte, komu nenasloucháte, o koho se jak kdyby nechcete zašpinit? Proč? Čím vás štvou? Dokážete si vybavit 3 takové konkrétní lidi? Jak se od nich můžete inspirovat?

Setkali jste se se v poslední době s někým, s kým úplně (nebo vůbec) nesouhlasíte? Jaké to setkání bylo? Mohlo vám přinést nové úhly pohledu? Co vám obvykle chybí, abyste byli více schopní dialogu?

Je něco, co vás k tomu ještě napadá?

Co může ve vaší každodennosti znamenat *“být člověkem, který naslouchá periferiím a umí vést dialog”*?

K čemu jsem se cítil(a) být volaný/á během modlitby?

Jaké jsem měl(a) pocity?

Prostor pro další poznámky, které mám na srdci:

Šestý den: Rozlišování a změna

Písmo svaté:

“Petr vyšel za poledne na rovnou střechu, aby se modlil. Pak dostal hlad a chtěl se najíst. Zatímco mu připravovali jídlo, upadl do vytržení mysli: Vidí, jak se z otevřeného nebe cosi snáší; podobalo se to veliké plachtě, kterou spouštějí za čtyři cípy k zemi. Byly v ní všechny druhy živočichů: čtvernožci, plazi i ptáci. Tu k němu zazněl hlas: “Vstaň, Petře, zabíjej a jez”. Petr odpověděl: “To ne, Pane! Ještě nikdy jsem nejedl nic, co poskvřňuje a znečišťuje.” Ale hlas se ozval znovu: “Co Bůh prohlásil za čisté, nepokládej za nečisté.” To se opakovalo třikrát a zase to všechno bylo vyneseno do nebe.” (Sk 10, 9-16)

Tematický text o synodalitě:

Přípravný dokument Synody o synodalitě: *“Apoštol je hluboce rozechvřen a klade si otázku, co se to stalo. (...) To je skutečné obrácení, bolestný a nesmírně plodný krok, kterým opouští své kulturní a náboženské kategorie: Petr souhlasí a společně s pohany požívá pokrm, který odjakživa považoval za zakázaný, v němž rozpoznává nástroj pro život a společenství s Bohem a s druhým” (Přípravný dokument, 23)*

Komentář k zamyšlení:

Petr byl poté, co naslouchal a rozlišoval Boží znamení, schopen radikální změny smýšlení a vyrazil na cestu k pohanům, o které si nikdy nemyslel, že by se na ní vydal. Udělal to, co celý život považoval za hřích. K synodálnímu způsobu života patří schopnost rozlišovat a vydávat se na nové cesty, dělat bolestné, ale plodné kroky obrácení a transformace tam, kde nás k tomu Duch svatý zve. Přestat dělat věci jenom pro to, že se tak dělali vždycky.

Když se podíváte do budoucnosti, jaké to ve vás vyvolává emoce? Když se snažíte rozlišit, co ode vás Bůh chce, a co ne, jak to děláte? Daří se vám to? Učil vás to někdo někdy? V čem je to těžké? Co vám naopak pomáhá, nebo co by vám pomohlo? Z čeho máte strach? Na co se těšíte?

Jaké emoce ve vás vyvolává slovo “proměna”? Co byste potřebovali kolem sebe mít za prostředí, abyste se nebáli změny?

Je něco, co vás k tomu ještě napadá?

Co může ve vaší každodennosti znamenat “být člověkem, který rozlišuje Boží hlas, a který je otevřen novým věcem”?

K čemu jsem se cítil(a) být volaný/á během modlitby?

Jaké jsem měl(a) pocity?

Je něco speciálního, k čemu se cítím být volaný/á na konci této duchovní obnovy?

Prostor pro další poznámky, které mám na srdci: